

הישיבה המאה-עשרים-ושלוש של הכנסת העשירית

יום שני, א' בחשוון התשמ"ג (18 באוקטובר 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. דברי יושב-ראש הכנסת בפתיחת המושב השלישי

באלימות לשונית, בהפרעות פיסיות כאספות של יריבים, ובהעדר סובלנות וכבוד הדדי, עלינו, נבחרים העם, מוטלת החובה לריסוק עצמי ולאפיק מרבי, למען נשמש דוגמה לתרבות דיון וריכוח לעם כולו, ובמיוחד לפעילי המפלגות בשטח, אשר לומדים מאתנו. נזכור, במידה רבה תלויות נורמות ההתנהגות בכל שכבות העם בדוגמה האישית של חברי הכנסת במשכן זה, כפי שהיא משתקפת באמצעי התקשורת.

בהודמנות זו, הנני פונה לכל חברי הבית, בכואנו לדון בזכויותינו ובחובותינו כחברי כנסת, לנהוג בבגרות ציבורית וממלכתית מעבר לאינטרסים האנוכיים. על-פי עמדתנו בסוגיה זו ייקבעו דימויה של הכנסת כבית הנבחרים ומעמדנו כנבחרים בעיני העם.

מעל לכול, הרינו בתי-מחוקקים, ולכן הנני פונה לממשלה להזיז את הכנסת בהצעות חוק, ולגלות יתר גמישות ויחסי מהירות בתגובתה על הצעות חוק פרטיות.

בתקווה למושב פורה, ובתפילה כי אהבת ישראל תגבר על חילוקי דעות, הנני פותח ישיבה ראשונה זו.

היו"ר מ' סבידור:

אני פותח את הישיבה.

מוזכר הכנסת נ' לורך:

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מקדמים את פני הנשיא בקימה)

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, עם פתיחת המושב השלישי של הכנסת העשירית, הנני מתכבד לקדם את כולכם בכרכה חמה. אני מקווה שהספקתם לנוח, להינפש ולשאוב כוח, על אף הסערות שמדי פעם פקדו אותנו בתקופת הפגרה.

אני תפילה כי במושב זה יישמרו כללי המשחק הפרלמנטרי, על אף חילוקי הדעות ולמרות אופיים הרבה-הגורל של הנושאים הצפויים להיכלל בסדר-היום של הבית הזה, נושאים המתסיסים את הציבור בארץ ובעולם.

רבות הסכנות האורבות לנו מחוץ, אך החמורה מכולן טמונה בקיטוב ובשנאת חנם מבפנים, ואלה המתבטאים

היו"ר מ' סבידור:

הורעה למוזכר הכנסת.

מוזכר הכנסת נ' לורך:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחו על שולחן הכנסת: לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – 1. חוק המועצות החקלאיות (מינוי מנהל כללי), התשמ"ב – 1982; 2. חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 4), התשמ"ב – 1982; 3. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 49), התשמ"ג – 1983; 4. חוק חוזה הביטוח (תיקון), התשמ"ג – 1982. מטעם ועדת הפנים ואיכות הטיבה – חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 20), התשמ"ג – 1982 – של חברי הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו, מ' ותר, ח' חלאילה, א' נסראלדין וב' שליטא.

לדיון מוקדם: 1. הצעת חוק הגנת השכר (תיקון), התשמ"ג – 1982 – של חבר הכנסת ירוחם משל; 2. הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון סעיף 4), התשמ"ג – 1982 – של חבר הכנסת דב זכין; 3. הצעת חוק הבטחת אכסון לעובדי חרף, התשמ"ג – 1982 – של חברי הכנסת ש' ארבל-

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

אלמחלינו, א' הראל, ע' נוף, א' נחמיאס, ר' סריסה, ע' סולודר וב' שליטא: 4. הצעת חוק אישור אמנות עם מדינות חרף על-ידי הכנסת, התשמ"ג – 1982 – של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; 5. הצעת חוק רישוי עסקים (רישוי מועדוני משחקים), התשמ"ג – 1982 – של חברי הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו, א' הראל, ע' נוף, ע' סולודר וב' שליטא; 6. הצעת חוק איסור חרם, הסתה ואיום בחרם, התשמ"ג – 1982 של חבר הכנסת דב זכין.

עוד הונחו החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (מס' 2), התשמ"ב – 1982; 2. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין – בשר קפוא) (מס' 8), התשמ"ב – 1982; 3. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין – שמן, מרגרינה, כוספה, סוכין, פולי סויה, חיטה וקמח) (מס' 4), התשמ"ב – 1982; 4. בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (מס' 4), התשמ"ב – 1982.

כן הונחו החלטות בדבר חיקוני טעויות בנוסחי חוקים (לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח – 1948).

חוברת א', ישיבה ק"ג

— הודעת הממשלה על המצב המדיני: קביעת הממשלה שהשר יצחק מודעי יכהן בתפקיד שר האנרגיה והתשתית —

ג. הודעת הממשלה על המצב המדיני: קביעת הממשלה שהשר יצחק מודעי יכהן בתפקיד שר האנרגיה והתשתית

יש מי שמתעטף בטלית שכולה מוסר ומקשה: איך נוכל לשלוט במאות אלפי תושבים בני לאום אחר? ברצוני לשאול את המטיף הזה: מדוע זה מוסרי שנצרת תהיה בתוך מדינת היהודים, ומדוע אין זה מוסרי שבית-לחם יהודה תהיה בתוכה? מבחינת המוסר הצרפתי, היש ככלל תשובה על שאלה זו ועל דומות לה? עובדה פשוטה ומכרעת היא, כי שום חלוקה של ארץ-ישראל המערבית אינה אפשרית בלי שבתוך המדינה היהודית יהיה מיעוט ערבי ניכר. אך אנחנו לא הסתפקנו בניתוח שלילי של מוסר כפול, המעורר תמיד רגשות אשר מוטב שלא לקרוא להם בשמם הנכון, עשינו, כפי שהבטחנו, מאמץ כדי להציע פתרון לבעיה הערבית בארץ-ישראל. אנחנו מעולם לא הכחשנו כי קיימת בארצנו בעיה כזו. אין שום חובה לקרוא לה דווקא בשם לועזי "פלשתינית", אבל בעיה ערבית במשמעות הפשוטה של המושג, כפי שהוא מקובל בכל ארץ שבה לצד הרוב חי מיעוט או חיים מיעוטים, תמיד יהיה קיימת בארץ-ישראל. אנחנו הצענו לה פתרון חיובי, אנשי, המאפשר לשכנינו לחיות את חייהם בלי התערבות בניהולם העצמי, ומאפשר לנו לחיות עמם בשלום, בקרמה ובכבוד הדדי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ראינו את הפתרון במלחמה בדרום-לבנון: ראינו את הפתרון שאחז מצרע בסברה ובשתילה.

ראש הממשלה מ' בגין:
התוכנית שמה "אוטונומיה". אנחנו מיוזמתנו הוספנו לה את התואר "מלאה", כי זו כוונתנו. הוכחנו את הדבר בתפקידים שהצענו למועצה המינהלית, אשר אליה ייקרא כל ציבור התושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה לבחור באורח דמוקרטי בהצבעה חשאית. הנה קשימת התפקידים, המוכיחה כי זוהי האוטונומיה הרחבה ביותר שהוצעה בימינו: משפטים, חקלאות, כספים, שירות מינהלי, חינוך ותרבות, בריאות, שיכון, עבודות ציבוריות, תכנון, עבודה ורווחה, רשויות מקומיות, משטרה מקומית, ענייני דת, תעשייה, מסחר ותיירות.

אני מבקש לשאול: מדוע אין לנו כולנו עומדים מאחורי תוכנית זו? משמתי אחד ממנהיגים, אנשי המערך, אומרים כי "תוכנית האוטונומיה פשטה את הרגל". הן אחם, רובכם ככולכם, הצבעתם בעד הסכם קמפ-דייוויד על שני חלקיו. ידעתם כי תוכנית האוטונומיה כלולה בו. איך היא לפתע איבדה את ערכה בעיניכם? האם היא פשטה את הרגל? איך ייקרא מי שתמך בה והתפאר באחריותו הלאומית, שעז שציין בגאווה כי על אף היותו באופוזיציה הצביע בעד הסכם קמפ-דייוויד על כל חלקיו? מה מצבו עתה?

אדוני היושב-ראש, מטבע הדברים, גם היבטים מדיניים קשורים לסוגיה זו של ארץ-ישראל, יהודה ושומרון וחבל-עזה, לפנינו פרוקס מזה, אולי יחיד במינו בתולדות העמים: הלגיון הערבי כבש את שטחי יהודה ושומרון בפלישה, בתוקפנות בלתי-חוקית. בהסכם שביתת הנשק שנחתם ברודוס בשנת 1949, נשארה בעיית ארץ-ישראל בלא פתרון. אומנם, לבושתנו הועלתה הצעה זו על-ידי הצד הערבי, אבל משנרשמה ההסתייגות, היא מחייבת או מוכה את שני הצדדים כאחד.

את יהודה ושומרון סיפח המלך עבדאללה לממלכתו כעבור זמן מה, כעצף אחת עם בריטניה. ממשלת ישראל מסרה או הודעה בכנסת, מפיה של שר החוץ מר משה שרת ויכרנו לברכה, ובה נאמר במפורש, כי אין מדינתנו מכירה בסיפוח זה

היו"ר מ' סבירדור:

אנו עוברים לסדר-היום: הודעת הממשלה על המצב המדיני. רשות היכור לראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד בזה להודיע לכנסת כי הממשלה החליטה, על-פי סעיף 21 לחוק-יסוד: הממשלה, כי השר יצחק מודעי יכהן בתפקיד שר האנרגיה והתשתית. במקום השר יצחק ברמן שהתפטר מתפקידו. הריני מבקש מהכנסת לאשר את החלטת הממשלה.

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, ככנס הזה של בית-הנבחרים מן הדיון שיעלה ויגבר, ולא רק יימשך, הוויכוח הלאומי היסודי המתנהל בקרבנו מתקופה לתקופה, לא רק ככנסת, אלא גם בציבור יהיה עלינו להזן בארץ-ישראל בקיום שלמותה, בחידוש חלוקתה, ובעתיד האומה ובטחונה. אומנם, לא לראשונה בדורנו יביא כל מחנה את טיעונו וינסה לשכנע את רעהו בצדקתו — דיונים דומים, אם כי לא זהים, התנהלו מאז הועלתה והודרה תוכנית פיל, מאז הוגשה ולא הוגשמה תוכנית אונסק"פ, ומאז שרשטה ונגנזה תוכנית רוג'רס — אך ייתכן כי הפעם תעלה מידת מעשיותו של הדיון על זו של קודמיו.

שטחי ארץ-ישראל שבהם מדובר אינם עוד בידי זרים, בדינו המה. השאלה איננה מה לעשות כדי להוציא אותם מידיהם, אלא מה לא לעשות, כדי שלא יוצאו מידינו. בעבר עלו תוכניות ויורדו. הפעם קיים הסכם קמפ-דייוויד, אשר חלקו האחד הוגשם, ואילו פרוק האחר מצפה להגשמה על-פי הכלל הגדול: חובה לקיים הסכמים.

אדוני היושב-ראש, יודע אני כי אם אפתח את הדיון בנימוקים היסטוריים-מסוריים, ינסו לקום עליהם כל רבי הלעג. מה בכך — ישאלו המתקראים ריאליסטים, העומדים כביכול בשתי רגליהם על קרקע המציאות — אם היתה בחבלי ארץ-ישראל אלה ממלכה יהודית? מה בכך אם בה עוצבה אמונתנו, נוצרה והתפתחה תרבותנו, שעמה הלכנו לגדודי עולם ועם גדולתה שבנו אל המקום שממנו באנו? כל הדברים האלה התרחשו לפני דורות רבים, כלום נחיה בעבר שעדותו ספרים מאובקים ודפים מצהיבים? כלום לא נפנה להווה התוסס, החי, המתחלף? כלום לא נתאים עצמנו לזמנים החדשים, לתנאים החדשים הנוצרים ברוב המולה, תעמולה ודמים, תרתי משמע?

חובתי להזהיר את אזרחי ישראל מפני ראליוס מוזף זה. ישאל נא איש את עצמו ואת רעהו: מה אנו בלי ההיסטוריה שלנו? מנין באה לנו זכותנו לשטח משטחי ארץ-ישראל? הגורעים שבשונאי ישראל שוללים מאתנו את זכותנו לארץ-ישראל ולכל חלק ממנה. האם אנחנו ניתן להם יד למחיקת עברנו, שהוא היסוד, יסוד היסודות, לזכותנו? ילעגו המלגלגים, בוויכוח הגדול הזה לא נרתע מלהזכיר את דברי האמונה התמימה והטהורה שקיבלנו מאבותינו, והם מאבותיהם קיבלוהו. ביחס לארץ אבותינו: ארץ חמדת אבות, השייכת לעמנו בזכות, אשר ממנה גורשנו בכוח הזרוע ואליה נשוב בכוח הזכות. נבנה אותה לתפארת, לא נרצה לעשות עוול לשכנינו — הם יהיו שכני עמנו, לא בעלי ארצנו, וכך נורישנה — יפה, פורייה, בנויה ומוריקה — לבנינו אחרינו מדרור לדרור. אורכה, יאמר כל אחד, האם לא כזו היתה הציונות מראשיתה. כפי שניתנה לנו, בלא הבדל השקפה ומסגרת, מאבותינו המייסדים?

ירושלים עצמה מטרה לפגיעות חוזרות ונשנות? האם לא הגיעו המחבלים למבואות תל-אביב? האם לא סבלנו אלפי נפגעים, הרוגים ופצועים? יש לזכור כי בשנים ההן עדיין לא היה בידי המחבלים וארגוניהם נשק ארוך-טווח, כמו זה שקיבלו בשנים האחרונות והשתמשו בו. חובתנו לבדוק את הבעיות האלו של הביטחון הלאומי, כלומר את בעיות חיינו, דווקא מבחינה מעשית.

מאחורינו ניסיון רב ומר. בלבנון הקימו ארגוני המחבלים מדינה בתוך מדינה. הם השתלטו על חלק מהארץ בכוון הדרום, ומשם פעלו נגד ישראל בכל הדרכים האפשריות. נות היה להם לפעול כך, בהנחה שהגבול הבין-לאומי בין ארץ-ישראל ללבנון תמיד יהיה להם למגן. אבל אין לזכור כי המחבלים היו השליטים היחידים בלבנון. היו גם גורמים אחרים, עוינים למחבלים. גם ממשלת לבנון היתה קיימת בכיירות, אומנם לחשה, בלי כוח צבאי ראוי לשמו שיעמוד לרשותה, ואף-על-פי-כן לעתים גם היא יכלה להיות להם למכשול. בתוך כל האנרכיה הזאת בלבנון, אדוני היושב-ראש, עם כל הקשיים וההתנגשויות שהיו כמעט, יום יום, יכלו המחבלים להקים תשתית עשירה לנשק, תחמושת, סדנאות, מרכזי אימונים, מחסנים ומנהרות — בסיס אדיר על מפקדותיו למלחמה מתמדת נגד ישראל, בכל המגזרים ובכל הגבולות, גם בארצות חוץ וחוקות. שבע שנים תמימות הנהילו פעולות טרור כאלו מתוך לבנון, ומלחמת הרמים גברה והלכה. בשנים האחרונות לא רק חרידות, אשר חלק מהן היה כרוך בשפיכות דמים איומה, כוצעו לחוץ שטחנו, גם נשק ארוך-טווח הופעל נגדנו. הגליל כולו הועמד בטווח האש של הקטיושות והתותחים. כל תושבי הגליל היו לכני ערובה בידי המחבלים. עד אשר ישראל — כפי שהיה מחובתה לעשות — הגיבה על מעשי הפגיעה, ההתנגדות והרצח של המחבלים, אם בארץ נגד אורחיה, ואם מחוצה לה נגד אחינו בני העם היהודי.

כן, היום המצב נשחנה מקצה לקצה. מבצע "שלום הגליל" השיג את מטרתו במלואה. כפי שהוגדרה בהחלטת הממשלה. זה"ל קיים במלואה את המשימה שהטילה עליו הממשלה. הוא הוציא את כל יישובי הגליל מטווח האש של הטוריסטים, ורובם נאלץ לנוטח את לבנון.

יש מי שמנסה להשכיח, או לפחות לטשטש, תוצאה ברוכה זו של המבצע. ניסיונות דווניים אלה לא יועילו. נציגיהם הנבחרים של יישובי הגליל ביקורני לפני זמן מה, ותיארו לפני במלים פשוטות את החיים החדשים שניתנו להם בעקבות מבצע "שלום הגליל". הפחד מפני פגיעה פתאומית ומפני מוות חטוף נעלם לחלוטין; אין קטיושות ואין פגזים, אין אזהרות, אין ריצה למקלטים, אין דאגה לילדים בבית-הספר. ברכת השלום, השלום במובן הפשוט והעמוק ביותר של הכוונת, ניתנה לכל משפחה, לכל אם, אשה וילד, לכל עיר, עירה, מושבה, מושב וקיבוץ.

כמובן, יעבור עוד זמן מה ותושבי הגליל הטובים ישכחו את השבע שנים הרעות והנוראות. זהו טבע האנוש. השקט והשלווה שהם היום מנת חלקם ייראו להם טבעיים, כמו בכל מקום אחר אשר מעולם לא ידע אזהרות-פתע והתקפות דמים. אבל לפי שעה, נוכח ניסיונות הסילוף והטשטוש, הם זוכרים היטב את ימי האיבה, ומשווים אותם בהרגשת הקלה לימי השלווה. "חיים חדשים", שתי מלים פשוטות אלו ממצות את תחושתם של כל תושבי הגליל, והן פיצוי מוסרי מלא לכל דברי הבלע שהוטחו מקרוב או מרחוק בחודשים ובשבועות האחרונים.

החיים החדשים בגליל, אסור שיהיו בני-חלוף. לא שכתנו כי גם לאחר הוצאתם של המחבלים, ארגוניהם ומפקדותיהם

ולא תכיר בו. האקט הוכרז על-ידינו בלתי חוקי. מה היה קורה בעתיד, לוא היתה האופציה הירדנית לגבי יהודה ושומרון מתגשמת? כדעבד, לאחר עשרות שנים, היתה מדינת ישראל נוהגת מעין גושפנקא של הסכמה חוקית לסיפוח, שבו סירבה להכיר מתחילתו. בסיפוח לא היכרנו, לזה-סיפוח ניתן את הסכמתנו? וכל זה לא בשל תבוסה חלילה, אלא מרצוננו שלנו, כאילו אמרנו: בואו, קחו, שובו וספחו. אולי משהו נזכר בתקדים מעין זה ביחסים בין עמים? אני מודה כי לידיעתה תקדים כזה לא הגיע.

אבל בינתיים התברר כי האופציה הירדנית, אשר משהו קפץ עליה כמוצא שלל רב, קמה בין-לילה ובין-לילה אבדה, כאותו קיקיון דיונה. ועידת הפסגה בפס חרצה את גורלה לתמיד. פשוט אין אופציה ירדנית, אין מדינה ירדנית-פלשתינית, ככתוב במצע שהוגש לציבור לפני למעלה משנה. אומנם, משתי מלים מחוברות אלה אף לא אחת נעלמה — אך המקף נעלם.

הווחקים בכית הזה ודאי וזכרים את הוויכוח הסוער בתוך מפלגת הפועלים המאוחדת בשנות החמישים, האם לאמץ את המרכסיזם לניניזם עם מקף ביניהם, או עם ו"ו מפרדה. הוויכוח נסתיים זממן, כמעט נשכח, בעקבות אחת הוועידות נעלם המקף, המרקסיזם, כמובן, נשאר. האם גם הלניניזם נותר? לא לי להשיב על שאלה זו. נשאר אותה אפוא חלילה באוויר.

בשנינו גרסה, קרה משהו דומה גם למדינה "הירדנית-הפלשתינית". גם מקף זה נמחק כליל. שום אקרויטיקה מילולית לא תועיל. הוועידה הזאת בפס, בנוכחותו של המלך חוסיין ובהסכמתו, קיבלה החלטה, שיש להקים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה מדינה פלשתינית עצמאית, בהנהגת ארגון המחבלים הקרוי אש"ף. קרי — ערפאת ומרעיו. מצד אחר קיימת הצעה, שעדיין לא הובהרה והוסכמה באופן רשמי, על הקמת קשר פדרטיבי בין שתי המדינות — ירדן, ואותה מדינה פלשתינית עצמאית. המקף איננו עוד. המדינה המשותפת הירדנית-הפלשתינית פרוחה באוויר. כל מי שמדבר עליה, רגליו ניצבות כחוזקה — באוויר.

לכן, לכל איש בישראל צריך להיות ברור, כי מי שמוציא מתחומה של ארץ-ישראל את יהודה ושומרון וחבל-עזה, נותן הסכמתו — אפילו נגד רצונו ועל אף הכרזותיו — להקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית בשלטונם של ערפאת ומרעיו.

אלו הן עובדות מדיניות נחרצות. החזרה העיקשת על משחק המלים של מעין דרמדינה ירדנית-פלשתינית אין בה אלא ביטוי מחר לגעגועים למקף שנעלם. אין לה כל קשר למציאות המדינית. חובתנו לזכור כי כל מי שתומך בהצעה האווילית של סיפוח, סיפוח מחדש של יהודה ושומרון בתוספת עזה לממלכה ההאשמית של ירדן, למעשה נותן ידו להקמת מדינה פלשתינית של אש"ף. גם אם יבטיח בנקיטת חפץ כי לא זו כוונתו — ההתפתחות תהיה בלתי נמנעת.

אדוני היושב-ראש, גם בעיות הביטחון הלאומי קשורות לסוגיה זו. כבואנו להצביע על בעיות קיומיות אלו לא נסתפק בתיאורים תיאורטיים. אותה מדינה פלשתינית עצמאית, אשר אליה כיוונו ועידת פס, חוסיין וערפאת כאחד, היתה משתרעת על ההרים העולים מבקעת הירדן ומגושאים ומשקיפים עלי שפלת החוף. לאורך כל רצועת החוף, שבה חיים שני שלישים ומעלה של האוכלוסייה האזרחית שלנו, אין נקודה שלא תהיה פגיעה, אם ייעשה ניסיון לפגוע בה. יש אומרים כי כך חיינו במשך תשע עשרה שנים. חיינו, אך אינו לחיים האלה. זיכרוננו של אקצ: כמה דם יהודי נשפך בשנים ההן? האם לא היתה

חוברת א', ישיבה קב"ג
— הרדעת הממשלה על המצב המדיני —

ביתר דיוק היתה בעייתנו הביטחונית היומיומית. שפיכות דמים כלתי פוסקת חשוב ותאים, או היתה שבה ומאימת על ערינו, ופחד המוות הפתאומי היה מלווה את תושביהן יומם ולילה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):
הפסקת האש בצפון נשמרה שנה תמימה, ואתה הפרת אותה.

ראש הממשלה מ' בגין:
כן. מובן שנחגוג. נשיב מלחמה שערה. בשום תנאי לא נרשה תוקפנות חד-צדדית נגד עמנו. אבל האם זאת שאיפתנו? הוזהו החישוב היהודי, הציוני — להעמיד את רובה של האומה בצלם של תותחי אריב פולטי אש? לאיזו מידה של קלות דעת מגיע אדם המוכן לקבל, אפילו לחשוב, על סיכון כזה? ומה יהיה אחרי תקופה ממושכת של שפך דם, של התקפות והתקפות נגד? איש לא יוכל לנבא כמה זמן תימשך אותה מלחמה, שבה האוכלוסייה האזרחית היא מטרת הפגיעות וקורבן העיקרי. כך יימשך המצב וזמן שאי אפשר להגדירו מראש, עד אשר הממשלה שתכהן באותה עת, כל ממשלה, תיאלץ לנסות לשים קץ למצב הבלתי נסבל ולצאת למלחמה כללית, כדי לשים קץ לשפיכות הדמים, כדי להביא שלום לחושבי ישראל, במשמעות הפשוטה ביותר של המושג.

האירוגי של הגורל — יהיה על צה"ל להיכנס בקרב לטול-כרם, לג'נין, לשכם, לבית לחם, לחברון וליריחו, כדי להביס את האויב, כדי לפרק מעליו את נשקו, וכדי להרחיק את הסכנה מעל ערינו ומושבותינו. ואז הכול יהיו תוהים, תמהים ומשתאים: הן היינו שם, הן עמדנו בעיר ארץ-ישראל, נכון, כאשר עמדנו בהן לא הכול היה אידיאלי, היו לנו בעיות והיינו חייבים להתמודד עמן — אבל תותחים לא היו, משגרי קטיוש לא הוצבו, טילים לא נמצאו. במלים אחרות: כל שפיכות הדמים הממושכת וכל מלחמה שכאה בעקבותיה לא באו אלא כדי להתחיר את המצב הקדמות, כדי ליצור תנאים שכבר היו פעם, ואנחנו בהסכמתנו נתנו לשונות מוסדרם, נתנו ליצור סכנה שלא היתה, ולהילחם בה כדי ששוב לא תהיה.

כבר אמרתי לפני כן, כי זוהי קלות דעת לקבל סיכונים כאלה במדיניות. אבל ייתכן כי הביטוי אינו הולם, ודורשה הגדרה חריפה הרבה יותר כדי לבטא את כל הוועה המדינית והביטחונית הכרוכה במחשבה על מסירת יהודה ושומרון וחבל-עזה לשלטון זר כלשהו.

אותה מלחמה, אשר את תוצאותיה הפרדוקסליות תיאיתי — לחזור היום במחיר דמים למצב שהיה קיים בטרם נדרש וניתן — לא תהיה מן הקלות בתולדות עם ישראל המגן על ארצו. נהפוך הוא, היא תהיה מן הקשות, אם לא הקשה ביותר. מאחורי המדינה הפלשתינית העצמאית, אשר אנחנו נצא לחסלה ברלית בריה, תעמוד חזית רחבה ועמוקה. מדינת ערב, כולן או רובן, לא יוכלו להיות נייטרליות או סבילות במערכה זו. מובן שנגבר, אבל יהיה קשה, קשה מאוד, מספרי הטנקים, התותחים והמטוסים ידועים לנו. כסיל מי שיחלול בכוחם המצטבר. כמוכן, קיימת גם סכנה כי באחד הימים תינטל יוזמת ההתקפה כדי מתנה האויב המשוכלל, ואנחנו נהיה במצב אשר את קשייו אין צורך לתאר. כל בר-בי רב מבין את הקשיים האלה. שוב נעמוד מלין ספורים משפת הים, שוב תאיים עלינו סכנת ביחור המדינה לשניים. אני מאמין באמונה שלמה שגם מסכנה זו ניצול, כי גם בתנאים הקשים שיווצרו ממדיניות ואומללה תהיה ירינו על העליונה, והחילי העברי ייתן לעמנו ניצחון נוסף במלחמת הקיום שלו כמולדתו. השאלה היא האם צריך ליצור תנאים קשים כאלה כדי ששוב, בפעם השלישית בדור, יהיה ניצחוננו בבחינת היחלצות מסכנה לעצם קיומנו?

מבירות ומלבנון, נותרו בשני מקומות בלבנון אלפי מחבלים מצוידים, הפועלים בחסות הסורים. אנו עומדים על כך, כפי שהודענו בראשית מבצע "שלום הגליל", כי כולם יעזבו את לבנון. לא נותר על תביעה זו, כי בנפשנו היא, השקט המוחלט בגליל הוא ניצחוננו, ואין פרי הניצחון הזה לא נשמיט מירינו, על אף קריאותיהם של קלירעת הרוששים להוציא את כוחות צה"ל מלבנון לפני שהושלמה משימתם. עלינו להבטיח את שלומם של הגליל לא רק בהווה, אלא גם בעתיד, ולתמיד. גם במשאומתן הבא בעקבות הלחימה דרושה סבלנות. התופה עלולה להיות לקללה. קורבנות רבים, יקרים ומכאיבים נתנו במלחמת המגן על שלום הגליל. מלחמה צודקת זו, מן הדין שתסתיים בניצחון מלא. לא נותר בלבנון מוקרי סכנה לחידוש התוקפנות נגד האזור הצפוני של ארצנו.

עתה, אדוני היושב-ראש, נשוב ל"קל וחומר" הביטחוני — שטחי יהודה ושומרון, לוא היו ארגוני המחבלים משתלטים עליהם לחלוטין, לא באופן חלקי, כפי שקרה בשנים האחרונות בלבנון, לא רק מדינה בתוך מדינה היתה עומדת לרשותם. שום כוחות עוינים לא היו נמצאים בקרבם, שום מכשולים לא היו עומדים בדרכם. מדינה היתה להם, מדינה משלהם, עם כל היכולת המדינית והצבאית הגלומה בה. שום גורם לא היה מונע מהם להפעיל ביתר שאת את הברית שביניהם לבין ברית המועצות וגרורותיה למיניהן במזרח התיכון. וזם אדיר של נשק חדיש לסוגיו, לרבות רקטות ותותחים, היה מופנה לעבר המדינה הפלשתינית. מי היה מונע אספקה מתמדת זו? האם היה ה"פדרטור" הירדני אומר לערפאת, לא תפנה למוסקבה, אל תקבל נשק מברית המועצות? זכור, רבותי חברי הכנסת, לא מדובר במדינה ירדנית-פלשתינית, שבה מחליטה ממשלה ברב-עמון על העומד להתרחש ביהודה ובשומרון. מדובר במדינה פלשתינית עצמאית המקיימת איוז קשר פדרטיבי, אשר מבחינת סמכות ההכרעה אין מהותו ידועה לנו כלל. היתה זו קלות דעת מחרידה, לוא הנחנו כי אותה פדרציה פירושה חלוקת תפקידים בין נושא פקודות השוכן ברב-עמון לבין מקבל פקודות היושב בבית-לחם יהודה.

במאמר מוסגר אנחנו יכולים להוסיף, כי אין לשכוח שאותו שותף מלוכני לפדרציה בעצמו רוכש נשק מברית המועצות. איך ינסה, אם בכלל יוכל, לאסור זאת על שליטי המדינה העצמאית שבעבר הירדן מערבה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):
ולמדינה פלשתינית פרו-אמריקנית אתה מסכים?

אהוד אולמרט (הליכוד):
אתה לא מסכים.

ראש הממשלה מ' בגין:

על-פי ניסיוננו, ולא על-פי הנחות תיאורטיות, ניתן לומר כי בתוך ארצנו, בשכונות לערינו ועל סף ביתנו, יקום כעבור זמן קצר ביותר מחנה מזוין אדיר, מלא כלי משחת מן הסוג החדיש והמתוחכם ביותר.

מה היתה שאיפתם של שליטי המחנה הזה? על כך אין להשחית מלים הרבה. בני עמים אחרים, אפילו ידידותיים, יכולים להתחכם בשאלות מיתממות: כלום מדינות שכזאת תהא סכנה לכם, עם הצבא המצטיין שלכם? הבל ההתחכמות האלו, השאלה איננה של התמודדות ישירה כשרה בין שני צבאות, שבה היה צבאנו מכה את האויב שוק על ירך. הבעיה האמיתית היא מלחמת התשה מתמדת, שכל מטרתה לגרום אבדות בנפש בקרב עם זה, אשר מטבע הדברים, רגיש להן יותר מכל עם אחר. הפיכתה של כל עיר ואם בישראל לקריית-שמונה ולנהרייה — כמו לפני מבצע "שלום הגליל" — תהיה, או

כידוע, שני חלקים להסכם קמפ-דייוויד, והשני נוגע לחחה שלום בין מצרים לבין ישראל. את כל ההתחייבויות שקיבלנו על עצמנו כחחה זה קיימנו במלואן בתאריך הנקוב, בלי לדחות את קיומן אפילו ביום אחד. זה לא היה קל, אינני רוצה בהשתפכות נפש, ולכן לא אספר את אשר היה בימים שבהם היה עלינו להוציא את ההתחייבויות אל הפועל, הדברים ידועים. אבל אם אנו קיימנו את החובות שקיבלנו על עצמנו, ולא בלי קשיים, זכאים אנו לצפות כי גם ידידנו ינהגו כך עם כל ההתחייבות כתובה וחחומה, ולא ינסו לשנותה בדעבר כאורח חריצדרי.

כפי שהודענו לאחר 31 באוגוסט 1982, אפשר לזמן ועידה, עלייך הסכם קמפ-דייוויד המקורי, של המדינות החתומות על ההסכם, כדי לחדש את המשא-ומתן על ביצועה של האוטונומיה המלאה לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. המלך חוסיין החמין ומוזמן להשתתף במשא-ומתן זה. הוא הודיע, כי כל עוד מכהנת בישראל ממשלה זו, הוא לא ינהל עמה משא-ומתן. כפי הנראה, הוא מניח כי די בהודעתו זו כדי שהעם בן-החרון בישראל יחליף את הממשלה שבחר באורח דמוקרטי, ויקים, מתוך כניעה לרצונו של הור-מלכותו, ממשלה שתהא "נוחה" לו. אני רוצה לומר למלך חוסיין בגלוי: אין אנו רוצים להפיל אותך מכיסא מלכותך. אך תואיל שלא ננסה להפיל את ממשלת ישראל הנבחרת באימי-סרק.

לא נעסוק בהפלת ממשלות. יבחר כל עם את ממשלתו והיא תנהל את ענייניו. על-פי כללי המשטר הקיימים בארצנו, בארץ-ישראל קיים משטר דמוקרטי ופרלמנטרי. אנו גאים בדמוקרטיה שלנו. נלחמנו על חירותנו, ואנו מקיימים אותה בביתנו. כן נוסיף. אם יש בינינו חילוקי-דעות לא נסתירם, אדרבא, יתן להם ביטוי גלוי. כפי שאנו נוהגים לעשות בבית-הנבחרים החופשי שלנו. בסופו של דבר, אדוני היושב-ראש, יכריע העם. העם בן-החרון.

היו"ר מ' סכידור:

תודה לראש הממשלה. ועדת הכנסת אישרה דין משולב של שלוש שעות בשני הנושאים שעליהם מסר ראש הממשלה הודעה. אנחנו פותחים בדיון. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון פרס.

שמעון פרס (המעריך):

כבוד נשיא מדינת ישראל, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. לא אוכל לפתוח את דברי מבלי לבכות את מותו של יהודי גדול וצרפתי גדול, פייד מנדס פראנס שהלך היום לעולמו.

הוא היה אחד מענקי דורנו, אדם בעל מצפון חברתי רגיש, חוט שדרה מדיני עז וכושר לחימה ממדרגה ראשונה. מוצאו ממשפחת אנוסים, במשך דורות על דורות שמרו הוא בני משפחתו על זהותם היהודית ועל גאווהם היהודית. לפי הערכתי, הוא צמח להיות אחד משלושה הצרפתים הגדולים ביותר במאה הזאת. בזמן קצר הוא הביא שלום להודו-סין, נתן עצמאות לתוניסיה, וגם היה הראשון שפתח בקשרים חמים וטובים עם מדינת ישראל. בתקופת היותו ראש ממשלה החלו להתרקם היחסים המיוחדים במינם בינינו לבין הצרפתים. עד יומם האחרון לא פסק להתעניין בישראל, בשלומה של ציון ובסיכויי השלום — בהתעניינות עמוקה, חודרת לב, ספוגת ידידות, דאגה, תקווה וברכה.

הוא יחסר לרבים מאתנו. עם העם הצרפתי אנחנו מבכים את מותו של האיש הגדול הזה, איש המצפון הצרפתי והמצפון היהודי כאחד.

במצב כפי שהוא עתה, עם חוכנית האוטונומיה שאנו מציעים, סכנה כזאת אינה מרחפת עלינו. גבולותינו טובים להגנה. ערינו בטוחות. למרכזי האוכלוסין אין צפריה סכנה אף לא באחד מן המגזרים. אין קיים עוד שום פתיון פרובוקטיבי להשליך את ישראל הימה. חחה השלום עם מצרים עמד במבחן. כיווני עיונות היו, צמצום הנורמליזציה נעשה, גם היתה הפגנה של מורת רוח — אבל ההתחייבויות היסודיות לשמירת השלום ולקיום האזור המפורז עמוק בתוך סיני נשמרו. בתנאים הקיימים אין צפריה לנו תקופה ממושכת של שלום, אם שלום חזי ואם שלום למעשה. בגלל טרגדיה שאירעה בלבנון, אשר איש לא יכול היה להביאה בחשבון מלכתחילה, נדחה הסיכוי לחתימת חחה שלום בין ישראל ללבנון — נדחה, אך לא בוטל. יהיה שלום בין שתי המדינות ובין שני העמים. אנו מנהלים משא-ומתן על סדרי הביטחון בלבנון. שייתנו שלום לשני העמים, גם עם ממשלת לבנון של הנשיא אמין ג'מאיל, ואנו מקוים ליחסי שכנות טובה. גם סוריה לא תתקוף את מדינת ישראל. יחידותיה ניסו להתגרות בצה"ל בתוך לבנון ונענשו קשות, אף-על-פי-כן נצרה דמשק את אשה. היא למדה לקח. היא יודעת כי הסיכוי לגבוק על ישראל הוא ממנה והלאה, ובמלחמה תוקפנית נגד ישראל היא עלולה להינזק קשות בכל המובנים. גם ירדן אין בכוחה לתקוף את ישראל, וכפי שידוע לנו, גם אין בכוחה לעשות זאת. במשך מבע "שלום הגליל" היא המטירה במרקים רבים, ובהם הכיעה חדרה פן נתקוף אותה. היתה זאת תודת שוא. אף לא עלה על דעתנו לתקוף את מטרותנו היתה להכות בארגוני הטרור בלבנון, לחסל את התשתית המלחמתית שלהם, ולפרוק מעליהם את הנשק שבו התרידו את שלות אורחנו וגרמו להם אבדות בנפש.

לא יהיה זה גילוי אם אומר, שאנחנו לא ניזום מלחמה נגד שום מדינה ערבית. גם המלחמה למען שלום הגליל לא היתה באה לעולם אלמלא תוקפנות הדמים המתמדת של ארגוני המחבלים, אשר פעלו נגדנו משטח לבנון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא נכון. לא היתה שום התקפה.

ראש הממשלה מ' בגין:

יוצא כי לבד מהסכסוכים הידועים הקיימים בעולם הערבי או המוסלמי כמזרח התיכון או מעבר לו, אין צפריה שום סכנת התלקחות בין ישראל לשכנותיה בעתיד הנראה לעין. השאלה היא, מדוע להרוס מבנה שלום שכזה? מדוע ליצור תנאים חדשים שבהם כאילו מחומנת שפיכות דמים או מלחמה? לראשונה, כתוצאה ממדיניות הממשלה, נוצרו תנאים לקיום השלום בינינו לבין שכנותינו בכל גבולותיה של ישראל. האם יש היגיון כלשהו בהזמנת אויב לתוך ביתנו, למען יערער את השלום או ימנעה? לוא היתה התוכנית של הקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה מתגשמת, אף בליווי קשר פורטובי כינה לבין ממשלת ירדן, היינו חיים על חרבנו השלופה והאוכלת.

אם התנאים — כפי שנוצרו על-ידי מדיניותנו — יוסיפו להתקיים, נחיה בשלום וחרבנו חישמר בנדנה. זהו ההבדל, זהו מכריע. כמובן, על תוכנו ותוצרה לא נוותר אלא באחרית הימים, כאשר כל העמים יסתו חרבותם לאתים.

אדוני היושב-ראש, אין שום סיבה, אין שום צורך ואין שום הצדקה לחפש פתרונות אחרים וולת זה שהוסכם עליו בקמפ-דייוויד. זכאים אנו לצפות מכל הגורמים — בעיקר מידידינו ובעלי-בריתנו האמריקנים — לנאמנות להסכם שעליו חתמו. לא במלים אלא במעשים הכותנו את נאמנותו להסכמים בין-לאומיים, על-פי הכלל הידוע במשפט העמים.

חברת א' ישיבה קב"ג

— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

הברורה — מודעות לזיקה ולחלול. היא משכיחה פרקי יסוד בתולדות העמים ובהשקפת עולמנו. והוא מסיים: "אין המלך נושע ברכ חיל, גבור לא ינצל ברכ כח".

כמו הרב ליכטנשטיין, גם אנחנו מאמינים בישראל חזקה, ואיננו מאמינים בישראל של אלימות. ישראל חזקה בחילה וברוחה, אך לא ישראל הנוטה לכוח הזרוע, לא כלפי פנים ולא כלפי חוץ. אני הזדעזעתי כאשר ראיתי שלטים "בגין רוצח", ואני מגנה אותם בכל לשון של גינוי. אך אני גם מוועזע מהניסיון הכובד להדביק חו של בוגד לכל מי שאינו נכנע להשקפה השובניסטית ביותר שקיימת בישראל. לא ניכחל מעגבניות ומאכנים. לא ניכחל מכוכים ומרצות אופי, ונאמר בקול רם, שאנו מאמינים שהיהדות היא צורה נעלה של הומניות, והציונות לא באה לנשל או לפגוע או לשעבר. הציונות היא תנועת לשחרור עצמי של העם היהודי. היא איננה רוצה להיות תנועת דיכוי של עם אחר. בשם טווחי קטיושות משתנים.

אדוני היושב ראש, מה מדרך אותנו בדרכנו? — קודם כול הסכנה, ישראל תפסיק להיות מדינה יהודית. אדוני ראש הממשלה, אתה אומר שאם תקום פדרציה, תקום מדינה פלשתינאית ותסכן אותה; אבל אם אתה תספח את יהודה ושומרון, כל ישראל תהיה פדרציה יהודית או פלשתינאית. זה מה שמדאיג אותנו. האם זו ברידה פשוטה? מדאיגה אותנו האשליה, שכוח יהודי יכול לשמש חתלף לרוב יהודי — זה מה שאחת מציע. אפשר להרחיב ארץ ולסכן רוב, כמו בלבנון. אפשר להגיע לחירות טריטוריאלית דרך שעבוד דמוגרפי. אפילו ייתחילו 100,000 יהודים בכל יהודה ושומרון, כיצד יחיו? מאין יבואו? ומה תהיה התוצאה הכלתית נמנעת של התחללותם? 100,000 אלה ישבו בתוך יישוב של 800,000 ערבים, במתח מתמיד, בעיניים מלאות חשד ואולי גם איבה, תלויים בממשל צבאי ובשירותי הביטחון, וסביבם יהל העולם הערבי הסתה בלתי פוסקת, בעידודו של העולם כולו.

אך תעשה שלום? אינני מכין. אתה תשכ, תתחל, תספח, ויהיה שלום? זה מה שאחא אומר לעם? זו האמת? העולם הערבי ישלים עם זה? האם אנחנו חנינקות של בית רבן? ומנין יבואו היהודים האלה, מערי הפיתוח הסובלות ממחסור בכוח אדם וממחסור במקומות עבודה שייתנו תקווה וסיפוק לדור הצעיר? מהגליל שבו מספר היהודים עד גיל 18 ירד ל-37%? מירושלים הכירה שבנייתה טרם הסתיימה? מן הנגב שטרם יושב?

העתיד האמיתי של ישראל אינו תלוי רק בשטחים, אפילו לא רק בתוחתים. הוא הולך ונקבע באוניות העולים ובכתי היולדות. אדוני ראש הממשלה, למרבה הצער, האוניות אינן מלאות. אשתקד, תחת הממשלה הזאת, הגיעו לישראל רק 11,000 יהודים, מספר המפצה בקושי על הירידה מן הארץ. הילודה בין הירדן לים מסתכמת היום ב 76,000 ילדים לשנה, חלקם אזרחי ישראל לכל דבר, מול 70,000 ילדים יהודיים — רוב של 6,000 ילדים ערבים לשנה. אינני בא בטענות לערבים. לבנו חייב להיות מר על עמנו שלנו. עכשיו, כאשר שערי הארץ פתוחים, איהו העם היהודי? איה העולים לארץ? איה כוח המשיכה של ישראל, שהוזנח ונשכח? הציונות, לאחר מאה שנות עמל ודם, לא ריכזה בארץ אלא רבע מהעם היהודי, ובכך גזרה גם על גזל הארץ.

מר מנחם בגין טוען שהקרב הוא על ארץ-ישראל. אני טוען שהקרב הוא על מדינת ישראל. ארץ-ישראל היתה יהודית. היתה לנו זכות על ארץ-ישראל ותישאר לנו זכות על ארץ-ישראל, גם כאשר לא היו בה יהודים. אבל מדינת ישראל לא

אדוני היושב ראש, אני מסכים בהחלט עם ראש הממשלה, שיש בינינו מחלוקת נוקבת לגבי עתידה של מדינת ישראל. זה לא ויכוח על כיסאות, זה ויכוח על דרכים. זה גם לא ויכוח חוצה בין מפלגות. הוא חוצה את כל המפלגות, גם את מפלגתו של ראש הממשלה.

אינני מקבל את הסיכום הקצר והפשטני הזה, האומר שהוויכוח הוא בין ריאליזם מזויף לבין אהבת ציון אמיתית. אם הריאליזם מזויף — ההמשכיות מזויפת. החלוקה איננה רק חלוקה של פיל ורוג'רס, שמעולם לא התקבלה על דעתנו. האיש שהקים את מדינת ישראל הקימה מפני שהיה לו אומץ לב לומר לעמו שהבעיה איננה חלוקת מדינת ישראל, אלא שלמעשה מדינת ישראל מחולקת, והברירה העומדת לפנינו היא חלוקה עם מדינה או חלוקה בלי מדינה. אדוני ראש הממשלה, אילו חס ושלום, היו שומעים לדעתך בשנת 1948 — מדינת היהודים לא היתה קמה; ואם נשמע בקולך היום — מדינת ישראל לא תוסף להיות מדינה יהודית. זוהי מהות העניין. גם כך וגם כך יהיו בעיות ביטחון. הסכנה של מדינה פלשתינאית קיימת גם באוטונומיה. אל תקל ראש בזה. אל חציר לנו תמונה בצבעי שחור לבן. סכנות ביטחון יהיו בכל מקרה. האם האוטונומיה איננה פרוודור להקמתה של מדינה פלשתינאית, כפי שאנשי התחיה טוענים? מדוע אתה עושה את חייך קלים כל כך?

חברי הכנסת, אחת התמונות החרוטות בזיכרוננו היא ליל חורף אחד ברמת-הגולן, בנובמבר 1975. מחבלים חדרו דרך גדר המערכת והרגו שני בחורי ישיבה שבאו להתארח בישיבת רמת-גוששים. הרמטכ"ל ואנוכי הגענו לשם שעות ספורות לאחר הרצח. אף-על-פי שכבר היה לאחר חצות, אף-על-פי שבחרץ שרר קור אימים, ואף-על-פי שבית-המדרש לא היה מחומם, הוא היה מלא תלמידים. מחוצה לו עמדו טנקים — בחורי הישיבה הלומדים היו גם הטנקיסטים בכוננות. רבר לא סימל בעיני את החידוש ההיסטורי שחל ביהדות הדתית כפי שסימלודו בחורי ישיבה אלה, בעלי התורה והטקס היושבים על גבול המדינה — יהדות של ערכים ושל כוננות כעת ובעונה אחת.

רוני מילוא (הליכוד):
יותר מדי שקוף.

שמעון פרס (המערך):

ועל כן החרשתי כאשר קראתי בעיתון "הצפה", שהוא בדרך כלל עיתון שהנאמר בו צפוי למדי, את דבריו המעמיקים של הרב אהרן ליכטנשטיין, אחד ממורי ההלכה של בחורי ישיבות ההסדר.

רפאל סייסה (המערך):

שמעון פרס (המערך):

וכה אמר אהרן ליכטנשטיין: "כל עוד אנחנו מעדיפים להתפלם עם העולם כולו, במקום לבחון את עצמנו: כל עוד אנן שקועים בתעמולה, במקום להתמודד עם מאבקי הרוח: כל עוד אנן מעדיפים הסברה על פני וידוי; כל עוד אנן מחשיכים את תדמיתנו בפני בשר ודם יותר מאשר את הווייתנו בפני אדון כול, אני מתהלך בקומה כפופה וברוח נכאים". והוא מוסיף: "הפעלת אלימות, פרט להיותה חטא כשלעצמו, אף עלולה להיות כלי הממרץ אותנו לחטאים אחרים. היא מגבירה את ראיית השימוש בכוח בדרך טבעית ועדיפה לפתרון בעיות מורכבות. היא מחשלת את הביטחון העצמי, ובעטייה את הנכונות לדון יחיד. היא מטפחת אשליות של ריבונות ועצמאות מוחלטת, ומגמדת — עד כדי עיוות הכרת המציאות

שכוח ההרס שלהם עולה על זה של אלה המצויים היום בידיהם? הרי זוהי סכנת נפשות, הרי זו קלות דעת להניח שרק מפני שהגענו לבכירות, חלפו הסכנות לישראל לעשרות השנים הבאות. גם מביירות הוציאו אותנו, אחר שקיבלת פקודה לצאת משם בתוך 48 שעות. למרבה הצער, נראינו כאוחזי שוועל שנכנס לכרם רעב, ויצא ממנו דה ויה. חברי הכנסת, אנו מוטרים מבכירותה הגובר והולך של ישראל בעמים. אדוני ראש הממשלה, אינכם אומרים את האמת לעם. לא רק שבכל המלחמה בלבנון זכה העניין הפלשתינאי להד עצום, אלא שהממשלה הזאת עושה הכול כדי להעניק לישראל דימוי מקומם, משל היינו מדינת סיוע הדוחה כל הידברות, כל פשרה, כל סיכוי לפתוח במשאומתן לשלום. אתה הזמנת את חוסיין, האם הבעיה של חוסיין היא ממשלה? האם אתה חושב שהוא מאוהב בנו יותר משהוא אוהב אותך? אבל אם אתה מזמין את חוסיין לתוכנית סיפוח, איך הוא יכול אליך? במלחמה מכריעים, במשאומתן מתפשרים.

יגאל הורבין (תל"ם):

שמעון פרס (המעריך):

אני רוצה לשאול: מדוע צריך ראש ממשלת ישראל לעלוב בלי הרף בנציגי מדינות אחרות? מדוע? מדוע צריכה ישראל להודו ולדחות תוכנית אמריקאית תוך 24 שעות? אילו היית עושה זאת תוך 48 שעות, 90 שעות — האם היה העולם מתמוטט? אולי דימוי ישראל היה משתפר?

חברי הכנסת, אין אנו כפופים לשום מדינה אחרת. איש לא יבחר לנו ממשלה, אלא אנחנו עצמנו. לא אנחנו מחפשים סיוע בתוך, לא אנחנו הצענו מזכר הבנה אסטרטגי, לא אנחנו חורגו מכל שיחה עם נשיא ארצות-הברית ואמרנו: "היתה שיחה טובה מאוד". אחד הנשיאים היה האדם השני אחרי ויבטינסקי. לא אמרנו זאת אף פעם אחת. אין אנו כפופים לשום מדינה אחרת, אך גם איננו מנותקים ואיננו יכולים להיות מנותקים מכל מדינות העולם. זוהי שטות. ביטחוננו תלוי גם ברצונה הטוב של ארצות-הברית. משקנו מושפע גם מן היחס אליו בשוק המשותף. מערכת יחסים שחוששת על עלבון וכזה, יותר משתפגע באמריקה ובאירופה, תפגע בנו.

מה מציע המערך? — לשמור על ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. לא להופכה למדינה יהודית-ערבית שבה תתפוס איבה דו-לאומית את מקומה של הדמוקרטיה האמיתית. יש להבטיח את שלומה של ישראל על-ידי מדיניות של ביטחון ושלום, ולא על-ידי מדיניות של ייתרון בכוח. יש לחלץ את ישראל מבכידודה בעולם.

כיצד ניתן להשיג מטרת אלה? — המערך אומר: קודם כול, על-ידי הימנעות מלספח בפרעל או בכוח של 1,300,000 ערבים למדינת-ישראל. יש למצוא פתרון לבעי הפלשתינאים בלי לסכן את ביטחון ישראל ובלי לסכן את אופיה היהודי של ישראל.

נכון שחלק גדול מדעת הקהל בעולם סבור, שפתרון הבעיה הפלשתינאית אפשרי רק בדרך של הקמת מדינה פלשתינאית. אולי אפשר לבקש מראש הממשלה ומסגן ראש הממשלה, שיקשיבו לדברים ברורים לפני שהם מטיחים האשמות: המערך שולל בתכלית השלילה הקמתה של מדינה פלשתינאית. המערך שולל במפורש אפשרות של היערכות מדינה פלשתינאית ושל צבא פלשתינאי בשערי ירושלים. האם זה נוגע לנו פחות מלכם? לא תעשה את ההיכרח להלאכותי. אנחנו יודעים שהגיאוגרפיה של ישראל — גיאוגרפיה שיש לה אוויר ואין לה רוח — איננה מרשה דבר כזה.

התיה מדינה יהודית אלא אם כן יוכטח בה רוב יהודי ברור. מול טענתכם, שאנחנו מוכנים לוותר על שטחים, אנו טוענים שאם מוכנים לוותר על הוודאות שישראל תישאר מדינה יהודית, זה חמור יותר.

הסיפוח דה-פקטו הורס גם את הסיכוי לשלום בינינו לבין הערבים. איך תעשה שלום, בלי הערבים? אני רוצה להבין מה שאמרת כאן היום. אתה הבטחת שהארץ תשקוט ארבעים שנה. כיצד? הרי לשקט דרושים שני צדדים, לא רק צד אחד. האם יש ערבי אחד שישלים עם התוכנית שלך? האם יש גורם אחד בעולם שיתמוך בה? ואתה תמיד סיפרת לנו איך העולם מתאבה בתוכניות.

ראש הממשלה רצה לרכך את תוכנית הסיפוח שלו על-ידי מתן אוטונומיה לערבים לתקופת מעבר. אנחנו תמכנו באוטונומיה, אבל היא נכשלה מפני שלא יכולתם למצוא לה גשר עם המצרים. ואני מזכיר את אנשי התחיה, שעכשיו הצטרפו לממשלה, האומרים שהאוטונומיה היא המדינה הפלשתינאית עם הנשק הסובייטי, ושעבור חמש שנים יהיו בה כל הסכנות שאתה מתאר. ואכן, מר בגין תיאר את תוכנית האוטונומיה שלו באקורדים גבוהים מאוד. "לראשונה בהיסטוריה", — הוא אמר בטלוויזיה האמריקנית, באחזי כל האמריקנים — "ננותג ההצעות שלנו סיכוי לערבים-הפלשתינאים להשיג שלטון עצמי". הם נשלטו מאות שנים בידי הטורקים, עשרות שנים בידי הבריטים, קרוב לעשרים שנה בידי ירדן, וכ"ו השנים האחרונות היו תחת שלטון צבאי של ישראל. השלטון הישראלי נדיב ביותר; אבל שלטון צבאי צריך להגן על אנשים, לא לשלוט בהם. מה האוון שומעת? אתה הבטחת לערבים שלטון עצמי כלי צה"ל — לא כמו התורכים, לא כמו הירדנים. מר בגין יצר ציפיות גבוהות מאוד. תוכנית האוטונומיה שאנחנו תמכנו בה נחקה באיבה כשל הסחירה שנוצרה בין הציפיות לבין הצעות הממשלה, בהשוואה לציפיות הגבוהות נראו הצעות הממשלה קמצינות ודוחות.

תוכנית האוטונומיה אמורה היתה להיות תוכנית מעבר, אבל עשינו "הבה נחכמה". בצד תוכנית המעבר היתה גם תוכנית של התנחלות קבע. שוב יצרת סחירה פנימית. המצרים, השותף העיקרי למשאומתן, מסרבים להמשיך בו. הם טוענים שאינם רוצים לשמש כלהתאנה לסיפוח דה-פקטו. ואילו התושבים שעריכים היו לשאת באוטונומיה, שוללים אותה. ארצות-הברית נוטה לפירוש של מצרים, לא של ישראל. מה זה, האם אוטונומיה היא רק כותרת? האם לא נועדה ליהפך למציאות?

גסיסתה של האוטונומיה באה דווקא כאשר מלחמת לבנון מיקדה את תשומת הלב סביב הבעיה הפלשתינאית. מעולם לא היתה הבעיה הפלשתינאית כה מרכזית, כה אקוטית וכה זוכה לתמיכה, כמו מאז הטיפול האומלל בנושאים, והיחסים בינינו ובין מצרים הם במצב של דלדול מדאיג. מי שקורא את העיתונות המצרית מאז מלחמת לבנון, לא יכול שלא להתמלא דאגה לנוכח עוצמת האיבה ההולכת ומתלכח, ההולכת ומלחלת ללב הקורא המצרי, שהוכיח כבר יחס חם לשלום.

חברי הממשלה, בהעדר אוטונומיה אין לכם תוכנית לשלום. באין תוכנית לשלום — לא יהיה שלום. באין שלום — יפנו הערבים שוב לעבר התוחמים, הטילים וראשי הנפץ המסוכנים יותר. אתה מדבר על תוחמים, האם חסרים בעולם טילים לטווח של 100, 200, 300, 400 קילומטר? אדוני ראש הממשלה, האם אתה יכול להבטיח שבמשך ארבעים שנה או עשרים שנה או עשר שנים לא ישיגו הערבים טילים שהטווח שלהם גדול מזה של התוחמים? שהם לא יגיעו לראשי נפץ

שואלים אותנו שתי שאלות סתורות: מה יהיה אם חוסיין ימסור לערפאת את אותם חלקים מהיהודה ומשומרון שיהיו תחת שליטתו, ומה הוא הסיכוי שחוסיין יצטרף למשאי־ומתן? קל לענות על השאלה הראשונה: אין לתתום תחזה עם ירדן שיאפשר להציב בשטחים צבא עוין, או שיאפשר למסור שטחים לרבינות של אש"ף. לשווא אתה מבחיל אותנו. לא נעשה זאת. ואם ירדן או אש"ף ינסו להפר את החוזה הזה, יש לנו אמצעים לטפל בכך. כפי שאני מגיש שיש לנו אמצעים לטיפול אם המצרים יינסו לאזורים המפורזים לפי ההסכם עמם. אני מודה, שגם איני מתרשם שחלום חייו של חוסיין הוא להמליך את ערפאת, אשר עלול לסכן את שלטונו שלו ולערער את הציביות בירדן. ודאי שמי שיש לו נטיות רומנטיות יכול להתרשם מנשיקות פיהם, אבל מי שעוקב אחרי המעשה בפועל, יכול להיווכח שמאז ספטמבר 1970 לא הרשה חוסיין לאש"ף דריסת־רגל בירדן, ולא הרשה לשום מתחל לחצות את הגבול לישראל. חוסיין עשה זאת לא מפני שהוא משרת אינטרסים של ישראל, אלא משום שהוא משרת אינטרסים של ירדן. באשר לאפשרות הצטרפותו של חוסיין למשאי־ומתן — הרי שהוא קיבל את תוכנית רייגן כבסיס, אף־על־פי שתוכנית זו מדברת על התנגדות להקמת מדינה פלשתינאית, על התנגדות לחזרה לגבולות 1967 ועל התנגדות לחלוקת ירושלים, הוא רואה בה בסיס. זה לא חידוש. אני מאמין שאם ינפגש עם חוסיין, אם לא נגיע להסדר של קבע, נגיע להסדר ביניים. ההסדר יכול להיות מושתת גם על תוכנית האוטונומיה לפי קמפ־דייוויד. שהיום אין לה שותף ואין לה סיכוי. עמדה זו תמנע את הפיכתה של ישראל למדינה דו־לאומית, תחלץ אותה מבדידות בעולם, ותחדש את הסיכוי לתנופת שלום.

חברי הכנסת, אני רוצה להתייחס גם לרושם שמנסה ראש הממשלה לעשות בארץ ובעולם. כאלו הוא ניצח בבחירות. במחירות האחרונות, אדוני ראש הממשלה, לא הליכוד ולא המערך זכו לרוב. בראשותך קיבל הליכוד מניט להרכיב קואליציה. בראשותי קיבל המערך מנדט להרכיב קואליציה. היום המערך מייצג יותר מצביעים מהליכוד. אני לא מדבר רק על חברי כנסת. מרבית אכן הקים קואליציה ומרכיביה אומנם מצביעים בעדה, אבל אינם בהכרח מודעים בדעותיהם עם השקפת "חרות" או השקפת "התחיה". יש חברי ממשלה שאפילו תובעים לפטר את שר הביטחון. יש חברי ממשלה שאומרים שהם אינם שלמים עם מבעצ "שלום הגליל" כפי שהתפתח. זה בתוך הממשלה שלך, לא באופוזיציה.

למעשה, הגיעה מדיניותו של "חרות" ו"התחיה" לקצה הדרך. ארבע שנים התפרנסתם על פינני סיני, ובסיני הגשמתם את מה שיוסי שריר הציע. בהתייבכם מול הבעיה הפלשתינאית, מול עתיד השטחים, מול אופיה של מדינת ישראל, מול סיכויי השלום, מול מעמדה הכין־לאומי של ישראל — יצרתם קיר אטום, ועכשיו אתם נתקלים בו.

עניין המדיניות חיוני לישראל, והמדיניות לא תשתנה אלא אם תיכנס ממשלה אחת, קואליציה אלטרנטיבית בעלת מדיניות של פתיחות, תקווה וביטחון. אל תגידו לנו שזה עניין של צימאון לכיסאות. אילו היתה נפשנו ויצאת לכיסא, כבר מזמן היינו יכולים לשבת. האם הבעיה היא של כיסאות? אני מכיר את כל אלה שיושבים על הכיסאות, ובכללם את שר המשפטים. הלא הצעתם לנו ממשלה אחדות לאומית. ממשלת אחדות לאומית אולי תוריד את המתח בבית, אבל לא תחלץ את ישראל מהקיפאון המדיני, הביטחוני והרמטירי המאיים עליה. אדוני היושב־ראש, אנחנו לא נפסיק להסביר לעם, ואנחנו לא נפסיק לפנות לכל חברי הכנסת בכל ההפלטות, כדי להחזיר את ישראל למסלול ריאלי אמיתי ולא מזויף, וכדי להבטיח שהעבר

חברי הליכוד, הקשיבו לאשר אנו אומרים שוב ושוב — אנחנו מתנגדים במפורש למשאי־ומתן עם אש"ף, מפני שמשאי־ומתן כזה עלול להוביל להקמתה של מדינה פלשתינאית.

דווקא מפני שאנו שוללים את תוכנית אש"ף להקמתה של מדינה פלשתינאית, דווקא מפני שאנו שוללים את תוכנית הליכוד העלולה להפוך את ישראל למדינה דו־לאומית — אנו מחייבים משאי־ומתן עם ירדן. משאי־ומתן שישרר את הפלשתינאים משלטוננו שלנו, משאי־ומתן העשוי להבטיח את צורכי ביטחונה של ישראל.

אתה הזכרת את ועידת פס. אמור לי: האם כשכבא סאדאת לכנסת לא היתה ועידת חרטום? כשעמד סאדאת במקום הזה, האם לא דיבר על הקמת מדינה פלשתינאית? האם נראשה מלנהל משאי־ומתן, האם נבהלת? האם אנחנו נבהלנו? ודאי שיש עמדות פתיחה של הערבים, ויש עמדות פתיחה שלנו.

חוסיין עצמו טען לאחרונה, שהבעיה הפלשתינאית איננה בעיה ערבית אלא בעיה ירדנית־פלשתינאית. אכן, לדעתנו במסגרת זו יש לפתור את הבעיה הפלשתינאית.

מה היא עמדת המערך במשאי־ומתן שיתנהל עם ירדן ונציגי השטחים? — מוכן שכראש ובראשונה יש לשמור על צורכי ביטחונה של ישראל. אל תשחרר אותנו בקלות רבה כל כך מדאגה לביטחון ישראל. הדאגה שלנו עמוקה לא פחות מדאגתך, אולי עמוקה יותר. על כן נתנגד לכניסת חיילים ודים מערבה לירדן.

נעמוד על כך שצה"ל יהיה ערוך לאורך הירדן. שאזורי ביטחון הכוללים את בקעת הירדן, גוש־עציון, צפון מערב ים־המלח וסביבות ירושלים יהיו בשליטת ישראל בתקופה המעבר, ושיבנות ישראל תחול עליהם בהסדר של שלום. שטחים אחרים יהיו מפורזים, שום קטיושות. מדוע אתה מהלך עלינו כאן אימים? האם איננו מכירים את הארץ? לשכם אפשר להכניס תותחים וקטיושות ישר ממוסקבה? איך הם יגיעו? האם לצה"ל אין עיניים? האם לצה"ל אין אחיזים? האם איננו יכולים למנוע זאת? מדוע אתה מתאר אותנו כמין דבר חלוש ומזנוח ואטום וחסר ידע? איך זה יגיע לשם, כמין מן השמים? לשדה־התעופה שליד דעם. לגמל שליד חברון? במצנחים? מדוע אתה מספר סיפורים? לאן אתה מוביל את העם? אנו יכולים לשלוט בזה בלבד, וכירדן איננו יכולים? אתה יודעת על מדינה בתוך מדינה. בלבנון יש מדינה בתוך מדינה מפני שלבנון איננה מדינה. היא חלשה. בירדן אין מדינה בתוך מדינה כי ירדן חזקה ולא מרשה זאת. ירדן לחמה במחבלים טוב יותר מאתנו. מה הולכת האימים הזאת עלינו?

כמובן, ירושלים השלמה והמאוחדת תישאר בירת ישראל.

קריאה:

שמעון פרס (המערך):

אנחנו טעמנו את לבנון. ראינו איך זה.

ירושלים איננה קלף למיקוח, אלא עובדה ניצחת, עניין של תפילה ולא של משאי־ומתן. והשלום שיווצר לא יהיה המשך מצב המלחמה. אלא היפוכו. הגבולות בינינו יהיו גבולות פתוחים, כנהוג, למשל, בסקנדינביה. המשקים של ירדן, הגדה וישראל יוכלו לפעול כפדרציה כלכלית. היחסים בינינו לבין הירדנים והפלשתינאים יהיו יחסי כבוד ושותף פעולה.

באשר ליישובים הקיימים, חברי הכנסת, אין בדעתנו לנהוג כמעשה ימית, לא לפנות ולא להחריב. למה אתם מאשימים אותנו? בכל קורותיה של תנועת העבודה לא פינינו יישוב ולא החריבנו יישוב.

להוכיח ולהתריע, כי דווקא בימי כהונת הכנסת הזו אירעו גם אירועים עצובים מאוד, והיינו גם אומר, אירועים מסוכנים מאוד. אין אני מתכוון רק לנסיגתנו מסיני, אני מצביע בחדרה על כי האופוזיציה חותרת באופן בלתי נלאה לפגוע במעמדה של הממשלה ואינה בוחלת באמצעים, עד כדי קצקוע חדמיתה של מדינת ישראל ברחבי העולם כולו.

עמד כאן יושב־ראש האופוזיציה, ואני מצטער על שהוא איננו נוכח כאן כרגע, יכולתי להבין מדוע נטש חבר הכנסת רבין את האולם באמצע נאומו של ראש האופוזיציה, שנאם נאום תבוסתני בנימה תוקפנית. שמענו את ראש הממשלה מרצה בדרך ניווחה על מדיניות הממשלה. בא חבר הכנסת פרס בנאום רב־פתוס ודיבר בתוקפנות על עניינים שהוא עצמו לא הבין את משמעותם. אנתנו עוד נצטט אותו. אילו מלים הן אלה של יושב־ראש האופוזיציה, האומר שאין יודעים מי ניצח בבחירות? אנתנו יודעים! — — —

אלעזר גרנט (המערך):

בעבר כבר איימתם כזה, היהירו, אתה מאיים שוב?

דוד מגן (הליכוד):

תיכף אגיע לזה ואספר מה קרה אצלנו בדרום, מה שאתה רואה ומה שאני רואה.

אלעזר גרנט (המערך):

אדוני היושב־ראש, מעל במה זאת אמר ראש הממשלה לשמעון פרס: לך לנהרייה ולקריית־שמונה וראה מה יגידו לך. הם הבינו את הרמז.

דוני מילוא (הליכוד):

מה קרה? הוא הלך ושמע.

קריאות:

— — —

דוני מילוא (הליכוד):

למה אתה מתרגש מזה?

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, תן לי לנהל את השיחה. אינני זקוק לעזרתך. חבר הכנסת גרנט, לביתו של ראש המועצה אשר תתן וילה שלך מילה אחרת מ"איום", פה לא היה איום. מצא איזה ביטוי שתמצא. עושר שפתך ידוע לי.

אלעזר גרנט (המערך):

אני אחשוב.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת פרס לא רק מהסס לבקר בנהרייה, אלא גם מהסס לבקר בקריית־גת. הוא היה לפני שבוע בסביבה והעדיף להיכנס למושב עוצם, לביתו של ראש המועצה אשר תתן וילה מפוארת. ולשמוע שם: המצב הכלכלי ירוד, אין מה לאכול — זאת כיום חנוכת המבנה. אבל לקריית־גת הוא לא העז להיכנס, והוא יודע בדיוק למה.

אהרן הראל (המערך):

מה עם דוד לוי?

דוד מגן (הליכוד):

תיכף אסביר לך גם את זה.

ראש האופוזיציה עומד כאן ומנסה גם לשנות עובדות ומספרים. הוא מערער על תוצאות הבחירות לכנסת העשירית — — —

הצינוני המפואר לא ישקע לתהום הציונות המדומה והרטורית. הציונות המדומה הזאת גרמה להקטנת העלייה והרחיקה אותנו מעצמאות כלכלית, והיא תוביל את ישראל אל המקום הגרוע ביותר שאפשר להובילה אליו — להפסקת היותה מדינת היהודים, להפסקת היותה מדינה יהודית בעלת ערכי מוסר, ולהפיכתה לארץ שקועה במריבה ללא מוצא, ארץ שבתוכה צומחת אוכלוסייה שבעצם גודלה מרעידה את ספי ההווה היהודית והציונית. אכן, יש יכוח, ואנו ננהל אותו לכל אורכו וננצח.

הי"ר מ' סבידור:

תורה לחבר הכנסת שמעון פרס.

מוזיקר הכנסת נ' לורץ:

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת קמים בצאת נשיא המדינה מן האולם.)

הי"ר מ' סבידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, מושב החורף הזה נפתח חמישה־עשר ירחים בלבד מאז כינון הכנסת העשירית. לכאורה, זו תקופה קצרה יחסית, אף לא מחצית מתקופת הכהונה המצוינת בחוק. אולם למעשה זו תקופה רבת־הישגים, שבה חוקקה הכנסת חוקים רבים וחשובים, ובראשם החלת החוק הישראלי על רמת־הגולן שלנו. את התקופה הזאת אנו רשאים לסכם בתקופה רבת־מעש והגשמה, שבה הצליחו הממשלה וצה"ל להביס, לעקור, למגר ולגרש את המחבלים המרצחים מלבנון, ובכורן־השם, להביא שקט ושלווה לאזורי ישראל, ובמיוחד לתושבי הגליל, אשר עד המבצע ומלחמת המגן הזאת סבלו רבות וקשות. כפי שהזכיר ראש הממשלה, על כולנו לזכור ולשנן היטב — כוח ההרתעה של צבא־הגנה לישראל חזר אליו. שכנינו מצפון, ממזרח ומדרום התרשמו מכוחו של צה"ל. ודומני — לפי התדשנות האחרונות — כיכל מתשבות המלחמה סרו ממותם. בימים האחרונים גם ראינו את חיבוקו של רבי־המרצחים המארגן את אש"ף עם המלך חוסיין. אני בטוח שבחיבוק הזה נמסרו כמה לחישות על מה שהספיק רבי־המרצחים לראות, לטעום ולהרגיש מנחת זרועו של צה"ל, ולא פלא הוא, שדווקא לאחר פגישה כזו אנו שומעים על סיכוי ועל רצונם של הירדנים להצטרף ליחמה של ארצות־הברית, מצרים וישראל.

הממשלה, בסיועה של הכנסת הזו, תרמה רבות לקידום חיי הרווחה של תושבי ישראל, וראינו זאת בחקיקה הענפה בתחומי החינוך, העבודה, הבריאות והרווחה.

אדוני היושב־ראש, אני יודע כי עוד במושב זה עומדת הממשלה לבקש מהכנסת אישור לחוק משפחות ברורות ילדים, לחוק שכר מינימום ולחוק פנסיה ממלכתית. בסיוע הכנסת ובסיוע רוב חברי הכנסת, תנסה הממשלה לסכם את חוק ביטוח בריאות ממלכתי ולהעביר את החוק שיאסור שביחות פראיות בשירותים החיוניים. מי שמסתובב בחוצות הארץ בערים החדשות ובשכונות הוותיקות יכול לראות חיוך על פניהם של התושבים, אשר קוטפים היום את פירותיה של יוזמת ראש הממשלה בשיקום השכונות ובחידושן, בשיפור המצב הכלכלי, ובמיוחד מצבן של השכבות בעלות ההכנסה הנמוכה. על כך אפשר להוסיף פרטים רבים מאוד על שינוי האווירה והמורל של הציבור.

חברי הכנסת, לא אלאה אתכם בפרטים, אך אני חייב

חוברת א' ישיבה ק"ג
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

לכית, אומנם גדול ומפואר כפי שאמרת, למעלה מ-200 מ"ר, ואפשר לקבץ בו 20, 30, ואולי 40 איש, מלבוא לקריית-גת, אפילו לאולם מועצת הפועלים שחבר הכנסת משל מכיר, ולא למלא את 700 המקומות שחבר הכנסת משל מצליח למלא בערבי בחירות. זו היתה הכוונה שלי. קריית-גת גדולה יותר, וסביב חבר הכנסת פרס אפשר לקבץ פחות אנשים.

היו"ר מ' סבירור:
הבנו את העניין.

שלמה הלל (המערך):
הסבר חלש מאוד, אדוני היושב-ראש.

רוני מילוא (הליכוד):
בבאר-שבע, בסניף מפלגת העבודה, ישבו 70 איש.

דוד מגן (הליכוד):
חבר הכנסת שלמה הלל, באמת, זה אתגר אישי. אני מציע — — —

רוני מילוא (הליכוד):
— — —

דוד מגן (הליכוד):
ברשות היושב-ראש, אם מותר לי — — —

רוני מילוא (הליכוד):
— — —

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת רוני מילוא, אני קורא אותך לסדר.

דוד מגן (הליכוד):
חבר הכנסת שלמה הלל, כדי שתהיה נסער פחות, אם ירשה לי היושב-ראש, אני מודיע, במסגרת תפקיד ציבורי אחר שיש לי, ראש עיריית קריית-גת, שאני מזמין את חבר הכנסת פרס לבקר בקריית-גת. אני מתנצל מראש אם יהיו מעטים שיבואו לשמוע אותו. אנסה לסייע לו.

שבת וייס (המערך):
אתה לא שריך שם. אתה לא צריך להזמין אותו. אם הוא רוצה, הוא יכול לבוא.

דוד מגן (הליכוד):
רבותי, גם כשמזמינים אתם מתנגדים? גם ארוחת צהריים הוא יקבל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
— — —

היו"ר מ' סבירור:
אתה התיישבת חזיתית אלי כדי להפריע?

דוד מגן (הליכוד):
בסך הכול אני מדבר כאן בתמיהה ובפליאה. אינני מבין את חשבונו של יושב-ראש מפלגת העבודה כאשר דיבר על רוב. אני יכול להבין את חברת הכנסת אלוני, אשר שאלה אותי שאלה וברחה מהאולם. אילו נשארה באולם, הייתי מזכיר לה את השאלה שכבר נשאלה: האם שאלה וביקשה רשות מציבור בוחריה להצטרף למערך? האם היתה עושה זאת לולא היתה בטוחה שמקומה ברשימת המערך לבחירות לכנסת ה-11 מובטח? היא היתה מקבלת מאותו ציבור בוחרים לאו מוחלט על המעשה שעשתה.

חברי הכנסת, האם שכחתם את המושגים החדשים שטבע חבר הכנסת פרס במילון הפוליטי? הוא מחק את המושג "כלתריזם" ויצר את המושג "פרצליניזם", נוסח "פרסיזם".

שלמה הלל (המערך):
אתה פוגע בתושבי קריית-גת, אתה מבזה אותם.

דוד מגן (הליכוד):
— — — כאשר יושב-ראש ועדת הבחירות הכריז כי הליכוד — — —

שלמה הלל (המערך):
כדברייך אלה אתה פוגע בתושבי קריית-גת ומבזה אותם.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני שר המשטרה, הפסק עם שיטות של שר משטרה לשעבר. בכנסת הזאת לא תהיה שר משטרה, והפסק לאיים עלי במשטרה. שב, חבר הכנסת פרס הבטיח את חיק המשטרה למישהו אחר, אז שב בשקט.

שלמה הלל (המערך):
אתה מבזה את קריית-גת כדברייך, שאין בהם כל מעצורים.

דוד מגן (הליכוד):
עוד יתגלו לכם כמה סתירות בימים האלה, ממש בימים האלו.

חבר הכנסת פרס מנסה לספר ל-120 חברי כנסת, כי כביכול קיבל הליכוד פחות קולות מהמערך, או מספר קולות שווה. הפרש של 10,000 קולות לא אומר לו דבר?

שבת וייס (המערך):
מה עם הקולות של ר"צ?

דוד מגן (הליכוד):
אני מכיר את החשבון של חבר הכנסת פרס. כן גברתי שולמית אלוני, כבר שאלנו אותך, נשאלת ולא ענית.

קריאות:
— — —

היו"ר מ' סבירור:
חברי הכנסת — — —

שבת וייס (המערך):
מה עם קולות "שלומציון"?

רוני מילוא (הליכוד):
חברת הכנסת אלוני רימתה את ציבור הבוחרים.

היו"ר מ' סבירור:
חברי הכנסת, חבר הכנסת מילוא, חבר הכנסת מילוא, חבר הכנסת וייס. אני כבר רציתי לברך על שהחלק הראשון של הישיבה התנהל על-פי נורמות של דיון פרלמנטרי.

שבת וייס (המערך):
חבר הכנסת מילוא, אלה שטויות.

רוני מילוא (הליכוד):
— — —

היו"ר מ' סבירור:
מה הצעקות האלה? חבר הכנסת מילוא, אני מבקש ממך. חבר הכנסת וייס, אני מבקש להפסיק את הדיאלוג. חבר הכנסת דוד מגן, אני רוצה להבין, שכאשר אמרת שהוא שלא מעז לבוא לקריית-גת שחם וחלילה לא אמרת שאם הוא יבוא, אתה תפריע לו. אני מקווה שאין בדבר הזה — — —

דוד מגן (הליכוד):
חס ושלום, אדוני היושב-ראש. אני מודה על השאלה, וזו ההזדמנות להבהיר את העניין. חבר הכנסת פרס העדיף להיכנס

אהרן הראל (המעריך):

איך אתה הפכת לראש עיר?

דוד מגן (הליכוד):

תיכף אסביר גם לך.

זאת תוכמה גדולה לפחות שני חברי כנסת לעבור ולהבטיח להם הבטחות, שלצערו הרב לא יוכל לקיים. אבל אמרתי לכם, עוד אציע דברים שמחזין לחשבון האריתמטי. ויתברר לכם שרבים מאוד מחברי המעריך ורבים מאוד ממפלגות אחרות קיבלו, כרגיל, אותן הבטחות. העסק הזה יתפוצץ, ואני מקווה שעוד במושבו הזה.

אהרן הראל (המעריך):

איך אתה הפכת לראש עיר?

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

דוד מגן (הליכוד):

לא רק מה שראינו ושמענו מפי יושב־ראש האופוזיציה, הטיולוף עזות המצח והחוצפה — — —

קריאה:

— — —

דוד מגן (הליכוד):

על עובדות אינני מתווכח. הוא ניסה לשנות נתונים מוחלטים וקבועים.

אבל לא היה רק המעשה שאני קורא לו "פרצליניזם", אשר הוטבע והושם לראשונה בכנסת העשירית, היו עוד מעשים חמורים לא פחות, ואולי יותר. בפעם הראשונה בתולדות המדינה הולכת האופוזיציה ומסייעת לוועד עובדים במערכת הביטחון לנסות לשבש את העבודה עד כדי שביתה, רק כדי לנגח כך את שר הביטחון, ממש בתחילת כהונתו בתפקיד.

ראינו גם מושגים חדשים באמצע מבצע "שלום הגליל", כאשר כל המדינה דרוכה ודואגת והחיילים בחזית, הנה פה בעורף, בכנסת ובכל במה ציבורית, הולכים נציגי האופוזיציה — אני מתנצל, לא כולם — הולכים ראשי האופוזיציה ומותחים ביקורת ממש בעצם ימי המלחמה. בשלהי המלחמה הם מגבירים את הביקורת עד כדי הסתה, עד כדי הכנת רקע לעלילת דם נגד המדינה בעולם כולו, ועד כדי נושאים ותמונות שאין העין יכולה להשלים עם ראייתם.

מעניין, על טבח שבוצע בלבנון בעקבות הסכסוך שבין הפלנגות לבין המוסלמים היתה הפגנה, ואני מודה, היתה הפגנה גדולה; על טבח יהודים ברווא, טבח נורא שהיה לא מזמן, לא שמענו לא קול ולא צפצוף ולא הפגנה, גם לא הקטנה ביותר, פרט לזו של תנועות הנוער הלאומיות.

ויקטור שם־טוב (המעריך):

אילו דברים אלה?

שבח וייס (המעריך):

מה אתה עושה?

דב בן־מאיר (המעריך):

אתה דואג ליהודים ברומא יותר מלנו?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת דוד מגן, נתתי לך מהדרכה על חשבון קריאות הביניים.

שלמה הלל (המעריך):

אפילו יושב־ראש הכנסת הקודם היה שם. הוא מזלזל בהפגנה שיושב־ראש הכנסת היה בה.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת הלל, גזלת ממני חמש דקות, במרכאות אני אומר: "גזלת".

יש גם נושאים, שאף כי חלפה תקופה מאז בוצעו, קשה להשלים אתם. זו הפעם הראשונה בתולדות מדינת ישראל והפעם הראשונה בהיסטוריה שקרה דבר שלא ייאמן: בימים הנוראים, בראש השנה, כשראש הממשלה נמצא בבית־הכנסת — הפגנה עם שלטים ובהם מלים שאינני רוצה להזכיר אותן. ראש האופוזיציה התנצל. תחל שהתנצל מאוחר כל כך. איפה היה עד היום? ראש הממשלה מתפלל, ושבעה חברי כנסת מהמעריך — — —

שלמה הלל (המעריך):

הוא לא התנצל, הוא הסתייג.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני שר המשטרה לשעבר, ללא רשות מהמשטרה — — —

קריאה:

אתה היית שם?

יעקב גיל (המעריך):

אני הייתי.

דוד מגן (הליכוד):

אתה צריך להתבייש על המעשה הבלתי חוקי שעשית.

יעקב גיל (המעריך):

אני צריך להתגאות. יחד אתך, היית צריך למחות על הוורוע שנעשתה שם.

דוד מגן (הליכוד):

חברי כנסת מהמעריך מצפצפים על כל חוק.

רוני מילוא (הליכוד):

— — — מי האשים את ראש הממשלה "בגין רוצח"?

יעקב גיל (המעריך):

לא אמת. לא האשימו את ראש הממשלה. לא אמת.

רוני מילוא (הליכוד):

מי הלך עם השלטים? איך הסכמת לשלטים כאלה?

היו"ר מ' סבידור:

כבר יש לנו פה מלוא הגיל.

דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת יעקב גיל, אולי תענה לי מי הם שידמו את עלילות השווא, וניצלו דרגה צבאית במילואים, ובמיוחד אנשי מילואים מזרם התיישבות מסוים שמוזרה עם התנועה שלך? מי הם את זה?

יעקב גיל (המעריך):

זה הפאר של מדינת ישראל. תראה למה אתה מוביל.

דוד מגן (הליכוד):

מי יוצא בעצם ימי המלחמה — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מגן, אני נותן לך עוד שתי דקות כדי לסיים דברך, לא יותר. הוספתי לך חמש דקות על חשבון קריאות הביניים. אתה צריך לסיים.

חברת א', ישיבה קכ"ג

— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

מישהו אחר, להכין הצעת חוק קטנה, שתי שורות, לפיזור הכנסת. נלך מייד לבחירות, ואז תבינו מדוע אין העם מאמין לכם, מדוע אין העם שומע לכם, וכפי שהזכירו כאן — אני מקווה שתבוא אופוזיציה קטנה יותר ואחראית יותר.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

חנן פורת (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להיענות לאתגר שהציבו לפנינו ראש הממשלה וראש האופוזיציה. בלי ספק, יעמוד מושב הכנסת הזה כסימן העימות החרף על עתידה של ארץ-ישראל. הוויכוח אינו מתחיל היום, אבל מבחינות מסוימות הוא הגיע לירי חידוד, ואפשר גם שהגיע לגופם של דברים, אני רוצה לומר לחבר הכנסת דוד מגן: אני לקראת מערכות של הכרעה. דווקא משום כך, לפני שאתייחס סבור שהדיון הקשה והנוקב שעלינו לנהל, שבו אנו שנינו איננו עומדים בצדדים שונים של המתרס, חייב להתנהל באווירה שיש בה מאמץ כן מכל הצדדים לשמור על שלום-בית ועל שלום בארץ. כפי שמפרש הרמב"ם אותם פסוקים שמתחילים במלים "ונתתי שלום בארץ" וממשיכים במלים "ורדתם אה אויביכם". שואל הרמב"ם, איזה מין שלום זה, שאדם רודפים את האויבים", הרי כתוב "ונתתי שלום בארץ"? והוא מפרש — שלום ביניים.

אינני אומר שאין מקום להטחת דברים חריפים לכאן ולכאן, ואפשר שידו של האחד חזקה בפשע המאבק והחרפות מידו של האחר. אבל אני אומר בכל הכנות, לא כמין ביטוי לניסיון הצטרות, יפיפות נפש, או משהו מעין זה: דומני שנפשו של עם ישראל עייפה מההתכתשויות המילוליות, שהן נחלת הבית הזה. דומני שיש אנשים שנפשו נוקעת כאשר כעוב, מעל מסך הטלוויזיה, הם שוב רואים את ההתנצחויות והמריבות של הבית הזה המלא זכתי ריב. מדוע שלא ננסה לנהל דיון, או אפילו מאבק מחוץ, בדרך שיש בה גם יסודות יהודיים של איסורי לשון הרע, הוצאת שם רע, רכילות, הלבנת פנים ודברים וכיוצא באלה? אפשר לנהל דיון כך בלי לוותר כהוא זה על עמדות, בלי פשרה מימית, בלי ניסיון לטשטש עמדות, ובלי ניסיון שלא להגיד עד תום את אשר על לבנו. כמובן, כשהכנסת מתרוקנת, כמו תמיד לאחר דברי ראש הממשלה ודברי ראש האופוזיציה, ייתכן שדברי יישמעו כקול קורא במדבר.

יעקב גיל (המערך):

— — —

חנן פורת (התחיה):

למה יכה כל אחד על לבו של האחר? אני אומר לחבר הכנסת מגן, ננסה כולנו. יקומו חברי הכנסת בזה אחר זה, ולא יטילו שיקוצים באחרים ויאמרו הרי גם אתם הייתם כך. ננסה אנחנו לבטא דברים, כל אחד לעצמו.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת חנן פורת. רק הערה אחת. היה מושג "משכן במדבר". עכשיו מה שמדאיג אותי זה מדבר במשכן.

חנן פורת (התחיה):

ננסה שמשכן הזה יהיה משכן שיש בו לפחות איזו מידה של רוח אהבה, של שלום ושל רעות. אני מודה ומתוודה, בעוד זמן קצר אני עומד לסדר חופה וקידושין, וכבר עולות באוזני המלים "אהבה, אתוה, שלום ורעות". הייתי רוצה שיהיה בבית הזה משהו מזה, למרות כל חילוקי הדעות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם תסייע לי, אעמוד בזמן זה.

יעקב גיל (המערך):

— — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת יעקב גיל, אני קורא אותך לסדר.

דוד מגן (הליכוד):

הנסיעות לחוף-לארץ של יושב-ראש האופוזיציה נוצלו בעיקר להידוק האחוזה הסוציאליסטית, להזדהות עם האינטרנציונל הסוציאליסטי ולמכירת רעיונות לנשיא ארצות-הברית ולמעצמות אחרות, כדי להזמין לחצים מחודשים על ממשלת ישראל. הוא דיבר כאן על עלייה, אבל במקום לנצל את הנסיעות המרובות הללו כדי לנסות להשפיע על יהודים לעלות לישראל וכדי להעלות את המורל, הוא תורם במעשיו וכמו פיו לירידת המורל, ואחר כך בא ומאשים את הממשלה: איפה העולים?

ברגע זה ממש חסר לי חבר הכנסת פרס במיוחד. ביום שיש הוא יום החלטת לפנות לפרקליט הראשי להסיר את חסינותו של חבר הכנסת דוד מגן, על שהעליל עליו עלילות, ובכן, אדוני היושב-ראש, לוא היו יושב-ראש מפלגת העבודה או מפלגת העבודה פונים אלי ואומרים "הסר את החסינות", הייתי עומד על דוכן זה עכשיו, ומיד הייתי מבקש מהכנסת להסיר את החסינות, בתנאי קטן אחד: שגם חבר הכנסת פרס יסכים להסיר את חסינותו. אומנם לא מייד, דרך ועדת הכנסת: יש דברים שאני יכול לומר למלאה ואומר אותם בוועדת הכנסת, או אפילו לא — — —

אהרן הראל (המערך):

אתה פחדן. לעשות שרידים זה לא הוכחה לכוח, הסר את החסינות.

דוד מגן (הליכוד):

אני מסתפק בכך שיושב-ראש ועדת הכנסת יסכים להעלות את הנושא לדיון, ואז תהיה אפשרות להוכיח — — —

אהרן הראל (המערך):

למה התנאי?

דוד מגן (הליכוד):

כדי להוכיח גם בחקירה וגם בכתיב-משפט מיהו זה שמעליל עלילות, מיהו זה — אני מעז ואומר — מיהו זה שפוגע בתדמיתו ובמעמדה של מדינת ישראל כמעט בכל האמצעים. מישהו שאל אותי למה אני מזכיר את קיסריה. קיבלתי התנצלות מקיסריה: למה אתה אומר שאני מתסיס קצינים עם פרס, בסך הכול הורו לתת-אלוף מסוים להפסיק את חופשתו ולחזור לתפקידו, כדי שלא לתת תענוג מסוים לשר הביטחון. אלה הפקודות לגבי ההתססות. אני מקווה שהאתגר והכפפה שזרקתי ליושב-ראש מפלגת העבודה יורמו. אנחנו נתמודד, ונחשוף כל מה שצריך לחשוף. אז נראה מה זאת הסתה.

לאור כל מה שאמר כאן יושב-ראש האופוזיציה, בנאום מדיני שכל ססמה בו היתה "אופציה", "אופציה ירדנית", הייתי מציע דבר פשוט: כל החשבונות של "פרצלינים", עוד אחד ועוד אחד, וכל הניסיונות לקעקע, להתלחש ולהתגודד — כל הדברים האלה לא יעזרו. הם טובים רק כדי לאיים על הממשלה ולחזק את הדרישות של המפלגות הקטנות. שמפלגת העבודה תהיה אמיצה דיה, לא כמו בבחירות המוניציפליות — ואני חוזר ומאשים שוב — שנדרח ביוממה בעסקה עם המפד"ל: שתטיל על מישהו, אפילו על "הילד הרע" יוסי שריר, או על

צריך להתמודד עם השאלה הזאת. אפשר להתמודד אתה, אבל צריך אומץ לב, ואין להתחמק.

שלמה הלל (המערך):
מה התשובה שלך?

חנן פורת (התחיה):

אינני יודע אם עלי המלאכה לגמור — לא עלי המלאכה לגמור ואין אני בן-חורין להיבטל ממנה. אני אחמוד עם הדברים, ואני עוד אקשה על עצמי. אני רוצה להציג בקצרה ארבע, שאלות שנואות לי מכריעות, ולהתייחס אליהן. וגם אם לא אגמור את הדברים ולא אסיים אותם — כפי שאמרתי, נפתח בוויכוח כמושב זה במלוא הכנות.

השאלה השנייה היא מה התשובה שעלינו לתת על לחצייתן של אומות העולם? אין זה משנה אם ריח הנפט עולה באפן, אם יש כאן גזון של אנטישמיות, אם יש אי-הבנה כלשהי של כלכלה — עובדה היא שרוב רובן של אומות העולם, ובכלל זה גם מדינות הנחשבות ידידותיות, ובראשן ארצות-הברית, לוחצות בגלוי ובסתר וחותרות להקמתה של מדינה פלשתינאית בתוככי ארץ-ישראל. אם אתה מבקש התיישבות וריבונות, אתה צריך להתמודד עם השאלה הזאת ולומר כיצד תעמוד בה.

את השאלה השלישית ניסח בשעתו אבנר בן-נר — "הלנצח תאכל חרב?" אם אתה מבקש להגיע להתיישבות ולריבונות, כיצד יהיה שלום בארץ? כיצד יהיה שלום בינינו לבין שכנינו?

והשאלה האחרונה היא בעיה פנימית המכרסמת בנו. יש ויכוח, יש מחלוקת קשה בארץ, ואתה צריך להשיב על השאלה — — —

מרדכי גור (המערך):

מה היא משמעות השאלה שניסת אבנר בן-נר?

חנן פורת (התחיה):

אתה שואל על התנ"ך? אני השתמשתי בזה בתור פארפרזה. בשעתו אמר זאת אבנר בן-נר, כיוון שבשעת חולשה רצה לעשות "פוס" ולהפסיק את המערכה.

מרדכי גור (המערך):

אולי זה שינוי מדיניות? אולי — — —

חנן פורת (התחיה):

כן, ואנחנו ראינו מה היו התיצאות.

מרדכי גור (המערך):

חנן פורת (התחיה):

הרי אני הצגתי את השאלה הזאת, חבר הכנסת מוטע גור. אציג את השאלה האחרונה, אשר נוגעת לכית הזה, כפי שהיא נוגעת לעם.

בתוך עם ישראל יש מחלוקת חריפה וויכוח קשה. יכול להיות שעל חודו של קיל אפשר להכריע לכאן או לכאן. אותי אין הארגונומטציה שהושמעה כאן מעניינת במיוחד — האם היו לפלוגי או לאלמוני כך וכך קולות יותר. עובדה שיש בעכ ויכוח קשה. והשאלה היא, כיצד אתה יכול לקבוע עמדה ולהכריע בדברים שיש בהם משום חיוב לדורות לעם ישראל כולו. אם אין לך מה שמכונה בפינו קונסנסוס לאומי?

אלו ארבע השאלות, ולפי דעתי חייב להתמודד אתן ולענות עליהן מי שכמונו מבקש להמשיך בהתיישבות ויחבד וגדולה וי שמבקש להכריע בדבר ריבונות יהודית על יהודי

אני רוצה להפנות את דברי בעיקר לחברי הקואליציה. בנושא הזה ששמו "ארץ-ישראל", אינני צריך להציג לא אח תעודת היותי שלי, ולא את תעודת היותי של תנועת התחיה. אינני צריך לומר לכם שאני, כבן שנולד בהרי חברון בגוש עציון ושכ הביתה לבנות מחדש את בית האבות, לא הייתי רוצה לראות בית זה חרב, וודאי שלא הייתי רוצה לראותו תחת שלטון זר. לא הייתי רוצה לראות את כל חבלי הארץ האלה נתונים בשלטון זרים. זה ביתנו, זו נחלתנו, זו אהבתנו. עמדתה של תנועת התחיה בעניין זה נחרצת, ולא זו כלכלה, לא אחת גם אמרנו לראש הממשלה — סוף מעשה במחשבה תחילה. כאשר אתה מציב לעצמך יעדים, אתה חייב לומר מהי השורה התחתונה ולאן פניך מועדות. אינך יכול לדבר על התיישבות גדולה בארץ-ישראל בלא לומר שזוהי מגמתך הברורה, ובכלל להתחיל לריבונות עליה גם באופן אפקטיבי. איננו מעלים זאת על דעתנו. כל הנוסחאות הללו של יישובים תחת שלטון זר, כפי שמציע לנו חבר הכנסת פרס, לא עמדו במבחן המציאות. הן לא עמדו במבחן המציאות בימית, שבה הייתה זו עמדת הפתיחה, והם גם לא יעמדו במבחן המציאות כאן.

שלמה הלל (המערך):

זו הצעה שלהם.

חנן פורת (התחיה):

אמרתי מה שאמר חבר הכנסת פרס. אמרתי שאני מתכוון בדברי גם לאנשי הקואליציה. אני אומר, שנהיה כנים עם עצמנו ונודע לאן פנינו מועדות. תוכנית האוטונומיה, בתור תוכנית ביניים, מחייבת תשובה גם לפי נוסחתה שלה — מה יהיה הסוף? לאן אתה הולך? אין ספק שאם לא יהיו הדברים הללו בהירים, ברורים ומוצבים גם בתוכנית מדינית, סופה של אוטונומיה זו — נדיבה ככל שהציע ראש הממשלה, עם מיניסטריון לבריאות, למשטרה, לתחבורה, לכלכלה, לכספים וכדומה — להוביל למדינה שבדרך, שממנה כולם — על כל פנים כאן, משני צדי הבית — כה יראים. חייבים להציב את היעדים בצורה ברורה ולא להסתפק בתשובות זמניות שהן לא לכאן ולא לכאן. אבל דווקא משום כך, אני רוצה לומר לחברי הקואליציה הבודדים הנמצאים כאן את הדבר שאני אומר לעצמי — הסוגיה איננה פשוטה. ארבע שאלות מכריעות, קשות וגדולות בחשיבותן עומדות בפני מי שרוצה לראות בארץ-ישראל זו — שבה יוכלו יהודה ושומרון, הגולן וחבל-עזה בתחומה של מדינת ישראל — התיישבות גדולה וריבונות מלאה. ומי שינסה להתחמק משאלות אלו, וינסה שלא להתמודד אתן ולא להציב להן תשובות — גם תשובות עמוקות וגם תשובות פרגמטיות — לא יוכל לממש את דבריו אלא כדבר ארעי, ולא כדבר בריקמא.

השאלה הראשונה היא הבעיה הפלשתינאית או הבעיה הערבית. זו שאלה רצינית מאוד — האוכלוסייה גדולה והבעיה הדמוגרפית קשה. נוסחת המערך, שאופיה היהודי של מדינת ישראל עומד בסכנה, אינה מקובלת עלי. אופיה היהודי של מדינת ישראל תלוי קודם כל ביהדותה. אבל אין ספק שיש כאן בעיה דמוגרפית קשה ובעיה מוסרית עמוקה, וצריך להתמודד עמן. השאלה היא — כמה אתה רואה תחליף וכמה אתה רואה נקודת יעד? האם כולנו, שמבקשים ריבונות על ארץ-ישראל, אומרים בסתר לבנו ובגלוי, בנוסח מתוחכם יותר ונסתר, את מה שאומר הרכ כהנא בריש גלי? האם ככוונתנו, בסופו של דבר, שזאת תהיה ארץ בלי אוכלוסייה ערבית? האם ככוונתנו, בשיטות מתוחכמות כאלו או כאלו, לגרש אותם ואם לא, מה אתה מציע?

אני אומר, שמי שמבקש לדבר על התיישבות וריבונות,

יכולה להיות עלייה, אך הדבר תלוי בנו. לא בכדי הזכרתי את הביטוי שאולי חביב על אחדים, ואולי אחדים סולדים ממנו — "גוש אמונים לעלייה". במושג "גוש אמונים" התכוונתי לאותו פתוס, להט ומסירות שאפיינו את ההתיישבות בארץ-ישראל. אני מאמין בכך. אנחנו גם מתכוונים לפעול כך, ובעזרת ה' נצליח.

הדברים הללו נוגעים גם לסוגיה של העלייה הטבעית — בניין המשפחה היהודית, מורי ורבותי חברי הכנסת, אינני מאמין גדול בחוק משפחות ברורות ילדים. לא שלא איהנה ממנו, ברוך ה' יש לי שבעה ילדים.

שלמה הלל (המערך):
כן ירבו.

חנן פורת (התחיה):
כן ירבו. אינני מתחרה באחותי מרמת הגולן שיש לה תשעה ילדים.

עקב גיל (המערך):
גם לא כהורי שהיו להם עשרה.

חנן פורת (התחיה):
אין מקימים משפחה גדולה בגלל הטבה במחיר כרטיסי נסיעה באוטובוס או בגלל סידור זה או זה. אינני מזלזל בדברים שצריכים להיעשות, בדקתי את החוק הזה כפי שהוצע, והוא אינו נראה לי. לפי דעתי, הוא בעיקרו מנציח מצב של פילנתרופיה. כל הכיוון צריך להיות אחר. צריך להבין לעומק מה ערכה של משפחה ברורה ילדים. צריך להבין את הרעיון של "כעץ שתול על פלגי מים" — כמו שאומר הפסוק בתהילים — "בניך כשתלי יזיתם סביב לשולחןך, אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'". צריך להבין שזה טוב ויפה. כך בנויה משפחה בעלת עבר ועתיד. אלה אינם חיים "עכשוויסטיים", שבהם יונקים צוף מדבש לרפש, ובכל שנה צריכים לנסוע לחוץ לארץ, ואי-אפשר לנסוע עם כרטיס כי כן ארץ אפשר לעשות חיים. השאלה היא חיים מהם. צריך לחשוב מה טיבו של עם ישראל המושרש איתן בארצו, ואז כל אותם דברים יכולים להשתנות. הם ישתנו. הם ישתנו עקב מחשבה יהודית שורשית ומקורית.

מתוך ראייה כזאת נוכל להתמודד גם עם האוכלוסייה הערבית. לא התמודדות כפחד וכשטנה, כפי שאמרה כשעתה גולדה מאיר וזיכרונה לברכה, שהיא רועדת מכל ילד ערבי שנולד. לא כבר היה לנו סמינריון לנוער, ולימדנו אותם —

שלמה הלל (המערך):

אינני בטוח שגולדה מאיר אמרה זאת, אני מציע לך לבדוק.

חנן פורת (התחיה):
הרי זה התפרסם, אבל בסדר, כפי שהתפרסמו דבריה של גולדה מאיר בשעתה.

אני רוצה לסיים בכמה משפטים. אהבת הבריות צריכה טיפול רב ויש להרחיבה ברוחב הראוי לה. אף שבסקירה ראשונה נראה כאילו יש בתורה ובמוסר המנהגי ניגודים לאהבה זו, או לפחות שוויון נפש. אהבת הבריות צריכה לקחת חלק באהבת האדם בכלל, למרות הבדלי אמונות, גזעים ואקלים. יש ללמוד את אופיים ותכונותיהם של העמים, הקבוצים השונים והאוכלוסיות השונות, ויש לרדת לסוף דעתם עד כמה שאפשר, למען נדע איך לבטא את אהבת האדם למעשה. רק בנפש עשירה באהבת הבריות וכאהבת האדם תוכל אהבת האומה להתנשא כגאון אצילותה. לאחי, לחברי ולידידי אומר:

ושמרון וחבל-עזה. אמרתי, לא אעשה את המלאכה קלה. הרי יכול הייתי לבוא וליטול את דבריו של חבר הכנסת שמעון פרס, שלפי דעתי, בניגוד לדבריו של חבר הכנסת מגן, נאמרו בצורה כנה ורצינית, ולהצביע על החולשות, הליקוים והסתירות שבהם. אני יכול, למשל, להצביע על ליקוי ולומר שאינני מאמין בדברים על חורבנם של יישובים. וכי לא אחת תמכתם בחורבן ימית? בשיתח בינינו, כשאתה יושב עם המתיישבים — והיום ברוך השם הם מונים רבבות והולכים ומתרחבים — וכי ברצינות ובכנות אתה מעלה על דעתך שהם יוכלו לחיות תחת שלטון ירדן, או תחת שלטון ירדני-פלשתיני? האם אתה מעלה על דעתך שכך תוכל לפתח את היישובים, שאינך גוזר עליהם גזירות חנק וניווין? היה רצוני. האם אתה יכול לומר מדוע גוש-עציון כן ובית-אל לא? פתאום קיבל גוש-עציון איה ממד של קדושה, ואני אומר זאת ככן כפר-עציון. וכי בגוש-עציון אין הכעיה הדמוגרפית קיימת? אינני מדבר רק על נצרת, כפי שהזכיר ראש הממשלה. מה על בית-לחם? מה על בית-סחור? מה על בית ג'אלה? מה על אלכריה? למה החלוקה הזאת? כל תוכנית שמדברת על גזרה צרה על הירדן, אין לה לא דיים, לא רגילים ולא כסים, לא מבחינה טריטוריאלית ולא מבחינה פונקציונאלית. היא איננה עומדת במבחן של שום היגיון גיאופוליטי. אני יכול להציג עוד שאלות קשות, אך אינני רוצה בכך. אני אומר שמאחר שזו עמדתנו, אנו צריכים להתמודד קודם כל עם הבעיות שלה. ואני רוצה לומר, שהחשובות על השאלות שהצגתי אינן יכולות לבוא מתוך חשיבה שטחית. ששמה את כל מעייניה במין "חוקרי" על ארץ-ישראל. במובן זה, זוהי המטרה שלי. אליה אלך בתקופות ובכרונולוגיה, ואשיג אותה. חייבים לבחון את הדברים מתוך עומק התפיסה היהודית, כי השאלה המרכזית שעומדת לפנינו — והיא הניצבת מאחורי כל השאלות שהזכרתי — היא: לאן מועדות פניה של מדינת ישראל? מה הן המגמות, מה הם היעדים ומה הן הציפיות שלנו? איזו דמות אנו רוצים לראות כעם? התשובה על השאלה הדמוגרפית, למשל, צריכה להינתן גם בדרך חיובית של עם ישראל, וגם בהתייחסות לאוכלוסייה הערבית ולכעיה הפלשתינאית מתוך עומק התפיסה היהודית. התפיסה היהודית העמוקה חלה קודם-כל על עם ישראל. מי שאינו מאמין בעלייה גדולה, מי שאינו מאמין שתהליך קיבוץ-הגלויות נמצא רק בראשיתו, מי שאינו מקצה את כל המשאבים, את כל המאמצים ואת כל המתח הנפשי, כדי להמשיך את היריתמוס האדיר של שיבת ציון — אין לו זכות לדבר על דיכוונות יהודית על כל ארץ-ישראל. הדברים אינם עומדים זה מול זה, כפי שהציג אותם הרב עמיטל בצורה עקומה ומעוותת, או כפי שהציג אותם שר החינוך והתרבות וכולון המר בצורה מאוזנת יותר, אם כי מבולבלת. הדברים קשורים זה לזה ויונקים זה מזה, מעומק אהבת הארץ מעומק חיבת הארץ.

כאשר ישבנו בימים אלה ב"גוש אמונים" ודיברנו על מה שכיום עומד לפנינו, אמרנו שתחיל להיות "גוש אמונים" לעלייה, שיתן לעלייה התלהבות, פתוס ומסירות של אחיזה והתיישבות. אני מאמין שיש סיכוי לעלייה גדולה, לא רק בשל אנטישמיות. האנטישמיות היא קטליטור, אבל אינו לנו אם זה יהיה המוצא.

אהרן הראל (המערך):

אבל ראה, מתוך הצגת העניין ברצינות כפי שאתה מציג אותו, מה קורה? אין עלייה, עם כל המאמץ הגדול לא תבוא עלייה, וביתנים תהליך הסיפוח הולך — —

חנן פורת (התחיה):

ידידי היקר, הרי בדיוק על זה אנחנו מתווכחים. אתה אומר שאין עלייה, וביתנים לא תהיה עלייה. אני אומר שזו טעות.

הכנסת וירושובסקי. לדבריו, הממשלה לא החליטה מעולם לעצור אחרי הקילומטר ה-45. אחריותם המוסרית של אלה אינה צריכה לשום חיזוק נוסף.

אחריותם המוסרית של אלו שהטילו על צבא-הגנה לישראל — כן, אדוני ראש הממשלה, על אפן ועל חמתך, צבא-הגנה לישראל — להילחם מעבר לאותו שלב שיכול היה ללכד את רוב העם, ובדעיכו אולי אפילו גם את אלה שלא הסכימו לו מלכתחילה — אחריותם המוסרית של אלה אינה צריכה לשום אישוש והוכחה.

אחריותם המוסרית של אלו שהחליטו להיכנס למערכי-ביירות והזמינו את הרוצחים הפלנגיסטים אל מתנות סברה ושחילה — אחריות מוסרית זו אינה מוטלת בשום ספק, ולא לשמה תבענו הקמתה של ועדת חקירה ממלכתית.

את ועדת החקירה הממלכתית כפה העם על הממשלה, אשר ביקשה להשתמש מלהקימה, כדי שתבחן את היבטיה המשפטיים של אחריות זו. את מסקנותיה נכבד כולנו.

עקיבא טף (הליכוד):
האומנם?

אלעזר גרנט (המערך):

אדוני היושב-ראש, סיומה הטרגי של המלחמה בלבנון שב והעלה ביתר חוקף, בניגוד גמור לכוננת מתכנניה של המלחמה, את בעייתו הלאומית של העם הפלשתיני. כוונתה העיקרית של מלחמה זו, אשר כל שלביה תוכננו מראש במשך חודשים ארוכים, הייתה להצמיח ולהרוס את הישות הלאומית הפלשתינית ולהאבד את תקוותם של הפלשתינים לקיום לאומי מעצב לירדן. כוונה זו באה לידי ביטוי בייחודה המבעית של מלחמה זו שהשוואה לכל מלחמות ישראל: בכל המלחמות הקודמות — גם בווייטנאם, מלחמת "קדש" — הכריזו כל ממשלות ישראל לפני המלחמה, בשעת המלחמה ולאחריה על רצונה ונכונותה של ישראל לעשות שלום עם אלה שלחמו נגדה, ואילו מלחמה זו נתייחדה בכך שמשלת ישראל הכריזה על סירובה המוחלט לעשות שלום עם האויב, אפילו יכיר בישראל.

אדוני היושב-ראש, אויב שאיננו כרש-לום הוא בר-השמה, לכן לא מקרה הוא ממשלה זו היא שהחזירה לעולם המושגים שלנו בטיבים כמו "השמדה" ו"חיסול". בקומוניקטים רשמיים שלה כונו מתנות הבלטים כמתנות מחבלים, ואלה כידוע מותרים להשמדה. הלוא באשף ראינו את השפל שבאויבנו כיוון שלא ראה אותנו כבני שלום אלא כבני השמדה. למה הגענו? — לאש-פיצצה של חפיסת הביטחון של ישראל?

אולם המלחמה בלבנון הייתה רק צלע אחת-של המשולש האסטרטגי שעליו נשענת מדיניותה הבסיסית של ממשלה זו. הצלע האחרת היא מדיניות הלחץ והריכוז בשטחים המוקפים, זו המכונה "מדיניות חדשה", שנתבצעה בחסותו האקדמית של פרופסור מילסון, ואשר סימניה הם הפקעה מסיבית של קרקעות והתנחלות רבתי בלב אזורים מיושבים בצפיפות. הצלע השלישית של אותו משולש היא תוכניתו של שר הביטחון לפלשתיניזציה של מדינת ירדן וסילוקו של המלך ההשמי. יעדה המדיני הסופי של תוכנית המשולש זו הוא סיפוחם הכולל של הגדה המערבית ורצועת-עזה למדינת ישראל — וראש הממשלה מיתמם ומשחר למטר את אדוניו של מלך ירדן, על שהעז לומר, שעם ממשלה כזו, הרוצה לחסלו את הוא מוכן לנהל משא-ומתן. מול תוכנית תעוועים זו הציגו המערך ברבים — לא לפני שנה, כבר לפני חמש שנים — את

צרות-העין גורמת לנו לראות בכל מה שמחרץ לגבולה של אומה מיוחדת, או אפילו מחרץ לגבולה של ישראל, רק כיעור וטומאה. אלו הם המחשבים הנוראים, שגורמים להרס כללי של כל הבניין הרוחני הטוב, שכל נפש עדינה מצפה לאורו.

אני אומר לכם: תבוא שעה שאוכלוסייה ערבית דווקא תשמה להיות בינינו, תשמה להיות בריבונותנו, ותשמה להיות עם המערכת המוסרית שלנו. אותה אווירה של רצח מימין ומשמאל של הפלנגות או של אשף, כמו אותה גישה שמבקשת לתת היום נשק למוטספה דודינים ולדומיו, תהנה אז את מקומה להבנה שדווקא תחת ריבונות ישראל, תחת עם ישראל גדול החי באמונתו ובמוסריותו, תהיה אוכלוסייה ערבית שתשמה להיות בתוכנו, ואלה שיבקשו ישות לאומית אחרת ימצאו אותה במקום אחר. הדברים הללו הם קו. עיקרון מנחה. יכול להיות שהם יישמעו כאוטופיה. אני מוכן להציג פרוגרמה שתאפשר לממשם. אני מאמין שצריך להתמודד עם הפרוגרמה בעז. לשאלות האחרות לא אחיחש כעת, כי הזמן קצר. לא עלי המלאכה לגמור — אין אני כן-חרץ להיבטל ממנה. אני מציע להתחיל את מושב הכנסת הזה בהתמודדות אמיצה ועזה עם השאלות המרכזיות הללו. אני מאמין ביכולתו של חינוך ואני מאמין ביכולת לשנות עמדה של עם, אך יש לברר את הדברים הללו עד שורשם. על כן אני מאמין שגם לא ירחק היום ולישראל תהיה ריבונות על כל חבלי ארץ-ישראל — ובכלל זה יהודה ושומרון וחבל-עזה — לא רק במובן האלים של לנגוס ולחטוף עוד שטחים, אלא במובן של "כעץ שתול על פלגי מים", של עם בארצו ובביתו, "שחולים בבית ה", בחצרות אלוקינו ופירחיו".

עכשיו מוזמן ידידי חבר הכנסת אלעזר גרנט להשיב על הדברים שנאמרו כאן.

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת פורת, אני מצוין שנתתי לך עשר דקות ויותר מהזמן שהוקצב לך, מפני שבפעם הקודמת עמדתי על כך שתסיים בדיוק בזמן. אני מקווה שמכאן ואילך יקפידו הדוברים על מכסת הזמן.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנט, ואחרי — לחבר הכנסת בני שליט.

אלעזר גרנט (המערך):

אדוני היושב-ראש, כל צחצוחי הלשון הממודטים, התמימות המתחסדת והסרקזם המתגולל, המחאה הבכיינית והזעם הקרוש, הפרובינציאליות הנבואית וציטוטי הרכילות הממלכתית — כל אלה שהפכו זה כבר סימן היכר לטורידיקה של ראש ממשלתנו היקר, אין בהם כדי לכסות ולהעלים, מכל מי שענינו פקחות, את תמונת האיש המובס החרד לאטו כסירתו החבוטה אל מפרץ האכזבות, והוא מושך אחרי חבל מרופט של עירום של דג גדול. זה מה שנוהר בידיו של מנחם בגין ממסע ההכסחות כים האשליה של לבנון. זוהי תמונת הסיום האמיתית של "הוקן והים", בוורסיה הישראלית העצובה של שלהי מלחמת לבנון שנת 1982. לא הוד, לא הדר ולא תפארת, אלא עם יהודי מפולג, מדינת ישראל מבודדת, שלום מעורער בין ישראל למצרים, ממשלה אוניגמית, אנמית ונכלמת, ומפלגת שלטון עצבנית ומסוכסכת. ושם, מאחור, עוד עשנים האודים וקול הדמים צועק מן האדמה ומגסר מסוף העולם ועד סופו. את שלום הגליל אפשר היה להשיג בדרך אחרת. אדוני היושב-ראש, אחריותם המוסרית של אלה שבהגדרת יעדיה של מלחמה זו רימו במצח נחושה את העם ואת הכנסת, וספיה נוסף בה קשקש הגדול, ולא ספיה אחרון אלינכון, נגלה לנו גם היום במכתבו של שר הביטחון אל חבר

אנתנו יכולים לבחור גם בירושלים השלמה וגם ביבנה ובחכמיה. או לנו אם באוילולנו נקפח אחת מהן, ואבי לנו אם נקפח את שתייהן.

היו"ר מ' שחל:

תודה רבה לחבר הכנסת גרנות.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע בצער על פטירתו של חברונו אלן דהירוטשילד, שנפטר הערב בפריס. חברונו אלן דהירוטשילד היה ידיד ישראל, והוא ובני משפחתו גם עשו רבות למען הכנסת ובניינה. יחי זכרו ברוך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו לחבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

צריך להפסיק את הישיבה עד שיבוא נציג הממשלה.

עקיבא גיל (המערך):

אני חושב שזו הערה צודקת.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וילנר, אנסה לדבר מה קורה עם הממשלה. בינתיים, רשות הדיבור לחבר הכנסת שליטא. חבר הכנסת שליטא, אני מצטער מאוד, אחת רשות הדיבור, אינך יכול לדבר עם היושב־ראש ולנהל אתו משא־ומתן. הודיעו לי שאתה מחליף את חבר הכנסת לורינץ. בבקשה, אם אתה רוצה לעלות, עלה, אם לא, אתן את רשות הדיבור למישהו אחר ואמחק אותך מרשימת הנואמים.

רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איפה נציגי הממשלה?

היו"ר מ' שחל:

מייד אברו.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אולי הלכו לנשיא להתפטר.

בני שליטא (הליכוד):

הייתי אמור לדבר בסוף הישיבה, ולכן לא הכנתי נאום. אני מקווה שאסתדר גם בלי הכנה.

יחזקאל זכאי (המערך):

אתה יכול לדבר גם בלי להתכונן.

בני שליטא (הליכוד):

אפשר להתווכח על מעשיה של הממשלה הזאת ועל האורות והצללים שבה, וודאי שיש גם צללים. אבל ליד ממשלה יש גם אופוזיציה, והאופוזיציה בישראל הוכיחה — לא הייתי אומר חוסר אחריות — חוסר נכונות ממדרגה עליונה לאורך כל מהלכי המלחמה בלבנון. במלחמה חיצונית יש חובה ללכת ולאחד את עם ישראל, אך כל הזמן קיעקעה האופוזיציה את האחידות הלאומית ויצרה ספקות בעם. אני מכבד כל דעה, וכותבם לחשוב כפי שאתם חושבים. אבל הפעם התנגדות אופוזיציה לא הייתה שולית, שלא מתייחסים אליה. הפעם היו הדברים אמורים באופוזיציה ראשית ומתימרת, ואני אומר שהיא לא רק מתימרת, אלא היא גם אתראית. היא צריכה להיות אתראית. זאת חובתה. מה קרה בצה"ל? זו הפעם הראשונה שהגענו לוויכוחים כאלה בצה"ל.

תוכנית הפשרה הטריטוריאלית. תוכנית זו חותרת לפתרון בעייתם הלאומית של הפלשתינאים במסגרת מדינה ירדנית פלשתינאית, אשר תכלול, נוסף על ירדן, גם את רוב שטחיהן של הגדה והרצועה ואת רוב תושביהן. תוכנית זו, המתבססת על אוזרי ביטחון, תיקוני גבול ופירוח כל השטח שממערב לירדן, נותנת פתרון ממשי לביטחונה של ישראל, מבטיחה את אופיה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל, ומציעה פתרון סביר לבעייתם הלאומית של הפלשתינאים, שכלעדי לא ייכון שלום באזורנו.

עקיבא טף (הליכוד):

והיא, כידוע, התקבלה.

אלעזר גרנות (המערך):

אתה עוד חשמע מה שהתקבל.

כמה קיתונות של בוז ולעג שפכו מנחם בגין וחבריו על תוכנית זו ועל נושאה. באיזו הנאה חזר ראש הממשלה וציטט את תגובתו באנגלית של מלך ירדן על תוכנית זו, כפי שנמסרה למנחם בגין מפיו של משה דיין המנוח. אלא שלפרקים חומרת המציאות לצון דווקא עם אלה המבקשים לאונסה ולהכניעה. כך קרה, שדווקא ניסיונם הרדיקלי של בגין, שרון ושמי להעביר אחת ולתמיד את תוכנית הפשרה הטריטוריאלית מן הארץ, הוא שהפך תוכנית זו — בדרך של סינדרום "בלעמי" קלסי — לתוכנית הריאלית היחידה לשלום המוצגת כיום לישראל.

אולם עוד אסון קטן קרה לו לליכוד — גם לך, חבר הכנסת עקיבא טף — בדרך חזרה מלבנון: מלך ירדן השמיע, שוב באנגלית, אבל הפעם בפומבי, את הסכמתו לראות בתוכנית הנשיא יריגן כסיס למשא־ומתן. ומנחם בגין יודע גם יודע, כי הפעם הדברים רציניים וחמורים. ושום גיטיקולציה לא תעמוד לו להעלים רצינות ותומרה אלו מפני העם לאורך ימים. מכיוון שהדברים רציניים הפעם, שוב אין מתייחסים לתוכנית המערך כאל יעד לבח וללעג — עכשיו מציינים תוכנית זו כבגידה לאומית, ואת נושאה כחתרנים ותוקעי סכין בגב האומה. ומשלחים בהם את האספסוף המוסט.

אדוני היושב־ראש, עם ישראל הגיע לרגע של אמת: מול תפיסת המרוכה, המופרכת מעיקרה והכרוכה בדם ובדמעות ובמלחמת נצח — מוצגת לפניו ברירת הפשרה הקונקרטית, הצופנת בחובה את התנאים ההכרחיים והמספיקים לעם ישראל, המתקצץ ובונה בשלום ובשנושג את מדינתו, מדינת ישראל בארצו, ארץ־ישראל. לטפח בחופש ובכבוד את מורשת ישראל הפלורליסטית הגדולה. כל יחיד, כל גוף ציבורי וכל מפלגה, ניצבים היום במעמד המחייב והנשגב של חידוש הברית: "העידותי בכס היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה וכחרת בחיים למען תחיה אתה ודורעך". אי־אפשר להימלט מהכרעה זו, ועל כן היא שתעמוד בחורשיה הקרובים במרכז מחשבתה ופעילותה המדינית של הכנסת.

ולבסוף, אני רואה חובה לעצמי לפנות במיוחד אל נציגיהן, הנעדרים מאולם זה, של המפלגות הדתיות. קרוב לאלפיים שנה מחכתת ההיסטוריה היהודית בקביעת עמדתה באותו פולמוס נורא שהיה בין עקיבא בן־יוסף ליוחנן בן־זכאי. והלא מעשיהם של סיקריקים ותופסי־מרוכה סהרוריים הם שהביאו את בן־זכאי לבחור ב"עם ישראל בארץ־ישראל ומקיים את מורשת ישראל", ולוא גם במחיר הנורא של ויתור על ריבונות ישראל בארצו. אל ניתן למעשיהם של קנאים ותופסי־מרוכה, בימינו לשוב ולהעמיד את דורנו בפני אותה ברירה נוראה. היום איננו נאלצים לבחור ביבנה ובחכמיה. היום

מרדכי גור (המערך):

— — —

בני שליטא (הליכוד):

כן, אדוני חבר הכנסת מוטה גור, אתה מונע בראש, אבל אני אענה לך.

יחזקאל זכאי (המערך):
ענה לו בנענוע.

בני שליטא (הליכוד):

בוודאי, קל מאוד לומר שיש ביקורת על שר הביטחון. אבל מי זה צה"ל, רבותי? מי זה צה"ל? זה חתך של עם ישראל.

שבח וייס (המערך):

על כל חלקיו, גם המערך.

בני שליטא (הליכוד):

על כל חלקיו. בנייהם של אותם אלפים שהיו בכיכר מלכי ישראל והפגינו נמצאים בצה"ל.

שבח וייס (המערך):

הם עצמם בצה"ל.

בני שליטא (הליכוד):

מה שקרה עכשיו, שלא כפי שקרה בעבר, הוא שגם בצה"ל החלו לדבר, משום שקיבלו מכס לגיטימציה. עד עכשיו היה הדבר אסור, ושמרנו שלא יעשו אותו.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת בני שליטא, אינני מתנגד למה שאתה אומר, אבל אינני מבין למה צריך לצעוק. אין סיבה לכך. שומעים אותך מצוין.

שבח וייס (המערך):

על מה התחילו לדבר בצה"ל?

יחזקאל זכאי (המערך):

גם אם הוא צועק לא שומעים אותו.

יאיר צבן (המערך):

הוא רוצה שהממשלה תשמע אותו.

שבח וייס (המערך):

הוא גוער בנו.

בני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת שבח וייס, אני מדבר אליך בצורה אבהית מאוד. אינני גוער בך.

אתם נתתם לגיטימציה להתרת דמה של הממשלה הזאת. החלו להתרוכח מכל הכיוונים.

יחזקאל זכאי (המערך):

ובממשלה לא מתווכחים?

בני שליטא (הליכוד):

אלה שמתווכחים אינם גיבורים. זה לא צריך להיות מודל, שיש להעלות אותו על נס. ואתה, חבר הכנסת גור, שהיית רמטכ"ל ואיש צבא, לא שמעתי את קולך. מדוע לא קמת ולא אמרת מלה בעניין הזה? מדוע לא קמת ואמרת לאותם קצינים לשבת בשקט? עם כל הוויכוח שיש לך עם שר הביטחון, לא עשית זאת.

מרדכי גור (המערך):

מחר תקשיב לתשובה שלי.

בני שליטא (הליכוד):

שמעון פרס לא עשה זאת. יצחק רבין לא עשה זאת. לא עשיתם זאת. מעבר לכל הוויכוחים, הייתם צריכים לקום ולהפסיק את הוויכוח בנקודה הזאת.

שבח וייס (המערך):

אנחנו סומכים על האינטליגנציה של הקצינים עצמם.

בני שליטא (הליכוד):

הייתם צריכים לומר: הרף.

ההבדל הוא שבעבר, חבר הכנסת וייס, היו לממשלות ישראל אופוזיציות יותר אחראיות. זה כל ההבדל. אין הבדל אחר.

מרדכי גור (המערך):

— — —

בני שליטא (הליכוד):

אני מבין שקשה לשבת באופוזיציה. אני מבין שזה לא קל.

יחזקאל זכאי (המערך):

אני מבין שלך קל לשבת באופוזיציה.

בני שליטא (הליכוד):

בסך הכל אינני כך כך צעיר כפי שאתם חושבים, ישבתי שנים רבות באופוזיציה.

יחזקאל זכאי (המערך):

איפה?

בני שליטא (הליכוד):

לאו דווקא בכנסת.

שבח וייס (המערך):

אתה הרבה זמן בשלטון במנחמיה.

בני שליטא (הליכוד):

אני יודע מה זאת אופוזיציה. בסך הכול אתם נמצאים באופוזיציה שנים מעטות.

שבח וייס (המערך):

עוד מעט זה ייגמר.

בני שליטא (הליכוד):

עוד עשר, עשרים שנה זה ייגמר, כך גם אני מאמין.

שבח וייס (המערך):

בזכות האלקטורט של המפלגה הליברלית.

בני שליטא (הליכוד):

באיזה שהוא מקום תהיה איזו שהיא תחלופה.

מבצע "שלום הגליל" איננו שאתילה. חברים, מפרוטוקולים של ישיבות של ועדת החוץ והביטחון אני יודע

מרדכי גור (המערך):

הי, הי — — —

היו"ר מ' שחל:

אסור לעטט.

בני שליטא (הליכוד):

אני מתכוון לגלות סודות. באמת, אל תסבירו לי מה לומר ומה לא לומר. אני יודע היטב מה לומר.

היו חברים קטני אמונה שלא האמינו שהמחבלים יצאו ללא קרב. וזאתם שלא להאמין. באה המציאות וטפחה על

בני שליטא (הליכוד):
אנחנו מאותו הכפר.

רפאל סויסה (המערך):
לא באתי לדקור אותך, אבל היות שאתה מתקיף את האופוזיציה, אני שואל שאלה פשוטה: מה אמר אריק שרון במלחמת יום הכיפורים כאשר היה במצרים?

יחזקאל זכאי (המערך):
ובנידיוק?

רפאל סויסה (המערך):
אם אינך זוכר, אזכיר לך. הוא אמר שהממשלה תקעה סכין בגוף הצבא.

הי"ר מ' שחל:
חבר הכנסת בני שליטא, סיממ?

בני שליטא (הליכוד):
אדוני, זה לא היה כך. אני מציע שתשאל את אריק שרון. אני מסיים את המשפט שהתחלתי בו: היה טבו שלא מתקיפים את הממשלה בחוץ-לארץ. את הטבו הזה שברתם.

יחזקאל זכאי (המערך):
לא, דווקא המפלגה שלך שברה אותו.

בני שליטא (הליכוד):
כל מיני "לשעברים" מהשלטון הקודם מסתובבים בחוץ-לארץ ומדברים סרה בממשלה. יהודים וגויים בחוץ-לארץ אינם יודעים להבדיל בין ממשלה לבין מדינה. ההתקפות הן על מדינת ישראל. כל "לשעבר" כזה משתמש בדרגתו ובמעמדו על-מנת שהדברים יראו אמינים יותר. אם הגענו למצב שיהדות העולם והעולם הרחב כולו תוקפים אותנו בשצף קצף, הרי זה מפני שאתם לא ידעתם לשמור על קצת יותר איזון ושתיקה בזמן מתאם, ברגע החשוב של האומה.

שבח וייס (המערך):
זה ולזול באינטליגנציה של יהודי הגולה. הם מבחינים היטב.

הי"ר מ' שחל:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת גר יעקבי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המראה הזה של הכנסת, כאשר בקושי, בעזרת היושב-ראש, הבאנו שר אחד שיקשיב לפחות למראית עין, וחבר כנסת אחד מהקואליציה —

שבח וייס (המערך):
שני שרים, חבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם אינם מקשיבים, אבל לא רק למה שנאמר בכנסת הם אינם מקשיבים, הם גם אינם מקשיבים למה שמתרחש בציבור, ואינם מקשיבים למה שנעשה בעולם. מהחיים, חיה בהיות, עושה דברים המעמידים את מדינת ישראל בסכנה שלא היתה כמותה, בכל הקשור לעתידנו באזור.

לדעתנו, התפקיד המרכזי של מושב החורף של הכנסת הוא להביא להפלתה של ממשלת בגין-שרון. המשך שלטונה של הממשלה עלול להביא להרחבת המלחמה בלבנון במקום לנסיגה מיידית, ולהרחבת המלחמה נגד סוריה. כבר יש סימנים להתגוררות חדשות בסוריה, ואנחנו זוכרים את ההתגוררות בחודשי המלחמה, את הכוכים, את השקרים, ואת האינפורמציה

פניהם. מדוע לפתע פתאום להתנפל על נושא צדדי לחלוטין כמוצאי שלל רב? זה היה מקרה גורא ואיום, אסון. אבל זוהי תאונה ולא יותר. אין לו שום קשר לוויכוח האם היה צריך להיכנס לביירות או לא. אפשר היה להיכנס לביירות בלי שזה יקרה. אפשר היה שלא היינו נכנסים לביירות, ובכל זאת היה הטבח קורה. אין שום קשר בין הדברים. לא טוב שזה קרה. זה חמור מאוד.

יאיר צבן (המערך):
בני, האם גם אין קשר שנחנו לפלאנגות להיכנס?

בני שליטא (הליכוד):
אתה יודע, חבר הכנסת צבן, בכל מקרה יהיו לך טענות.

יאיר צבן (המערך):
אין לך חשבויות על כל דבר.

בני שליטא (הליכוד):
חיילי צה"ל היו נכנסים, אני כבר הייתי יכול לרשום לפני את הנאום שהיה יושב-ראש מפלגת העבודה נואם: למה נכנסנו לשם? מה אנחנו מחפשים שם? מה יש לנו לעשות שם? מדוע נכנסנו לשם? היית אומר זאת.

שלמה הלל (המערך):
יש לך נאום טוב.

הי"ר מ' שחל:
חברי הכנסת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם סגן ראש הממשלה שאל את השאלות האלה.

בני שליטא (הליכוד):
חברים, לדעתי, אנחנו שופכים את מי האמבטיה עם התינוק.

יאיר צבן (המערך):
סלח לי — — —

שבח וייס (המערך):
לא היה שם תינוק.

בני שליטא (הליכוד):
התינוק הוא מדינת ישראל. אני מציע לחברי האופוזיציה לפשפש במעשיהם. פעם היה טבו מסוים, שבחוץ-לארץ לא תוקפים את הממשלה. אתם ביטלתם את הטבו הזה.

יחזקאל זכאי (המערך):
גם כזה אתם התחלתם.

רפאל סויסה (המערך):
אפשר לשאול אותך שאלה?

בני שליטא (הליכוד):
לא על חשבון זמני.

רפאל סויסה (המערך):
על חשבון זמני.

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת בני שליטא, זמנך כבר חם. אם אני מרשה שישאלו אותך, זה כבר לא על חשבונך.

בני שליטא (הליכוד):
בבקשה.

רפאל סויסה (המערך):
אנחנו מכירים היטב.

לביטחון המדינה הפלשתינאית. לביטחון סוריה ולביטחון ירדן, ורק במסגרת שיתוף פעולה בין לאומי. הנה התוצאה של הפקט-אמריקנה של קמפ-דייוויד — מלחמת לבנון. כפי שאמרנו בכנסת, קמפ-דייוויד אינו מביא לשלום כולל, אלא למלחמות. נטרול מצרים נתן יד חופשית לאמריקאים ולממשלת הליכוד לפתוח במלחמת הדמים בלבנון. רק במסגרת של הדוטט, במסגרת ועידה בין-לאומית כפי, שמציעה כרית-המרוצות — ואין זה נגד ישראל — אפשר להכתיב את קיומן וביטחונן של-מדינת ישראל ושל מדינה פלשתינאית. המדיניות השלטת, המתעלמת מהמציאות והמחרתת מכל צדק ומוסר, מסכנת טווח ארוך את עצם קיומה של מדינת ישראל.

היום, כמו במקרים קודמים, השתמשו ראש הממשלה וראש האופוזיציה-ביניהם אנטי-סובייטית, ואמרו, שהמדינה הפלשתינאית תקנה נשק בברית-המועצות. בכנסת הקודמת כבר שאלתי את מר בגין: אם תהיה מדינה פלשתינאית פר-אמריקנית, האם תסכים לקיומה? והוא ענה, תחת לחץ: לא. היום הוא התחמק. ברור שהנימוק האנטי-סובייטי אינו אלא תירוץ למדיניות הטיפוח. אחת המטרות של מלחמת לבנון היתה קודם כולל, להרוס את אש"ף מבחינה פוליטית ולחלש את העם הפלשתינאי כעם, ובדרך זו להכין את הקרקע לסיפוח הגדה והרצועה עוד בכנסת הזאת.

אנחנו רואים שמלחמת לבנון היא הפרי הראשון של ההסכם האסטרטגי עם ארצות-הברית. מלחמה לא היתה כלל שלום הגליל. בגליל היה שלום לפני ש-4 ו-5 בינוי, בצורה מתוכננת מראש, התחילו הפצצות מסיביות ופרובוקטיביות, כדי להכין את הקרקע למלחמה.

המדינה הפלשתינאית העצמאית, לאחר שתקום, צריכה לקבוע ותקבע בצעמה את יחסיה עם ירדן ועם ישראל, כמובן על בסיס חוזה שלום וערכויות בין-לאומיות.

חברי הכנסת, ראש הממשלה לא דיבר על כמה בעיות כאובות רחופות, כמו המצב האיום של הפליטים בלבנון, הגורל המחריד של השבויים הפלשתינאים, וההקפות הדמים על הדרוזים בלבנון. אנחנו שבים ומוזהרים מעל בימת הכנסת: לפי ידיעות שבידינו, יש סכנה מוחשית שטבח חדש מתוכנן במחנות הפליטים בלבנון ובמחנה השבויים. אנחנו מזהירים ואומרים שכל האחריות לכך תיפול על הממשלה.

אנחנו דורשים לעזוב את לבנון מיד, אין לנו מה לעשות שם. נאמר כאן, שמוכרחים לקיים סידורי ביטחון בטווח של 40 — 50 קילומטר. כדי שלבנון לא תתקוף את ישראל. לישראל יש תותחים בעלי טווח ארוך יותר, ולפי היגיון זה צריך היה לפרוז את כל מדינת ישראל. אנחנו מזהירים מפני חוסר העצמאות של מדינת ישראל, ומפני השירות האיום שהיא משרתת את האינטרסים הגלובליים של ארצות-הברית. קודם הציבור הרחב לא הבין, אך עכשיו הוא מבין שאנחנו פועלים לפי אינטרס של ארצות-הברית, באשליה שזה יסייע לנו לספח את הגדה והרצועה.

הוכח שכאשר הממשל האמריקני רוצה משהו, ממשלת בגין עומדת על הברכיים ומכבצת את הפקודות של וושינגטון. כאשר עמדנו כאן ב-12 באוגוסט, ואני דרשתי להפסיק את ההפצצות האיומות שנמשכו משש בבוקר, זלזלה הממשלה בדברי. אבל באותו יום, כאשר טלפן רייגן לבגין ואמר לו להפסיק את ההפצצות מייד, הופסקו ההפצצות כעבור שעות מספר. כאשר נכנס הצבא למערב-ביירות וקרע מה שקרה — הטבח בסברה ובשתילה — הורחה ארצות-הברית לבגין לצאת ממערב-ביירות וגם ממזרח. בגין, עם כל ה"הדר", עמד על הברכיים ואמר: כן נעשה אדוני. מה זה מראה? זה מראה שכל

ההפוכה מהמחרתש בשטח. המשך שלטונה של הממשלה גם עלול להביא לפאשיזם במדינת ישראל, וגם לזה כבר יש סימנים.

נאמו של ראש הממשלה בגין היום בכנסת מוכיח את שני הדברים האלה. באורח בלתי משכנע ודמגוגי הוא ניסה לתאר את המלחמה בלבנון כהצלחה. אם להרוג פלשתינים ולכבושם כאלפיהם, נשים, בתיים, ילדים, זקנים וטף זו הצלחה, הרי שהצלחתם, אבל בהיסטוריה היו משטרים שרצחו עוד יותר, ולא ראינו בהם גיבורים או מושגים.

אם מנתחים את תוצאות המלחמה בלבנון לעומק, הרי האמת היא שהיא הפכה למפלה פוליטית מאין כמותה למדיניות השלטת. מעולם לא עמדה השאלה הפלשתינאית במרכז המדיניות הבין-לאומית כפי שהיא עומדת כיום. מעולם לא היתה תמיכה בין-לאומית כה איתנה באש"ף ובהקמתה של מדינה פלשתינאית עצמאית. זאת ועוד, המלחמה בלבנון הביאה בעקבותיה מפלה מוסרית ופוליטית של ישראל בעולם והחלשה יסודית במעמדה של ישראל, ונוסף על כל אלה — התערערות אושיות המדיניות השלטת בתוך מדינת ישראל בקרב האזרחים והצבא כאחד. גם המטרות האחרות של המלחמה לא הושגו, ולא הצליחו לכפות על לבנון שלום של נניעה.

לכן אנחנו רואים בהפלתה של ממשלת הליכוד צורך לאומי-ביטחוני של עם ישראל. אבל כששמעתי את נאום ראש האופוזיציה מהמערך, חבר הכנסת פרס, נעשה לי עוד יותר עגום על הלב. אומנם יש הבדלים מסוימים, אבל גם הוא מתנגד למדינה פלשתינאית, ואומר שיש לעביר חוסיין שטח בלשהו למדינה פלשתינאית. כי אז יש לנו צבא, וינכנס ונגמור את זה. אם הוא מתנגד לעמדת הליכוד בדבר סיפוח כל השטחים הפלשתינאיים, הרי שאין זה מפני שהוא מכיר בזכויות העם האחר, בזכות ההגדרה העצמית שלו ובזכותו למדינה, אלא רק מנימוק אחד — שמדינת ישראל לא תהפוך, חס וחסלה, למדינה דו-לאומית. זאת אומרת שאם אפשר היה לדלל שם, אין זה נורא לספח הכול, כל עוד אין סכנה שהרוב היהודי יהיה קטן מדי. הוא אף הציע תרופות: עלייה ופעילות יתר בבית היולדות... מוזר מאוד, אין לו גישה עקרונית שיש פה שני עמים, ושכלי הכרה הדדית בזכויות, בזכות למדינה, לעולם לא יהיה ביטחון ולעולם לא יהיה שלום. הכול אשליות, וכמשך 32, 33, 34 שנים הוכח שמדיניות זו מובילה למלחמות.

ראש הממשלה כאילו העמיד את הדיון על נקודותיו העקרוניות, אבל הבעיה, חברי הכנסת, היא האם אנחנו, עם ישראל ומדינת ישראל, רוצים להיות גוף זר במזרח התיכון, וכמו הצלבנים לחיות על החרב ועל המטוסים והכסף מארצות-הברית או האם אנו רוצים להשתלב בקליטה של הטילים. אלה תירוצים ומוכרת עם חוזה-שלום עם כל המדינות השכנות, לרבות המדינה הפלשתינאית.

אומרים שלא נוכל להגן על גבולות 1967. זה אבסורד. הנימוק אינו רציוני. היום כמעט לכל מדינה יש נשק מודרני בעל טווחים ארוכים. אפשר לירות מתל-אביב לדמשק ולהיפך, ואף מתל-אביב למקום רחוק הרבה יותר. הביטחון לא חלוי כלל בקוטר התותחים או במרחק הקליעה של הטילים. אלה תירוצים גבוהים. ישראל יכולה לשכון לבטח רק אם תביר, על בסיס של הדדיות, בזכות ההגדרה העצמית ובעצמאות הלאומית של העם השני בארץ הזאת — העם הערבי הפלשתינאי. מלחמת לבנון לא היסלה אותו, אין כוח בעולם שיחלש אותו, אם לא בנין זאת. נדחף את ישראל אליהם. ערובות בין-לאומיות — בבקשה, למן שיהיה בהן צורך לא רק לביטחון ישראל, אלא גם

כאשר נאמרים הדברים, על שפתי כמה מהשרים וכמה מחברי הכנסת עולה חיזוק, אף שלמיטב הכרחי אנו מצויים בעיצומו של משבר לאומי קשה והרה סכנות. אולי בכך עיקר החומרה וקלות הדעת המחרידה. ייתכן שדווקא בציבור ודווקא בעם יש מידה של הכרה ומודעות חדשה למצב זה; לא כן בבית הנבחרים של מדינת ישראל, ולא כן — לדאבונו לבי — בממשלתו של עם ישראל.

עצמאותנו המדינית והכלכלית נחלשת, מעמדנו הבינ-לאומי מתפורר והולך ויחסינו עם העם היהודי נשחקים. איננו עוד אבן שואבת ומקור גאווה לרוב העם היהודי, אשר עתה רואה בנו את עני הנוהג ללא שיקול דעת. אמנם אנו עדיין אחר הראוי לתמיכה ולסער, אבל איננו עוד מקור גאווה. איננו מקור למה שקורא ראש הממשלה "זקיפות קומה". העדר העלייה וגידול הירידה הם היפוך החזון הציוני. אורח חיים חסר סובלנות, דמוקרטיה קצרת רוח וכינוי גנאי הפוסלים את זכותו של היריב להביע דעה חולקת, הם מסימניה של החברה הישראלית ומסימניה של הנורמות המשתרשות בה בשנים האחרונות, וכמיוחד בתקופה האחרונה. לא פחות חמור הוא, שזה זמן שאין תובעים מהעם דבר, אין אומרים לו את האמת על מצב המדינה ואין מצבים בפניו אתגרים. רק דבר אחד מבטיחים לו — "סמוך עלינו, יהיה טוב, אנו ניטיב עמך, אינך צריך להתאמץ, אינך צריך לעבוד, אינך צריך לחסוך, אינך צריך לשנות את אורח חייך, אינך צריך להיחלץ ואינך צריך להתגייס". זהו משטר פטריארכלי פופוליסטי המנוון את רצונו האמיתי של הציבור להשתתף בבניין הארץ ובתקומת העם. לא עוד כדבר דוד בן גוריון — אם כי זה נראה קוטבי, קיצוני ומוגזם — "חשוב מה רצוי לעם ולא מה העם רוצה", אלא חשוב רק מה העם רוצה, מה רוצה העם היום ועכשיו, ואנחנו נספק לו מה שהוא רוצה. טלזיוניות צבעונית — קרימה. אם הוא רוצה שנקיע את הגויים שרדפו אותנו אלפים שנה — נוקיע אותם, נגדף אותם, נשמיץ אותם, נבזה אותם, נוכיח להם מי אנחנו ומי הם. לא חשוב מה יקרה מאח, מחרתים או ברור הבא. חשוב שהיום נספק לעם את נתח הבשר ואת נתח הסיפוק הפסיכולוגי במובן הנמוך ביותר, הפופוליסטי ביותר והעלוב ביותר של המושג.

אם יש משהו שמדאג אותי באמת, הוא השחיקה הנרחבת ביכולתו של העם להיענות לאתגרים חשובים ולעמוד במצבים קשים, משום שאיש אינו אומר לו אמת, ומשום שאיש אינו מתחנך אותו עוד ומורה לו כיצד להתלכד לקראת אפשרויות כאלה.

ביאליק כתב שיר, שבימים אלה אולי אין אקטואלי ממנו. שורותיו הראשונות אומרות:

"ראיתנים שוב בקצר ידכם ולבכי סף דמעה.
איכה דלתם פתאם, איכה חדרתם ישע
איכה נעזבתם בדם, אבדי עצה ונחיבה,
ללא מחונן ומשיב נפש וללא מכונן צער."

לא פגעי טבע וכוחות עליונים גרמו לכל אלה. החלטותיהם, מעשיהם ומחלליהם של בני אדם, הם ורק הם הביאונו למצב שאליי הגענו. היום במליאת הכנסת אמר ראש הממשלה, שיעדי המלחמה הושגו במלואם. אספתי די קטעים וציטטות מדברי ראש הממשלה במהלך מה שקרוי מבצע "שלום הגליל", וכן את הגדרות המלחמה מפיו, לא מפיהם של אחרים, וביכולתי להוכיח על נקלה שעל-פי הגדרותיו של ראש הממשלה יעדי המלחמה לא הושגו. רק אוכזר כמה מהדברים שאמר: שלום בין ישראל ללבנון בתור יעד מוגדר של המלחמה, לא בחמש, עשר, עשרים השנים הבאות —

יתר הצעדים היו מוסכמים עם ארצות-הברית, וכנראה, לפי כל הסימנים, גם הכניסה למערב ביירות היתה מוסכמת עם ארצות-הברית. אלא שלאחר הטבח והזעזוע שנגרם בעולם, פקדו על ישראל לעזוב את ביירות כולה.

כאשר הגשנו את הצעת האי-אמון ב־8 ביוני, עמד כאן ראש הממשלה ודיבר על 40 הקילומטרים. עכשיו אומר שר הביטחון, שהממשלה מעולם לא החליטה שהמשימה היא 40 קילומטרים. הרמטכ"ל אומר, ואני מצטט: "זה לא נכון שהיתה הגדרת משימה של 40 קילומטר, לא היתה שום הגדרת משימה כזאת של הדרג המדיני לנו".

אנחנו יכולים לציין בחיוב, שקיים מאבק ציבורי נגד המלחמה, נגד ממשלת בניין-שרון ונגד הטבח, שלא היה כדוגמתו בתולדות ישראל. ההפגנה של 400,000 האנשים תיכנס לתולדות ישראל כהתעוררות מצפנו של ציבור רחב מאוד. זה נותן בסיס לתקווה שגם בישראל יחולו שינויים, גם אם לא יבואו לידי ביטוי נכון בסיוע הקואליציה או האופוזיציה בכנסת.

רבים יושבים עכשיו בכלא בגלל סירובם לשרת בלבנון או לשמש חיל כיבוש בגדה. אנחנו תובעים לשחרר את אסירי המצפון, ולכבד את צו מצפונם של החיילים אשר מסיבות מצפוניות אינם יכולים ואינם רוצים לשרת בלבנון או בשטח כבוש.

ולבסוף, המדיניות והדיכוי בגדה. מה שקורה שם שצריך לעורר את מצפונם של כל אלה שלא רוצים שנידורר אתהם. מה קורה עכשיו? מחניקים כל תנועה וכל דיבור, מחניקים את האוכרסיטאות, דורשים ממרצים ומסטודנטים לחתום על דברים פוליטיים לפי מדיניות ממשלת הליכוד, ומתעללים בראש העיר הפצוע בסאם שקעה. לא נותנים לכבא אליו, ולא נותנים לו ולאשתו לצאת ממקומם. אין גבול להתעללות ולנגישות בגדה המערבית.

מלחמת לבנון וכל המתרחש בגדה הם חלק מהכנות הסיפוח, אולם כל זה נכשל. בגדה המערבית יש עכשיו תמיכה בדרישה למדינה פלשתינאית לפי החלטות ועידת פס, והתמיכה באש"ף רבה עוד יותר משהיתה לפני מלחמת לבנון. מי שאומר אחרת איננו יודע מה הוא שח.

ההתקפה על האוכרסיה הערבית מתקשרת גם היא לכל המדיניות הזאת. מה שקרה בשביחה הכללית ב־22 לספטמבר לאחר הטבח — שביחה טבעית, שביחה אבל ומחאה — מעורר זעם. למה שלחו את המשטרה? למה ירו בנצרת? אנו תובעים ועדת חקירה משפטית בעניין זה. אנו תובעים לשחרר את העצורים, בתי-החולים יש 50 פצועים שנפצעו מהיריות. עצרו את אלה שנפצעו והתגוננו. הם הגנו על זכותם לשכוח, ואין שום זכות לירות בהם.

בוה אני מסיים. אני יודע מה משקלו של הדיון בכנסת, אבל הדברים האלה מגיעים ליעדם. עכשיו יש בכל המפלגות אנשים שעושים חשבון נפש. הם אינם ציניים, הם חרדים לעתיד ישראל באזור. בעולם ובציבור ההתפכחות גדולה עוד יותר מזו המתבטאת במפלגות הפוליטיות ובהנהגותיהן.

הי"ר מ' שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גר יעקבי. ואחריו — לחבר הכנסת יהודה פרח.

גר יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מחזה קשה מתרחש מול עינינו ואמות הספים כבר אינן נעות, לפחות לא בבית הזה.

הדמוקרטיה ומבחינת רוח החוק אין שחר לקביעה הזאת. את הכנסת אפשר להחליף בבחירות חדשות ורק בבחירות חדשות. את הממשלה אפשר להחליף אם הממשלה מתפטרת, אם אין לה רוב בכנסת או לאחר בחירות חדשות. אם תאבד הממשלה את אמון הכנסת או אם תתפטר, חובתה של האופוזיציה וזכותה להקים ממשלה, אם יטיל עליה הנשיא את הדבר. לפי הנוהג והתקדים במדינת ישראל, מטיל הנשיא על הסיעה הגדולה ביותר בכנסת להקים ממשלה חדשה, והסיעה הגדולה ביותר בכנסת איננה סיעת הליכוד. הסיעה הגדולה היא סיעת המערך. לכן כל הדברים הללו, שאין להם שחר בתחום החוק, בתחום מדע המדינה, בתחום הדמוקרטיה ובתחום התקדימים במדינת ישראל, הם דברים ריקים שמגמגמים לנטוע בעם ידיעה כוזבת על ההליכים המקובלים במשטר דמוקרטי פרלמנטרי.

כאמור, לא רק זכותה, אלא גם חובתה של האופוזיציה תהיה להקים ממשלה אחרת שתנהל מדיניות אחרת — מדיניות חדשה ושונה שתביא למפנה, ואשר תשוב ותחזק את היכולת הכלכלית, המעמד המדיני, האמון הבין לאומי והיחסים שבינינו לבין העם היהודי: זו תהיה מדיניות מפוכחת וריאליסטית, שתראה מול עיניה את המעשה ולא את הדיבור, את החזון הציוני הקונקרטי ולא את המלל הנפוח.

אלה הדברים שהיו מוטלים על מדיניות אחרת שתנהל ממשלה אחרת. אם ייעשה הדבר ומתי ייעשה הדבר, אין איש יודע. אבל דבר אחד ברור לי — כאוויר לנשימה דרושה למדינת ישראל מדיניות שתהיה מפנה אמיתית ומהותית מהדרך שבה היא הולכת.

היורד מ' שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יהודה פרח, ואחריו — לחבר הכנסת יוסף קר.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חברי כנסת נכבדים, כבואנו לדון היום במצבה של מדינת ישראל, בשום פנים ואופן איננו יכולים להתעלם מראייה כוללת של המצב המדיני. כפי שהתפתח בשנים האחרונות. בשום פנים ואופן אין איש יכול להתנכר — אף שנאמרו דברים מעל בימה זו — לערכו של השלום עם מצרים, שבא לכלל ביטוי במלחמת "שלום הגליל". זו הפעם הראשונה שלחמה ישראל באויב אחד. אין לזה תקדים. בימים עברו לא ידענו דבר כזה. תמיד לחמנו במלחמה כוללת. זהו הישג ממדרגה ראשונה. הייתי אומר שזה כמעט אינדיקטור לתרומתו של השלום עם מצרים, וכל הבעייתיות וכל הדברים שנשמעו הם טריבאליזם ושוליים לעומת הערך הגדול של השלום עם מצרים.

נאמר כאן שמלחמת "שלום הגליל" לא היתה הכרחית, שיכולים היו להיות פתרונות אחרים. האם אמירה זו ריאלי? האם לאחר כל מה ששמענו וראינו אפשר להעלות על הדעת, שאת מלחמת "שלום הגליל" אפשר היה למנוע? אני חושב שהמלחמה היתה מתווכת המציאות, ואילו היתה נדחית, היתה דחייתה מביאה עלינו, ברבות הימים, שואה שקשה להעלותה על הדעת. המלחמה לא היתה במחבלים, לחמנו בצבא ערוך, מסודר להפליא ומתוכנן, וכל מי שהיה שם ראה זאת. האין זה חידוש? כאשר לכל הביקורת על החריגה מהתחום של 40 או 45 קילומטרים — איזה מערך אסטרטגי יכול להבטיח שתמיד יתממש בשטח? האם יש מצביא שיכול לתכנן כל מהלך כרוך עד סופו? וכי אין נסיבות המתפתחות בשטח? וכי היתה החרידה לכיירות רצון הממשלה? לפעמים יש נתונים בשטח שמחייבים דברים, ויוצרים בעיות ותקלות שנורמות קשים וכאמת מעיבות על ההצלחה. אבל בראייה מפוכחת, רחבה וכוללת, לא צרח'אופקים — — —

קריאה:

עד סוף השנה.

גד יעקבי (המערך):

עד סוף השנה.

שבח וייס (המערך):

יש עוד חודשיים.

גד יעקבי (המערך):

— חיסול כוחו הצבאי של אש"ף. והרמטכ"ל הוסיף על כך, גם חיסול קיומו המדיני של אש"ף.

האם האם אש"ף חוסל מבחינה צבאית? האם אש"ף חוסל מבחינה מדינית? נדמה לי, שעל-פי מצב העניינים כעת, בנתה ממשלת ישראל במעשיה את מעמדו המדיני הבין לאומי של אש"ף יותר מכל גורם אחר. יאסר ערפאת חייב למנחם בגין חוב גדול על המקובלות, הלגיטימציה וההכרה הבין לאומית שלה הוא זוכה בכל מקום. האם גם את זה עשתה האופוזיציה? מי לא זוכר את הביטוי: "המלחמה הזאת תשחרר אותנו מטראומת מלחמת יום הכיפורים"? איזו אמירה ואיזו אומללות. במקום זאת, ביטחונה הלאומי של ישראל נחלש. וכי מהו ביטחון לאומי? ביטחון לאומי נקבע על-ידי סך כל העוצמה הלאומית. הביטחון הלאומי של ישראל נחלש, משום שסך כל מרכיבי העוצמה של המדינה נחלשו — המרכיב הכלכלי, המורל, המעמד הבין לאומי, היכולת הצבאית. מערכת שיתוף הפעולה עם העם היהודי, החוסן החברתי ותחושת האחדות הפנימית. האם כל אלה גברו או מעטו? האם כל אלה התחזקו או נחלשו? האם אפשר לומר שהיום מדינת ישראל חזקה יותר מכפי שהיתה לפני חצי שנה? האם אפשר לומר זאת כמצפון שקט. בהכרח צלולה באמירה מפורשת, או האם זו אשליה עצמית ואשליית הציבור?

באורח פרדוקסלי, דווקא המלחמה הזאת והמשך המצב הקיים הביאו לכך, שיתכן שהיום יש לאש"ף יכולת תביעה גבוהה יותר למדינה נפרדת. היום המצב הבין לאומי נוח יותר להקמתה של מדינה פלשתינאית נפרדת — דבר שכל חלקי הבית, אולי פרט לסיעה אחת, שוללים אותה. אבל האם הסיכוי לכך גבר או פחת? האם במשך ארבעת החודשים האחרונים קטן הסיכוי או גדל? האם הנכונות הבין לאומית לקלוט את הרעיון ולחמון בתביעה ובשאפייה הזאת גדלה או קטנה? ועצמאותה של ישראל — העצמאות המדינית והעצמאות הכלכלית — האם היא נחזקה או נחלשה? האם היום אנחנו חסונים יותר בתחום מטבעי-חוקר? האם אנחנו חייבים פחות מטבעי-חוקר? האם הגירעון במאזן המסחרי שלנו גדל או פחת? בתחום הכלכלי הפכה ישראל חלודה יותר ועצמאית פחות. תלות הכלכלית גוררת תלות מדינית, ומגבילה עוד יותר את יכולתה של המדינה להכריע את גורלה באופן חופשי וריבוני. האם שחיקת מעמדו הבין לאומי אינה ממעיטה את עצמאותו המדינית? האם היא לא מקטנה את יכולתו לעמוד על העניינים החיוניים לנו כאמת מול ארצות-הברית, מול העולם המערבי ומול כל חלקי העולם?

המלחמה והההליכים שנלוו לה, ומה שקדם לה בתחום הכלכלה, החלישו את עצמאותה הכלכלית של ישראל. בפיכת אומנם דיבור גבוה ומלל נפוח על זקיפות קומה, עצמאות ועמידה נחרצת: אך במעשיכם ובמדיניותכם החלשתי את יכולתה של ישראל לעמוד על העניינים החיוניים לה באמת לטווח הארוך.

בזמן האחרון נעשה ניסיון לשכנע את הציבור כי את הממשלה אפשר להחליף רק בבחירות חדשות. מבחינת

חוברת א', ישיבה קב"ג
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

שבח וייס (המערך):

ארוכת טווח — עד אודיסה...

שבח וייס (המערך):

מאין אתה יודע?

יהודה פרח (הליכוד):

עשה משאל וראה, דבר עם כל איש ברחוב. בדקתי את העניין הזה ורכים אחרים בדקו אותו. המציאות והסקרים מדברים בעד עצמם. צאו לציבור ושאלו לחוות דעתו.

אומרים שציבור זה הוא מאיכות כזאת, וציבור אחר הוא מאיכות אחרת. מי שמדבר על חברה מחוקקת, אסור לו להעלות על דל שפחיו ביטוי כזה. המון הוא המון. וקול המון קקול שרי. אני חושב שאין מערכת כנה יותר מהמון. דווקא המון נותן ביטוי נכון ואמיתי, והרגשות האלה, שהם כביכול אמוציונליים, הם על-פי רוב אמיתיים.

שבח וייס (המערך):

לכן כינסנו המונים בכיכר מלכי ישראל.

יהודה פרח (הליכוד):

אנחנו יודעים איזה המונים אלה היו.

יצחק רבין (המערך):

המונים כאלה והמונים אחרים...

יהודה פרח (הליכוד):

אגיד למה אני מתכוון. הציבור הזה מכובד בעיני, אבל השאלה היא איך הוא בא. אינני רוצה ציבור שבא מאונס.

יחזקאל זכאי (המערך):

אונס?

יהודה פרח (הליכוד):

כן. אני יודע שהיה גם ציבור שהובא בכוח. אביא לכם דיווחים של אנשים שמוכנים להעיד, שלא היו באים אלמלא לקחו והעמיסו אותם.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

נשי "נעמת" בחיפה — — — העלו על אוטובוסים ואיימו שאם לא תיסענה — — —

יהודה פרח (הליכוד):

העמיסו על מכוניות והביאו אנשים.

שבח וייס (המערך):

— — —

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, חברי החיפנים, חבר הכנסת מאיר כהן וחבר הכנסת שבח וייס, אם היה דבר כזה, אני מציע להגיש תלונה. אבל אל תריבו ביניכם.

יהודה פרח (הליכוד):

אני חוזר ואומר, והאמינו לי שאני אומר זאת בהרגשה כנה — — —

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

— — —

שבח וייס (המערך):

— — —

יהודה פרח (הליכוד):

רבותי, אני מבקש שלא תפריעו לי עכשיו.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת פרח, יש פה התרגשות. חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב אומר "נעמת" ו"אונס" וכל הקשור בזה, ואז נוצרת

יהודה פרח (הליכוד):

לא צריך להגיס. אחת יודע שאינני מהמפריים, לא הייתי רוצה להגיע עד אודיסה. אני מסתפק בדבר אחד — שיישוכי הגליל יחיו בשלווה ובשקט. כפי שאתה ואני חיים במרכז.

שבח וייס (המערך):

לכן צריך היה להגיע לביירות?

יהודה פרח (הליכוד):

לא. גם אני שואל את השאלה, אבל יש לי עליה. אלמלא גמרנו את העניין שם וכילינו וניפצנו עד הסוף, המחבלים היו חוזרים לשם. אלמלא יצאו הכוחות האלה משם, הם היו חוזרים, וכל העמל, העבודה והקורבנות היו כאמת לשווא. חייבים לסיים משימה ולבצע אותה עד תום.

שבח וייס (המערך):

מה הערבות שלא ישובו? אני שואל לשיטתך.

יהודה פרח (הליכוד):

אענה לך תשובה אחת פשוטה. אינני מאמין שהכוח הרב-לאומי, בהשתתפות העולם כולו, היה נכנס לעניין אלמלא הגענו שם למצב חריף. אני מסכים שהיתה החרפה, אבל החרפה זו הניבה את התערבותו ומעורבותו של העולם כולו. אולי המעורבות הזאת יכולה למנוע את שובם של המחבלים. זו התשובה לך.

שום סיבה ושום טיעון אינם יכולים להעיק, בשום פנים ואופן, על הישגי מלחמת "שלום הגליל" ועל שחרורם של יישובי הגליל והצפון. התכוננו כאנשים האלה, ראו אותם קמים לתחייה. על זה נאמר — "פתאום קם אדם ומרגיש שהוא עם ומתחיל ללכת".

יחזקאל זכאי (המערך):

ראש הממשלה עשה זאת טוב ממך.

יהודה פרח (הליכוד):

רבותי, אני לא הפרעתי לאיש מהדוברים. למה אתה מפריע לי?

רבותי, השלום בגבולנו עם לבנון יכול היה להתממש רק עם לבנון חזק וריכוזי. לעולם לא יכולנו לקיים שלום עם לבנון נדרסת, אנוסה והרוסה. עם מי אפשר לעשות שלום? היום אנחנו מאמינים שכרבות הזמן, ככל שתתעצם לבנון וככל שתתחזק ותהיה ריכוזית, ילכו ויגדלו הסיכויים לשלום אתה. על כך אין עוררין. מובן שזה לא ייעשה מן הירד אל הפה — זה מסוג הדברים שאומרים עליהם "אל תעירו ואל תעוררו את האהבה עד שתחפץ". אינני בעד כפיית שלום, אבל אני חושב שנתוני שלום ומצב של שלום כהחלט חיוניים וחשובים. כאן נוצר מצב לשלום, וגם אם השלום לא יהיה מיידי, יש בו ברכה.

חבר הכנסת וילנר, טוען כי חונקים את חופש הדיבור. אני מסכים שאין לחנוק את חופש הדיבור. אבל רבותי, בין חנק חופש הדיבור לבין חנק הקיומיות שלנו יש פער גדול מאוד. בתחום הזה, גם הפרזה והפלגה גורמת נזק חמור לקיום. כל הפלגה מסוכנת.

רבותי, מי שרוצה לתהות על מדיניות הממשלה, יצא אל הציבור וישאל לחוות דעתו. זה מעניין ומפתיע. לכאורה, צריך היה הציבור להתקומם ולהפוך עולמות, אבל אין זו המציאות לאמיתת. צא לרחוב ושאל את הציבור מה הוא חושב. התגובות יהיו הפוכות ממה שאומרים כאן. עובדה שהיום גם המערך יודע שבכתיירתו רגילות תהיה ידו על התחתונה.

חולפים. בעקבות הישגי מבצע "שלום הגליל" נאמרו פה דברים רבים על המבצע והישגיו. כפי ששמעתי, אפילו היו כאלה שאמרו שמבצע זה הביא הישגים לאש"ף אכן, המבצע הביא להישגים. נראה את מצבם של ארגוני הטרור לאחר ההסכם על פינויים מביירות. עובדה היא שערפאתרץ להתנשק עם חוסיין בעמאן. הוא לעולם לא היה עושה זאת אלמלא מבצע "שלום הגליל". מי שרוצה לדעת אם היו הישגים למבצע שלום הגליל, שיטיל בקריית שמונה, בנהריה ובצפון, דבר עם האנשים שם, ישמע את הילדים, הנשים והגברים ויראה אותם. הוא יווכח לדעת שהיום הולכים לבתי-הספר ולגנים ולא מדברים על מקלטים. אמהות אינן חדרות אם הילד חוזר או אינו חוזר בשעה המתאימה. זו איכות חיים שהאנשים שם לא הכירו זה שנים ארוכות, לא רק שבע שנים אלא עשרות שנים.

שבת וייס (המערך):

מה בעניין ביירות?

יוסף רום (הליכוד):

נגיע גם לעניין ביירות. לא היה בגליל שלום בר-קיימא אילו נשאר מרכז הטרור בביירות. זו היתה עמדתו במשך כל השנים, ואני חוזר ואומר אותה. מי שחושב שאפשר היה להבטיח את שלום הגליל במבצע ליטני מורחב — טועה.

שבת וייס (המערך):

בביירות ייסד הליכוד את המדינה הפלשתינית.

יוסף רום (הליכוד):

אתה יודע, אנחנו עוד נראה זאת. אני מציע לכולנו להתאזר בקצת סבלנות ולראות את מבצע "שלום הגליל" במידים היסטוריים. במבצע "שלום הגליל" הרסנו את התשתית של המדינה הפלשתינית בלבנון; הרסנו את התשתית הטריטוריאלית שלהם והרסנו את התשתית הצבאית. בעצם הרסנו את תהליך ההפכה העממית שהכין אש"ף בלבנון. אני רוצה להיכנס כרגע לוויכוח — — —

יהודה חשאי (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

יוסף רום (הליכוד):

תנו לי להמשיך. אם היושבי-ראש יוסיף לזמני, בבקשה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת רום, אם אתה רוצה להשיב לו, בבקשה. כרגע אל תעשה אתי חשבון.

יוסף רום (הליכוד):

זהו נושא נוסף, ולא התכונתי לדבר עליו. האם אתם רוצים להיגרר לדיון על מבצע "שלום הגליל"? על זה נדבר בהזדמנות אחרת. הנושא המרכזי שעלה היום בדיון הוא עתיד המדינה היהודית. דובר על השאלה האם מדינת ישראל יכולה באמת להישאר מדינה יהודית בגבולות הניתנים להגנה. כאן נעשה שימוש חמור ביותר בטיעון דמגוגי — "הגולם הדמוגרפי". הכול מדברים על מדינה יהודית עם רוב יהודי. נכון. יש רוב יהודי ממערב לירדן. אבל גם כאשר אנחנו רוב במדינה היהודית, אנחנו מיעוט במזרח התיכון. כאשר נחיה בגבולות פתוחים ובשלום, יהיו הגבולות פתוחים לשני הכיוונים. ונהיה חייבים ללמוד לחיות עם שכנינו הערבים בלי שום קשר למיקומם של הגבולות הפוליטיים. מדברים על בעיה דמוגרפית. בעיה דמוגרפית תהיה קיימת בלי שום קשר למיקומו של הגבול הפוליטי. לפיכך, העמדה כל עתיד מדינת ישראל והגנתה על העובדה של "הגולם הדמוגרפי" — מה

בעיה. אני מציע שלא להפליג ברגשות יתר על המידה. במיוחד לא בישיבת הפתיחה.

יהודה פרח (הליכוד):

רבותי, שמחתי על ההיזון-החוזר שקיבלתי משורות המערך. אני רואה את עם ישראל. לפני עומד עם ישראל. במצבים האלה שעמם אנחנו מתמודדים — ואנחנו עם קטן בחוף כל אומות העולם שמקיפות אותנו — הייתכן שנעזר בתוכנו את אמינותה של הממשלה, הליכוחיה ודרכיה, עד כדי כך שנגרום נזק למדינה? ואני לא אומר זאת סתם. אלא כידעיה בוררה. לאחר שיחות עם אנשים ועם כתבים בעולם.

שבת וייס (המערך):

אתה יודע איזו תועלת הביאה ההפגנה בכיכר מלכי ישראל? רבים שינו את עמדתם כלפי ישראל.

יהודה פרח (הליכוד):

בעזרכונו דבר אחד, בזה אני מודה — מסע ההסברה שלנו בבית ובחצר לוקה בחסר. אני רוצה לומר בכנות ובוזה לסיים את דברי: חבר הכנסת שבת וייס ידידי, זאת אני רוצה שתשמע. אם אומנם בכונת המערך לדאוג בכנות לשלום-המדינה — ואני מאמין שזו כוונתו, ולא מלחמה על שלטון ומלחמת כיסאות — כי אז אני קורא לכם לממשלת ליכוד לאומי.

שבת וייס (המערך):

על-סמך מצע שלנו.

שרה דורון (הליכוד):

מצע של חבר הכנסת זכאי או של חבר הכנסת שריר?

שבת וייס (המערך):

— — —

שרה דורון (הליכוד):

את שלך אני יודעת.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, המשאל הסתיים? אפשר להמשיך?

רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף רום, ואחריו — חבר הכנסת אמנון לין.

יוסף רום (הליכוד):

כבוד היושבי-ראש. כנסת נכבדה, אני חושב שיש פה רוב של חפנים. נדמה לי שאנחנו יכולים להכריז פה על עצמאותה של חיפה...

יאיר צבן (המערך):

אוטונומיה.

יוסף רום (הליכוד):

ודאי שעל אוטונומיה, אבל אני חושב שאנחנו יכולים אפילו להמשיך לעצמאות.

יאיר צבן (המערך):

נכון. מאוטונומיה מגיעים לעצמאות.

היו"ר מ' שחל:

השאלה היא האם זו אוטונומיה רק על השטח או רק על אנשים.

יוסף רום (הליכוד):

על זה נדון בחיפה.

יש חיוב רב בכך שמושב החורף של הכנסת נפתח בוויכוח חודר על המצב המדיני. ויכוח החודר לריון בבעיות הבסיסיות של הביטחון הלאומי והמדיניות. ולא רק נתפס לכמה אירועים

חוברת א'. ישיבה קכ"ג
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

הירדן, וריבונות ישראלית על בקעת הירדן, גוש-עציון, ירושלים המאוחדת ועוד כמה אזורים. קשה היה לי להבין בשם מי הוא מדבר. האם הדבר מקובל על כל אנשי המערך? האם הדבר מקובל אפילו על כל חברי מפלגת העבודה? מרבים במפלגת העבודה כבר שמעתי זמירות אחרות.

עקיבא גוף (הליכוד):

זה גם לא מקובל על חוסיין.

יוסף רום (הליכוד):

והדבר החמור ביותר הוא, שזה בודאי לא מקובל על חוסיין, וחוסיין אמר זאת בצורה מפורשת. רבותי, שיהיה ברור לכולנו — אחרי הסכם השלום עם מצרים לא יכול חוסיין לחתום על שום הסכם שלום בלא נסיגה מלאה לגבולות 1949. 1967. מי שאינו מבין זאת, שייקח את דבריו אלה לתשומת לבו.

ירכוח נוסף המוצג לפנינו הוא כאילו נובע מבצע "שלום הגליל" מגישה חדשה במדיניות הביטחון של ישראל. גם כאן מוצגים הדברים באור כלתי נכון. מאז מלחמת השחרור היתה מדיניות הביטחון של ישראל: למנוע מהאויב לסכן את ביטחון ישראל בכל האמצעים, ובכלל זה מבצע צבאי, אם ראתה ממשלת ישראל סכנה מתקרבת. לפי מדיניות זו הוחלט על מבצע "קדש" נגד סכנת האימפריאליזם הנאצריסטי. לאחר שהתחמש נאצר בנשק רסי ב-1955 היה ברור, שאם ייתנו לו לספוג את הנשק הזה מצרים תתעצם, ומדינת ישראל תימצא בסכנה קיומית. לפיכך, בצדק החליטה ממשלת ישראל על מכה מקדימה, ויצאה למבצע "קדש".

שבח וייס (המערך):

— — —
יוסף רום (הליכוד):
חבר הכנסת שבח וייס, אנא, קצת תרבות דיון. אתה מפריע לי בכל משפט שני.

שבח וייס (המערך):

אני שאלתי.

יוסף רום (הליכוד):

אל תשאל אותי. אם בסוף דברי לא יהיה לך ברור, תשאל. אבל עד סוף דברי אני מבקש ממך לתת לי להשלים ולומר רעיון עד סופו. אני חושב שזה חלק מתרבות הדיון. שעור אגע בה, ומהתרבות הפוליטית של מדינת ישראל. בתור פרופסור אתה צריך לגלות אורך רוח ולשמע את הדברים עד סופם. קטעת את דברי בטרם השלמתי את הרעיון. אני גם למבצע "שלום הגליל".

במצב דומה, נוכח הסכנה שאימה על מדינת ישראל, יצאנו למכת מנע במלחמת ששת-הימים. כדיעבד, אנו יודעים שמטרתו של נאצר היתה לשנות את העובדות שנקבעו לאחר מבצע "קדש". לבטל את פירוז סיני, להחזיר את צבאו לסיני ולבטל את פתיחת המצרים. בצדק יצאנו נגד סכנה מדינית ובטחונית זו למלחמת ששת-הימים.

היוצא מן הכלל היחידי למדיניות זו, של מלחמת מנע כנגד איום סכנה על ישראל, היה מלחמת יום-הכיפורים. אז, בשל ליקוי מאורות ובשל ביטחון עצמי מופרז, אמרנו שאנו יכולים לספוג את המכה. זה היה המחולל האמיתי, ועל כך שילם עם ישראל מתיר נואר.

במבצע "שלום הגליל" החזרנו את עטרת מדיניות הביטחון לירושנה. אני קובע שהפוטנציאל שהכינו המחבלים בלבנון והתשתית הטריטוריאלית והצבאית היו מיעדים להכנת מהפכה עממית נגד ישראל. שהיתה מקבלת גיבוי מפלישה

יקרה לרוב היהודי בעתיד — היא בעצם שימוש דמגוגי בנימוק שאין לו שום קשר למציאות.

על כך קיימות עובדות. לכל מי שמציג את "הגולם הדמוגרפי", הייתי מציע לראות את העובדות. מאז שנת 1967 ועד עכשיו יש מצב עובדתי — בסוף שנת 1967 היה היחס בין יהודים ללא יהודים בארץ-ישראל ממערב לירדן: 65% יהודים ו-35% לא יהודים. זה היה המצב בסוף שנת 1967, לפי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בסוף שנת 1981, לאחר 14 שנה, היתה החלוקה ממערב לירדן בין יהודים ללא יהודים: 65% יהודים ו-35% לא יהודים. כמעט שלא היה שינוי, אולי בעשירות האחוז לטובת היהודים שבשטח הזה. זאת היתה ההתפתחות במשך 14 שנה. אם כן, מי שמהלך אימים בנימוק הדמוגרפי, 18 השנים הבאות, עד לשנת 2000. פתאום יתהפך היחס הזה ויהיה רוב ערבי — עושה עוול לאינטליגנציה של הציבור. זו האמת לגבי "הגולם הדמוגרפי", בגלל כל מיני תהליכים. לא אכנס כעת להסברים מדוע זה המצב. במשך 14 שנה לא השתנה היחס בין יהודים ללא יהודים ממערב לירדן.

יאיר צבן (המערך):

יחס של 65% ו-35% — זו לא מדינה דו-לאומית?

יוסף רום (הליכוד):

ידידי, ואם יש יחס של 80% ו-20% זו לא מדינה דו-לאומית? בתוכנית אלון יש למעלה מ-20% ערבים. הפסיקו להלך אימים, ההבדל, רבותי, בין גבולות 1949-1967, לבין גבולות תוכנית אלון, ולבין המצב הנוכחי עם גבול על הירדן, הוא רק הבדל מוצרי לגבי התהליך ההיסטורי. אנחנו מדברים על 16%, על 22% — 23%, או 35% לא יהודים. שלא יבואו ויאמרו לי שההבדל הזה מהותי. זה הבדל, איני מזלזל בהבדל בין 22% ל-35%, אבל זה לא הבדל מהותי, ואם יש 35% ערבים, המדינה אינה הופכת לדו-לאומית יותר, והיא חדלה להיות דו-לאומית אם יש בה "רק" 25% ערבים.

שבח וייס (המערך):

אתה לא מבדיל בין מדינה דו-לאומית לבין שתי אומות?

יוסף רום (הליכוד):

אני מדבר כרגע על מדינה דו-לאומית בהבדל שבין 25% ל-35% ערבים. אלה שתי אומות, אם מרובר ב-25% ואם ב-35%. הקימו כאן מפלגת דמוגרפית שאין לה שום הצדקה במציאות. הבעיה היא איך לשמור על הרוב היהודי ואיך לעמוד נגד הסכנה הדמוגרפית המאיימת על העם היהודי בכללותו, עלי-ידי העלייה ובמיוחד עלי-ידי העלייה הפנימית — הריבוי הטבעי. אני חושב שזו הבעיה המרכזית של העם היהודי, ואין לה שום קשר לגבולות. היא תתקיים בכל גבול שיהיה בארץ-ישראל. לפיכך, את הבעיה הדמוגרפית יש לפתור לפי השיקולים של העם היהודי בכללותו, ולא לערב בה את עניין הגבולות הלאומיים והמדיניים.

עניין נוסף שברצוני לדון בו הוא הצגת האלטרנטיבות המדיניות כענימות בין פשרה טריטוריאלית לבין סיפוח. לחיזוק מדיניות המערך מציגים את תוכנית רייגן. כאילו היא באמת מוכרת על פשרה טריטוריאלית. רבותי, תוכנית רייגן והמלך חוסיין מדברים על נסיגה מלאה לגבולות 1949-1967, עם תיקונים קלים במקרה הטוב. מי שמציג את התוכנית אחרת, איננו קורא אותה נכון. איננו מבין אותה, או חמור יותר — מציג אשליה. פירושה של תוכנית רייגן הוא נסיגה מלאה תמורת שלום מלא.

שמעתי את דברי חבר הכנסת פרס, ראש האופוזיציה. הוא דיבר על תוכנית הפשרה הטריטוריאלית — סיפוח בקעת-

עושים זאת ב"מלים של בית-מרקחת". כשפה יפה שאני מעריך אותה, והו מעשה חמור ביותר. האמן לי, הייתי בקריית-שמונה ושוחחתי עם האנשים. אומרים לי, שכאשר אדם זועק בכאב מעומק לבו, בזעקה גדולה ובקול גבוה, אבל במלים פשוטות, אין זה אלים יותר וחמור יותר מאותן מלים יפות שנכתבות במקמה בעיתון, בשר או בספר.

את הדברים האלה אני רוצה שנראה ונקבל, כי יש בהם סכנה לדמוקרטיה. הם מביאים להתנשאות ולאותה הנחה, שיש שתי תרבויות, שאנחנו אלה שמסתכלים מלמעלה וקורבים את הנורמות, ואילו הציבור וההמון הם האספסוף, מהו השלב הבא? לבוא ולומר שאין לתת לאספסוף כזוה להחליט? אוי ואבוי לנו, איזו מדינה תהיה לנו. ברצוני להזהיר את הנהגת האופוזיציה — איננו רחוקים מכך. איננו רחוקים מאותה מסקנה האומרת, שלאספסוף הזה שצועק "בגין בגין" אסור לתת לבחור, כי הוא אינו שקול. אני שומע דברים כאלה, כבר נאמר שהוא אינו שקול, נלך לשלב הבא ונגיד שגם אין לו זכות לבחור.

שבת וייס (המעריך):

יוסף רום (הליכוד):

אתה יודע מה? — אני העברתי למשטרה מכתבי איום שנשלחו לאנשים, ואיני נותן לזה פרסום. איני נבהל מאיומים. שיהיו איומים.

ברצוני לסיים בקריאה: הבה נפסיק את האלימות המילולית. אתמול הייתי בקריית-שמונה ודיברתי עם אנשי המקום, עם ראש העיר ועם אנשי המפלגות השונות. דווקא אנשי המערך לא רצו לבוא ולשוחח. פניתי ואמרתי: כווא נציל את שמה ואת כבודה של קריית-שמונה, כי עשו לה עוול. נתחיל בקריאה של כל פעילי המפלגות בקריית-שמונה להפסיק את האלימות בפוליטיקה בכל הארץ. אני פונה ומבקש שמקריית-שמונה תצא הקריאה להפסיק את האלימות. אני מציע שכולנו נצטרף לקריאה הזאת, ולא נתחיל לחלק ציונים. אם נתחיל לחלק ציונים, נחזור לאותה אלימות. לפיכך, כווא לא נתחיל בקביעה מי היה הראשון שאמר את הדברים האיומים — וכולנו מסכימים שנאמר דברים איומים. נפנה כולנו אל הציבור, אל עצמנו ואל סניפי המפלגות שלנו, כולן, להפסיק את צורת הוויכוח האלימה שפשטה בעם וב ישראל.

היו"ר מ' שחל:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

שרה דודון (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשטיין חוזר למילואים.

היו"ר מ' שחל:

חברת הכנסת דודון, זה אינו מעניין אותי. פה רשום שמו של חבר הכנסת גולדשטיין, ואני קורא אותו. אם הוא אינו — אמחק אותו, ואחר כך נעבור הלאה.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון זה ברצוני להעיר הערות אחדות לגבי מבצע "שלום הגליל", ולהוסיף כמה דברים הנוגעים לוויכוח שאלי נקלעו עכשיו, שהוא להערכתי הוויכוח היסודי והמכריע שלפנינו אנו עומדים — הוויכוח בין שתי אסכולות על עתיד ארץ-ישראל. אתחיל בהערות הקצרות שלי לגבי מבצע "שלום הגליל".

קודם כול, ברצוני לומר את ה"אני מאמין" שלי. אין צורך להרבות במלים ולומר מה כל אחד מאתנו יודע, שאנחנו עם

סורית, ואולי גם מדינות נוספות היו משתתפות בחזית המורחית. זו היתה סכנה קיומית לישראל — לתת להם לבחור את הזמן, המקום והדרכים לתקיפת מדינת ישראל. במבצע "שלום הגליל" מנענו את ההתקפה הזאת, והגדלנו את כושר ההרתעה של עם ישראל במדיניות שלא הותירה את היוזמה בידי מדינות ערב. בכך החזרנו לנו כושר ההרתעה רב מאוד, שאבד במחדל של מלחמת יום-הכיפורים. ראש הממשלה אמר שמבצע "שלום הגליל" חיסל את הטראומה של מחדל יום-הכיפורים, ואני חושב שבצעין זה הוא צודק בהחלט.

ברצוני לסיים בהתייחסות לבעיה, שלהערכתי היא אולי החשובה ביותר לחוסנו הפנימי של עם ישראל — בעיית התרבות הפוליטית שלנו. ברצוני לקרוא נגד האלימות המילולית הבאה מכל הכיוונים. כולנו אשמים בכך, לא אחלק כאן ציונים. אולם צריך לראות ולהבין שיש גם אלימות מילולית אינטלקטואלית — למשל המקמה שכתב חיים חפר. בשבוע הראשון של מבצע "שלום הגליל" הוא כתב מקמה על צור וצידון, ובה תקף את מוסריותו של עם ישראל. או, למשל, כאשר מדברים על שתי תרבויות, ועמוס עוז, שאני מעריך מאוד את כשרונו, כתב על כך במלים יפות, או, למשל, שא"ב יהושע כתב על האפשרות להגיע למלחמת אזרחים ועל הצורך בה, הרי שלמרות כל התיקונים וההסכמים אפשר לומר במלים מעודנות

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת רום, יש לי שאלה אליך.

יוסף רום (הליכוד):

בבקשה.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי, אנכה את זמן השאלה מומנך. כי חבר הכנסת רום סיים מכסת זמנו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

מדוע אתה מזכיר את חיים חפר ואיך מזכיר את ראש הממשלה שאמר: "אתם המלעזים נותנים יד למעלילים"? האם דברים אלה אינם חמורים יותר, אם ראש הממשלה אומר אותם על אזרחים?

יוסף רום (הליכוד):

אסביר מדוע הבאת דווקא את הדוגמאות האלה. הבאתי אותן, כי יש מחנה מסוים שחושב שכל האלימות נמצאת בצד השני. כאשר אומרים "ראש הממשלה רוצח", זה מקובל ומותר; האלימות נמצאת רק בליכוד ובחרות. זה עשרות שנים קיימת עילת דם על ז'בוטינסקי, בגין, כל תנועת החרות וכל תנועה הרביוניסטית. מציגים את התנועה הרביוניסטית כתנועה של אלימות, והדברים הגיעו עד לידי הברירה: כריזנות או ציונות.

רבתי, אני חושב שהפעם אנו צריכים לרדת מהגל הזה. כולנו באותה סירה. לכולנו אותו צדק או אי-צדק. אפשר להתווכח על מהות העניינים, אפשר להתווכח מי צודק ומי צודק פחות. איני אומר שהצדק נמצא בצד אחד. אבל לומר שהציונות נמצאת במחנה הזה והבריונות במחנה האחר — זה דבר חמור ביותר. מישור — ואיני רוצה להגיד "אתם" — הכניס את הסגנון הזה לכמה הפוליטית במשך שנים ארוכות. הגיע הזמן להפסיק אותו. יכולה להיות אלימות מילולית גם ב"מלים של בית-מרקחת". גם אני יודע להשתמש ב"מלים של בית-מרקחת". הזכרתי את שמותיהם של אותם אנשים כי הם נחשבים אינטלקטואלים — זהו החשוב לך, חבר הכנסת וירשובסקי. מהם איך מצפה לאלימות מילולית, וכאשר הם

אמנון לין (הליכוד):

אני מדבר על המבצע. כשמשלה יוצאת למלחמה או למבצע כדי להסיר סיכון לאומי ביטחוני קונקרטי, אין היא זקוקה לקונסנסוס לאומי. היא רשאית לפעול לפי שיקוליה הצבאיים והמדיניים, ואף חייבת לפעול לפיהם. מתי חייבת ממשלה לפעול רק בקונסנסוס לאומי? — כאשר מעבר למבצע לסילוק הסיכון הביטחוני הקונקרטי היא מתכוונת להשיג יעדים מדיניים מרחיקים לכת ומרקיעים שחקים. במקרה כזה היא חייבת לפעול להשגת קונסנסוס לאומי. אם אין קונסנסוס לאומי, אין היא יכולה לפעול בשלב הבא להשגת יעדים מדיניים מרקיעים שחקים. טבעי הדבר, שכאשר מחליטה ממשלה לערוך מבצע צבאי לסילוק סיכון ביטחוני קונקרטי ופוקדת על צה"ל לבצע זאת, אין היא זקוקה לקונסנסוס לאומי, כי הקונסנסוס הלאומי ישנו. ואז גם קל יותר להסביר את המהלך בעולם כולו. ברגע שפוקדת הממשלה על צה"ל להפליג לעבר יעדים מדיניים מרקיעים שחקים עליה לדעת, שהיא עומדת בפני סכנה שכל בקיע בעם יקשה עליה את הכול המאבק המדיני, ויש סכנה שהיא תאבד את היכולת להשיג הישג המדיני. אז, למעשה, מתמססת כל משמעותו הצבאית של המבצע. וייתכן שגם יאבדו ההישגים שהושגו במבצע הקונקרטי לסילוק האיום הקונקרטי והמידי.

לכן ברצוני לומר: לפי הערכתי, מבצע "שלום הגליל" בתחילתו היה מסוגל בהחלט ללכד את העם סביבו. אך מרגע שהחליטה הממשלה להשיג יעדים מרקיעים שחקים בלי שעמלה, השתדלה והצליחה להשיג הסכמה לאומית, היה עליה לדעת מראש שאין היא יכולה להשיג את היעדים המדיניים שהציבה לנגד עיניה.

שבת וייס (המערך):

ואילו השיגה את ההסכמה, היה המבצע הופך למוצדק?

אמנון לין (הליכוד):

אם היא מקבלת קונסנסוס לאומי? נניח הנחה היפותטית, פרופסור שבת וייס, שאהרן ראני לא נסכים עם היעדים המדיניים האלה. אם יש קונסנסוס לאומי, הרי זה קונסנסוס של העם, ואז הוא צודק.

מרדכי גור (המערך):

זה קונסנסוס של העם, אבל אין זה אומר שהוא צודק.

אמנון לין (הליכוד):

אבל הוא מוצדק.

יוסף רום (הליכוד):

הרשה לי להעיר לך בנקודה זו.

אמנון לין (הליכוד):

בבקשה.

יוסף רום (הליכוד):

דווקא בציבור קיים הקונסנסוס הלאומי. הוא לא קיים כאן בכנסת, אבל דווקא בציבור הוא ניכר הרבה יותר.

אמנון לין (הליכוד):

קונסנסוס לאומי זה קונסנסוס של נציגיו הנבחרים של העם.

דניאל רוזווליו (המערך):

חבר הכנסת רום, לכל אחד ציבור משלו. בכל אופן, כשהייתי בהפגנה במוצאי שבת, ראיתי שם ציבור גדול מאוד שהיה לו אותו קונסנסוס. יכול להיות שלא צריך להתחשב בדעתו — לא מדובר על זה — אבל אפשר לומר שהציבור

רודף שלום, ומדינה השואפת לחיות בשלום עם כל שכנותיה. מראשית דרכה של המדינה הוואת פיללנו, ציפינו ועמלנו לדובב את המדינות השכנות ואת כל האומה הערבית, שיגיעו להסכמי שלום אתנו.

לנו, בתור מדינה אשר מראשית דרכה נכפו עליה מלחמות שנועדו למנוע את הקמתה ולהשמידה, חייבים להיות יעדים מדיניים לשלום ולמהלכי שלום, אך גם יעדים מדיניים למקרה שחלילה ייכפו עלינו מלחמות. לא ייתכן שמדינת כמדינת ישראל, שמראשית דרכה הכריזו שכניה שהם מתכוונים לפעול להשמדתה, תיקלע למלחמות שייכפו עליה בלא שיהיו לה יעדים מדיניים שתהיה חייבת להשיגם — גם במקרה שהיא נאלצת לעמוד בפני מלחמות, וגם במקרה שהיא נקלעת למלחמות מגן.

הסכם השלום של קמפ-דייוויד הוא דוגמה בולטת ליעד מדיני שהושג בדרכי שלום. התווכחנו עליו, רבנו עליו בינינו, אך הכנסת קיבלה את אשר קיבלה. זה היה יעד מדיני. שהמדינה האמינה שעליה לשאוף להשגתו. אבל כפי שאמרתי, אנחנו חייבים להיות מסוגלים להכין גם יעדים מדיניים למקרה שתיכפינו עלינו מלחמות.

חברי הכנסת היקרים, עד מבצע "שלום הגליל" עברו עלינו שש מלחמות, וביכולתי לומר לכם במלוא האחריות: בכל המלחמות האלה הושגו כמה וכמה יעדים מדיניים חשובים מאוד. אבל אף פעם אחת לא נכנסו ממשלות ישראל למלחמות המגן האלה כדיעה ברורה מהו היעד המדיני שאליה הן שואפות להגיע. כלומר אין היו רוצות לסיים את המלחמה. ועליכם לדעת, חברי הכנסת, תוצאות המלחמות אינן נמדדות לפי הישגיהן בשדה הקרב, אלא לפי תוצאותיהן המדיניות.

רב בן-מאיר (המערך):

לפי התוצאה הסופית.

אמנון לין (הליכוד):

אני מדבר על התוצאה המדינית. אם היו לנו הצלחות, הן נבעו מאלתורים ומתניצחונות הצבאיים של צבא-הגנה לישראל, אבל לא מכוונת של ממשלות ישראל להשיג בדיק את היעדים המדיניים הרצויים. יוצא מכלל זה אולי מבצע "קדש", שיעדיו המדיניים הושגו בחלקם, וודאי שבמלחמת ששת הימים היו לנו הישגים מדיניים ממדרגה ראשונה, אבל הם הושגו כאלתור.

לכן, חברי הכנסת היקרים, אם נביט על מבצע "שלום הגליל", נראה שזהו מבצע שנקלענו אליו מפני שבנסיבות שהיו באזור שבו אני חיים נכפתה עלינו מלחמה. וכאן ברצוני לומר לידידי חבר הכנסת הפרופסור שבת וייס: שאלת את חבר הכנסת רום, האם סיכנה כמות הנשק שבידי אש"ף את מדינת ישראל. תשובתי היא, שסיכון לאומי ביטחוני אינו רק סיכון לפנים הארץ ולעצם קיומה של ישראל, אלא גם סיכון ליישובים שבגבולות הארץ. אין כל ספק שההחשית של ארגוני החבלה וכמות הנשק שגילינו במבצע זה הוכיחו, שכפני צפון הגליל וכל אזור הגליל עמד סיכון לאומי ממדרגה ראשונה.

שבת וייס (המערך):

אפשר היה לפתור אותו על-ידי מבצע, לא על-ידי מלחמה.

אמנון לין (הליכוד):

לכן אני אומר שמבחינה זו היה המבצע הזה מוצדק וצודק.

שבת וייס (המערך):

אבל זו היתה מלחמה. מבצע נמשך כמה ימים: פה היתה מלחמה.

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת.

אמנון לין (הליכוד):
כן, על כך אענה מיד.

אמנון לין (הליכוד):

ובכן, חברי הכנסת, אני ממשיך ואומר: כשראיתי את הוויכוח ואת האווירה שנתלוותה לשלבים האחרונים של המבצע — ואינני נכנס לנושא זה, כי כל נגיעה בו קשורה לתחום שבו אינני רוצה לעסוק — חשבתי כי אולי הגיע הזמן שנקים מועצה לאומית לביטחון לאומי. כי אם אין אפשרות להקים ממשלה ליכוד לאומי כרגעי מבחן, איך אפשר למנוע את הוויכוחים המצערם, אשר מקעקעים את המאבק המדיני של ישראל? — רק במועצה לאומית לביטחון לאומי, ומדוע?

מדרכי גור (המערך):

— — —

אמנון לין (הליכוד):

אז אני אומר: ייתכן שמועצה כזו יכולה לשנות, אבל לשם כך יש גם פרלמנט.

עקיבא נוף (הליכוד):

אתה מתעלם מכך שזה נובע מהרצון להחליש את הממשלה.

אמנון לין (הליכוד):

אני טוען, חבר הכנסת נוף, שבאין ממשלה של ליכוד לאומי, הדרך היחידה למנוע פיזור כעס או מהלך שאינו מקובל על חלק של העם, והדרך היחידה למנוע מאבק בעיצומה של מלחמה כמו זה שהיינו עדים לו, שמלכתחילה מערער את הסיכוי להגיע להישגים מדיניים — היא הקמת מועצה לביטחון לאומי. מועצה כזאת תקבע עמדה ברורה, ותהיה לה יוקרה בזכות האישים שבה, שייבחרו מעל לחלוקה המפלגתית. רק כך נוכל למנוע התדרדרות לוויכוחים כה מצערים. כמו אלה שלהם היינו עדים כמבצע הזה.

חברי הכנסת, אני מגיע למעשה לנושא השני, שקודם דיבר עליו כבוד ראש הממשלה, ואחר כך שמעתי שדיבר עליו חבר הכנסת רום — הוויכוח העקרוני בין שתי אסכולות על עתיד ארץ-ישראל. אני מוכרח לצרף את דעתי בעניין זה. אני שייר אלה שחוננו בדרכה של תנועת העבודה הישראלית, ולאחר מלחמת ששת הימים האמנוני, שאפתן, פילתי ועשיתי כול שביכולתי כדי ליצור תנאים שיבטיחו את הישגי המלחמה ואת חזון ארץ-ישראל השלמה בהתגשמותו. אבל מלכתחילה היה לי ברור, שמי שמאמין בכנות בחזון ארץ-ישראל השלמה ובהתגשמותו יהודים בכל חבלי ארץ-ישראל, איננו יכול להרשות לעצמו שלא להאמין בחובה נוספת, שממנה אין מנוס: חובתנו, חובתה של התנועה הציונית וחובתה של מדינת ישראל לפעול למען דו-קיום והבנה בין יהודים לערבים במדינת ישראל ובארץ-ישראל. אני שמדבר על ארץ-ישראל השלמה בתוספת של מיליון ו-300 מיליארד תושבים ערבים מארץ-ישראל למדינת ישראל — כלומר, שני מיליונים — ואינו מבין שאי-אפשר לשאוף למטרה כזאת בלי לעמוד למען הבנה יהודית-ערבית וכלי לראות זאת כאתגר גדול — איננו מדבר ברצינות על ארץ-ישראל שלמה. חזון ארץ-ישראל השלמה איננו שלם אם לא פועלים למען הידברות יהודית-ערבית. אלא אם כן יש פתרונות אחרים, ואינני מעלה על הדעת שמישהו מאתנו מעלה פתרונות אחרים.

יוסף רום (הליכוד):

אני רוצה לומר בנקודה זו, שהחיים המשותפים עם הערבים אינם תלויים במיקום הגבול, אם אנתנו מדברים על גבול פתוח ועל חיים בשלום. הרי בניה כזו קיימת בכל גבול, והבעיה שהאנשים אצלנו — — —

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת רום וחבר הכנסת לין, אני מוכן להזמין אתכם ואת חבר הכנסת שבת וייס לחיפה, ותתווכחו ככל שתמצאו.

אמנון לין (הליכוד):

ובכן חברי הכנסת, היות שחבר הכנסת רום התווכח איתי, צר לי לומר לכם: זה חמש שנים שהליכוד מנהיג את המדינה הזאת, ואני בחוכמו. חבר הכנסת רום, האם תוכל להצביע בפנינו על כך שבחמש שנים השנים האלה השכילה הממשלה בהנהגת הליכוד, ושאפה והוכיחה הלכה למעשה שהיא מנהלת מדיניות לקירוב והבנה בין יהודים לערבים בישראל? לא בארץ-ישראל, בלי מיליון ו-300 אלף ערבים נוספים. אתה יודע ואתם כולכם יודעים, שבקרב הליכוד היו לא מעט אנשים שניסו לדבר עם הממשלה מאותה נקודת-מוצא — שמי שמאמין בארץ-ישראל השלמה צריך לפעול בקרב הערבים, כדי שנוכל לחיות אתם בהבנה וידידות, שאם לא כן, יהפוך קיומם פה לחומר נפץ. בלא פעולה כזאת לא נוכל להתחזק בארץ-ישראל השלמה, וחלילה גם לא בישראל הקטנה. אני מצטער לומר, שכל מה שקרה בחמש השנים האלה בשתי הממשלות שבהנהגת הליכוד הוכיח לי, שעד כה לפחות, אין שום כוונות רציניות לקבוע מדיניות אשר תאפשר ליהודים ולערבים בישראל לחיות יחד. זה כשלעצמו מעמיד בספק את אמינות הכמיהה שלנו לארץ-ישראל שלמה, שבה יחיה מיעוט של שני מיליוני ערבים עם שלושה מיליונים וחצי יהודים.

לכן, חברי הכנסת, אני מצטער על שראש הממשלה איננו כאן בוויכוח הזה. חסרה לי נקודה אחת: כל עוד לא הצליח ראש הממשלה לשכנע אותנו, שכד בבר עם כוונות לפעול למען ארץ-ישראל השלמה — ואינני מטיל ספק בכנותו — הוא מתכוון לפעול להלכה למעשה בקרב הערבים בישראל למען הבנה בין יהודים לערבים — אין משמעות לכל המאבק למען ארץ-ישראל השלמה.

חמש שנים עברו, האם ביקר כבוד ראש הממשלה בכפר ערבי אחד? מה משמעות היותו ראש ממשלה כמדינה שבה חיים יהודים וערבים במשותף? איך אפשר לדבר על ארץ-ישראל שלמה, על צירוף מיליון ו-300 אלף אזרחים נוספים — אומנם לחקופת מעבר של אוטונומיה, אבל הכוונה היא לטיפוח בעתיד — אם לא מוכיחים שבמשך חמש שנים נעשו פעולות רציניות למען חיים משותפים של יהודים וערבים בישראל? כל האסכולה הזאת ניצבת מול סימן שאלה גדול.

ובכן, חברי הכנסת, כל עוד לא אראה הלכה למעשה שממשלת ישראל מתכוונת ומוכיחה את פעולותיה בקרב ערביי ישראל בחיי היום-יום, מעודדת חוגים חיוביים וגורמים הרצים לחיות בשלום עם ישראל, ומפלטת דרך לחיים משותפים של יהודים וערבים לא רק בישראל אלא באזור זה של העולם — הרי שבוויכוח על ארץ-ישראל השלמה ועל היעדים השונים חסר משהו. כל זמן שלא ניתן על כך תשובה — אין לנו אפשרות לשכנע את העם בדרך דרכה של אלה המדברים על ארץ-ישראל השלמה. או אז הפתרון הוא פשרה. תודה רבה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת עקיבא נוף.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, חבר הכנסת אמנון לין, אני מציעה לך שתיקח לידך את קווי היסוד של

חוכרת א', ישיבה קכ"ג
— הודעת הממשלה על המצב המדיני —

כלא היה. הן היו שנים של אסון. דברים אלה אומר פה ראש הממשלה, ומי שחולק עליו הוא "איש זדון".

אחר כך הוא מזכיר לנו את משה שרת מ-1948, כאשר היה הסכם עם עבדאללה. אבל הוא אינו מוכן לשמוע שב-1967, לאחר המלחמה, ישבה ממשלת הליכוד הלאומי שהוא היה שותף בה, והחליטה. אין זה נכון שהיא החליטה שלא להחליט — היא בפירוש החליטה להשאיר את המשפט הירדני ביהודה ובשומרון. אנחנו היינו המדינה השלישית בעולם שנתנה לגיטימציה לכיבוש הירדני. ראש הממשלה הוא משפטן כשכא לו, כשצריך להסתכל על סעיפים קטנים. עובדה היא שאת ירושלים סיפחו מרעת, ומרעת לא סיפחו את כל האזורים האחרים. מרעת — מפני שלא רצו לשלוט על עם אחר, מפני שחשבו שלא זה הוא הפתרון הנכון. היום הפתרון הוא בדרך זו או זו בהצעה של רייגן. בתור נקודת מוצא היא יכולה להביא לתשובה. הממשלה, אשר כביכול החליטה שלא להחליט, החליטה דבר ברור: אנחנו מחזיקים בשטחים האלה כערוכה לשלום ולביטחון. כלי ההוכחות האלה של "שלך" — שלי ושלך —

אותן התיישבויות, שבתחילה קראו להן היאחזויות, באו ממצע ומדרך מחשבה של ביטחון. לא זה מה שקורה היום. היום יש טרור רוחני, המונים של רחוב, ביוזי אנשים והרבות תוויות עליהם. שיטה זו ידועה מאוד בעולם. בין שתי מלחמות העולם באירופה ראינו רבים שעשו זאת — המנהיגים עלו עם ההמונים מהרמבס והרסו את הדמוקרטיה. מדברים על אדמה, לאום וקדושה, ומשתמשים בדת כדי לתת הכשר של קדושה למלחמות ולשפיכות דמים, גם למלחמות אימפריאליסטיות. זה בדיוק מה שעכשיו עושה ראש הממשלה. זה מה שהוא בא ואמר לנו עכשיו. זה מה שקיים בקווי יסוד של ממשלה, שראש הממשלה שלה הוא משפטן נוקדן ודייקן, ובהם לא קיימת מדינת ישראל אלא יש רק ארץ-ישראל.

רבותי, מה אמר ראש הממשלה בנאומו היום? — "לפני אלפיים שנה חיינו כאן וזה היא זכותנו". חבל ארץ זה היה חבל דרום סוריה שבידי הממלכה העותמנית. הוא היה ריק, ואנחנו בנינו פה משהו. לא באנו כשם זכות מלפני אלפיים שנה וכבשנו עם אחר וגירשנו אותה, אלא באנו וחיינו על ידם בדיעה שחייב להיות פה פתרון משותף. למה לבוא היום ולאמר לעולם כולו, שאנחנו הולכים לארגן את האזור מחדש כפי שהיה לפני אלפיים שנה? הרי גם מוסולמיני רצה לעשות זאת, ועוד כמה עמים רצו לחזור למצב כפי שהיה לפני אלף שנה, והביאו אסון על עצמם ועל העמים שמסביב להם.

זו איננה ארגומנטציה לבוא ולומר: בשם אלפיים השנים מותר לי להתעלם מכל מה שקרה מאז אותה תקופה, ומותר לי להתעלם מזכויותיהם של אנשים אחרים ולקבוע שמפני שזו ארץ-ישראל, מיעוט שני מיליונים אינו נחשב. יש כבר שני מיליוני ערבים, ואנחנו כשי הכול שלושה מיליונים, והעלייה היום איננה כמו בתשע-עשרה השנים "הרעות" הראשונות, שבהן היתה לנו עלייה המונית. היום יש לנו ירדה.

משתרחת משיחות של האוכלוסייה מתעלם לחלוטין איש שגדל מתוך מיעוט? איזה מין צדק יש פה? איך הוא בא ומטיף לנו מוסר על שאנו מעלים בעיות של מוסר וצדק עם הזולת? האם מיישהו יכול לקבל את הצדקנות שלו, הנאחזת בקורבן? כאילו הוא אומר "אני הקורבן, לכן מותר לי לשפוט את כל העולם, אבל לאיש אסור לשפוט אותי. אני יכול להטיח דברים בעולם כולו, לעשות את כל העיוותים שבעולם ולפגוע בכל מיעוט". כאשר פוגעים במיעוט יהודי באיזה מקום בעולם הוא יכול להטיח מוסר, ואסור לומר לו דבר, האם צדקנות כזאת תעמוד? ולא רק כלפי חוץ, האם אנחנו נקבל אותה?

הממשלה הנוכחית. קווי היסוד, בניגוד להסכם קואליציוני, הובאו לכנסת, והצביעו עליהם כ-5 באוגוסט 1981. בכל קווי היסוד אין זכר לקיומה של מדינת ישראל. מדובר שם על ארץ-ישראל ועל תושבי ארץ-ישראל, היינו, לרבות שני מיליוני ערבים. בכל קווי היסוד לא נזכר שום בן מיעוטים או ערבי. הם לא קיימים. אתה יודע בדיוק כמוני, ואולי טוב ממני, שכל המפות שמסדרים עכשיו — צילומי אוויר, מפות השטחים המחוזקים בידי צה"ל ברצועת-עזה ובייחוד ביהודה ובשומרון ומפות ההתיישבות של "גוש אמונים" — ריקות מיישובים ערביים, ואילו באותן מפות רשמיות שבהן נקבעו יישובים ערביים, למעשה הכניסו אותם לגטו באמצעות חוק התכנון והבניה. 60% של הקרקע כבר נלקחו. אין התייחסות לערבים. קווי היסוד האלה הם אולי דוגמה קלסית לפער האמיתי הקיים היום בין שתי השקפות עולם, בין ההשקפה המתבטאת בקווי היסוד לבין תפיסת מדינת ישראל על צורכי הביטחון שלה, תפיסת האדם והדמוקרטיה, קביעה ברורה להתחשבות בכל מיעוט. ידיעה ברורה שדמוקרטיה פירושה גם הזכות להיות שונה ועם זאת שווה זכויות, ושמסוּם כך אין רוצים להקים דרום-אפריקה או מדינה דו-לאומית נוסח לבנון — על אחת כמה וכמה שאיש פה לא הציע זכויות כמו בלבנון, לפחות לא באופן פורמלי.

כל זה חמור הרבה יותר, מפני שעלתה לשלטון קבוצה שהאידיאולוגיה שלה היא מלך, ברזל, אדמה ומשמעת. פה הפער העמוק והאמיתי.

עכשיו תרגמו שוב את "שמשון" של ויכונסנסקי, כדאי לקרוא זאת. כתוב שם ששלושת המסרים הם "מלך", "ברזל" ו"שחוק". "שחוק" פירושו התעמלות. יש שם תיאור נהדר של רכבות פלישתים, ולפי אות אחד כולם נעים ביחד. היום זוהי האידיאולוגיה של הממשלה, כדי לכפות את האידיאולוגיה הזאת משתמשים במושג "המונים" — כאילו פירושו קונסנסוס.

בקונסנסוס אין מיעוט ורוב. או שיש הסכמה כללית וטבעית הנובעת מעצם הדברים, או שהיא אינה קיימת. אינולת להשתמש בהמונים כדאילו זה היא הדמוקרטיה. הדמוקרטיה הראשונה והקדומה בעולם נהרסה בידי הכיבוש והדיכויים בכיבור. "קול המון כקול שדי" — זה לא כתוב בתנ"ך, זו לא המצאה יהודית. זו המצאה של הקיסרים הרומאים, בתקופה שנתנו להמונים לחם ושעשועים. היהודים צחקו על כך. מה אומרים החכמים? מתי קול המון כקול שדי? — כשפני הדור כפני הכלב. מה פירוש פני הדור? — מנהיגי הדור.

הכלב הוא חיה נהדרת. במדרש נאמר שקוראים לו כלב כי כולו לב. אך לכלב תכונות משלו, ולמנהיג צריכות להיות תכונות אחרות. מתי נאמר פני הדור כפני הכלב? — כשהכלב רץ קדימה, ואז נדמה כאילו הוא מנהיג. אבל הכלב נאמן לאדוניו, וכל הזמן הוא מסתכל אחורנית כדי לראות לאן רוצה האדון ללכת, ובפניה הוא נעצר כדי שיראו לו את הכיוון. פני מנהיגי הדור כפני הכלב בתקופה שהרעה חסרה, ואז קול המון כקול שדי. זו המציאות שמנסים לכפות עלינו, בעזרת טרור רוחני ברוטלי, ואז כל מי שאינו מסכים הוא כוגד. היום שוב אמר ראש הממשלה, שהמתחים ביקורת אומרים דברי זדון, האם הוא לא אמר דברי זדון? הוא אמר שתשע-עשרה השנים שעד לכיבוש של 1967 היו תקופת אסון למדינה. האם זו תקופת אסון? בחשע עשרה השנים הראשונות למדינה הגענו מ-600,000 תושבים לקרוב לשלושה מיליונים שנקלטו במדינה. ואז נבנו ערים, היה פה פיתוח, היתה פה פריחה, והוקם צה"ל שיכול היה להילחם בצפר, במזרח ובדרום. כל אותן 19 שנים שבהן היה הוא באופוזיציה וקולו לא נשמע — כל אלה

שולמית אלתי (המערך):
ואת המחיר אתה מביא בחשבון?

עקיבא נוף (הליכוד):
אני מביא בחשבון את המחיר ששולם וגם את המחיר שמשולם כאשר אין שלום.

אמנון לין (הליכוד):
אבל איך אפשר לכפות שלום?

עקיבא נוף (הליכוד):
זו היא הבעיה. וגם על כך יש ויכוח שאינו ברור לי: פרשנים, וכיניהם פרשנים רציניים ביותר בכית הזה, אומרים לנו כי בלבנון יש היום נטייה לעשות שלום עם ישראל, אם תתרום ארצות-הברית את תרומתה המדינית הלוחצת. אך עכשיו כאילו יש לארצות-הברית אינטרס גלובלי שלא לעשות זאת, משום שיש לה חשבון והיא רוצה לעקור את סוריה מהמחנה הסובייטי. ייתכן שזה באמת שיקול כאינטרסים של ארצות-הברית, אבל הרי גם לנו יש אינטרס מסוים, ואיננו רואים סיבה מדוע שלא נכלול את האינטרס המסוים הזה בפשטותו. אם אנו מדברים היום על ערעור מעמדנו המדיני בדעת הקהל בארצות-הברית ובעולם, צריך לבוא ולהסביר את הנקודה הפשוטה הזאת.

הלוא הטיעון הערבי פשוט מאוד ויסודי מאוד: הגדרה עצמית. היום גם הטיעון שלנו לדעת הקהל האמריקנית צריך להיות פשוט מאוד ופשוט, ומבחינה זו — גם מאוד מובן: שלום עם לבנון אפשרי. צריך שבעניין זה תסייע ארצות-הברית ללחץ הישראלי.

מרדכי גור (המערך):
אפשר לכפות עליה. מה זה לסייע?

עקיבא נוף (הליכוד):
ראה, אפשר להיות ציני עד הסוף ואפשר לומר כל מיני דברים. בהמשך דברי עוד אגיע לעניין הצנינות ולעניין התרבותיות והעליונות וההתנשאות שבאה מן הספסלים האלה: אבל עם זה — ובמקרה זה אני פונה אליך, חבר הכנסת גור — הרי אנחנו יושבים כאן חמישה, שישה חברי כנסת, ומנסים לדבר ללא הרוח הצנינית הזאת. יש לנו ריכוז, ויש ניסיון ומאמץ לרתום את דעת הקהל האמריקנית לצדנו. על כל פנים, נראה לי שבעניין זה יש לנו "קיים" ברור ואפשרי המשותף לגולנו. בוויכוח הפנימי בתוך הבית, בשל איזו שהיא צורת-עין פנימית שלנו, אנחנו מחבלים באפשרותנו להגיע להסדר הזה או לתוצאה הזאת בארצות-הברית וברעת-הקהל שלה. רבותי חברי הכנסת, הרי ב-1973 — מלחמת יום-הכיפורים — לא אנחנו תקפנו. לא זו בלבד שהופתענו, אלא כאשר כבר ידענו ברגע האחרון על התוכנית, עדיין נמנענו מלגייס את המילואים ונמנענו מלפעול, כדי להראות לעולם כמה אנחנו יפים וכמה אנחנו טובים. חברת הכנסת אלוגי — אולי באמת צריך לברוק מי נתן אז את הזכות לממשלה להקריב קורבנות? כמה בחורים נהרגו בניסיון הזה להתייפף בעיני העולם ולומר: אנחנו מותקפים ולא נתקוף. גם כשהרמטכיל אמר לתקוף ברגע האחרון? על כך לא דרשו ועדת חקירה. שם היינו בסדר — היינו מותקפים.

שולמית אלתי (המערך):
אמרת שיושבים כאן חמישה, שישה חברי כנסת. אתה רוצה לומר שהאנשים נהרגו שם בלבנון מפני שלא רצו להרוג...?

עקיבא נוף (הליכוד):
לא, כעת אני מדבר על מלחמת יום-הכיפורים, כאשר

בכלל, האם התחילה התנועה הציונית באישור? האם התחלנו פה מפני שהיינו קורבן? האם משום שהיינו קורבן באנו ורצינו לסחוט מאחרים, ולכן מותר לנו להקריב אחרים, או האם היה איהו רעיון לבניית חברה אחרת וערכית? הרי אנחנו דרשנו מהעולם כולו שייתחס אלינו אחרת מלשכטים הכרבריים ההורגים אלה את אלה: דרשנו שלא יתייחסו אלינו כמו אל חומייני או אל קדאפי, או כמו אל הפלנגות האלה שבהן הורגות הקבוצות השונות אלה את אלה. למה היום אנחנו לפתע כועסים על שמודדים אותנו בקנה המידה שאותו דרשנו? — ואם מישוה אומר זאת לראש הממשלה, כי אז הוא כוגד, אומר דברי זדון, שייך לערפאת וכו'.

יש מחלוקת רצינית ובסיסית. עם כל חילוקי הדעות הקיימים במחנה הגדול של תנועת העבודה, יש דבר תהומי שעליו לא יחפה שום טרור רוחני, וגם שום מלים של ניסיונות פיוס לא יחפזו. תנועת התרועה, "התחיה" ו"גוש אמונים" רוצים למעשה לנשל עם אחר מזכותו להתקיים כבני אדם, והם אומרים ועושים זאת. אין זה נכון שהם רוצים סיפוח. הם אינם צריכים סיפוח. הם כבר לקחו 60% מהארמון. הם כבר הורסים את כל המשאבים שבארץ בהרגשה שמההשגחה האלוהית נפלה לידיהם הזדמנות ליישב שם מיד 100,000 איש. לכן יחכו הבורים ועמי הארצות עוד עשר שנים, יחכה מי שאין לו דירה, יחכו בעיות הזקנים, כי היום נחטף ונושבי 100,000 איש. ואז זאת תהיה נקודה שאין ממנה חזרה. ביחס לאחרים תעזור תורתם של הרב כהנא. היום הוא כבר-איננו מוקצה מחמת מיאוס. היום כבר יש רבים שמקבלים אותו.

את השיטה הזאת לא נוכל לקבל לא מבחינה מוסרית ולא מבחינה חברתית. נשאלת השאלה האם יש זכות לממשלה — מפני שהיום יש לה הכוח, בעזרמה, בלחץ ובאימים, בלא דיון לגיטימי שצריך היה להיות ובלא ניסיון לשכנע, מנסה הממשלה, לפי סדר העדיפויות שלה, לחטוף ולהעמיד אותנו בפני עוכרה מוצקה ובפני נקודה שאין ממנה חזרה. רוב הציבור שכור שאותה נקודה שאין ממנה חזרה עשויה ליצור כאן דרום-אפריקה או מדינה דו-לאומית, שיהיו בה מלחמות ומאבקי שנהא מתמידים שלא נוכל לעמוד בהם. זה יביא להרס הדברים הנפלאים שנבנו פה עד לאותה מלחמה — מלחמת ששת-הימים — באותן 19 שנות בנייה שבגין מזלזל כל כך בהן. הייתי אומרת, באותן 100 שנות ציונות.

היו"ר מ' שחל:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עקיבא נוף, ואחריו — לחבר הכנסת דניאל רחוליו.

עקיבא נוף (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בין השאר, הוויכוח בין שתי האסכולות הוא אולי שאלה של מאבק צמוד או של יוזמה. אני חושב שמה שחלק מהחברים רואים בו חיסרון ודבר שיש לגנותו ולהתבייש בו, הוא בעצם יתרון — ובמידה מסוימת אני מתפלל על שהממשלה לא הבליטה את הדבר הזה. בלי בושה, אחד מן היעדים של המלחמה הזו היה היוזמה לנסות ולהגיע לשלום עם לבנון. איננו רואה מדוע אנחנו צריכים להתבייש בכך. הגענו למצב שאנחנו בעצמנו מאמצים את "המצורעות" הזו שבה העולם מתייחס אלינו, ורואים בה מצב טבעי שאינו מתיר לנו אפילו לחלום על שלום.

הממשלה הזאת פעלה מתוך יוזמה והשיגה שלום עם מצרים, והממשלה הזאת ניסתה להשיג — אולי אשתמש בביטוי בוטה — לכפות שלום על לבנון. איננו רואה מדוע אנחנו, היושבים בבית הזה, צריכים לראות בכך דבר מגונה ובעצם לאמץ אותה תחושה חיצונית, כאילו לנו אסור הדבר וכאילו זה מותרות.

יש מצב. שבשל התחלשות פנימית, אם מאינטרס מפלגתי ואם מסיטואציה אחת, יש ספירה כזאת המחממת את עצמה. התוצאה היא, שלאט לאט אנתנו בעצמנו שוכחים — וכמוכן, שהעולם בעקבותנו — שכתופו של דבר, תופעות מסוימות כמו הטבח בשתיקה ובסברה, לא אנתנו עשינו אותן. זה נשכח. ראש האופוזיציה ציטט מעיתון "הצפה". אני קורא כל בוקר את "דבר". קראתי ב"דבר" מכתב מחבר קיבוץ מאיחוד הקבוצות והקיבוצים, שהובלט עליי מערכת "דבר", ובו כתוב שצה"ל נתן השראה — זה הביטוי שלו — למעשים שנעשו לנו לפני 37 שנה. דהיינו הכבשים. במדיניות ממשלתית מכוננת של השמדת עם. כך זה נכתב. אם אני קורא את דברי חבר הכנסת אבא אבן שכתב שחיילי צה"ל היו בטווח שמיעה — זאת אומרת שהוא אומר שהם שמעו, ולא, מה פירוש "בטווח שמיעה" — והם שמעו את קולות השבר, ומדינת ישראל לא הושיטה יד, הרי שבאיזה מקום שהוא זה "מתוצרת בית". כאשר אותם חלקים בעולם טוענים נגדנו מה שהם טוענים, זה דימוי מסוים. מה לעשות? — אנתנו עשינו הכול. אנחנו, ומבחינה זאת גם אתם. דווקא הקשר לחוגים היפיים הקרויים "מתקדמים" לא הלך. אתם קוראים להחלטה שקיבלה ממשלת הלייבור החלטה נכונה. בתוך אותה מפלגת הלייבור יש סיעה רצינית, והיא הביאה הצעת החלטה המגנה את ישראל — צריך לקרוא כדי להאמין — כמעט האינטרסים של אילי הנפט העולמיים. מה לעשות? — הקשר הזה לא מצליח לנו. וגם לא הצליח לכם במשך כל השנים.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת נוף, שאלת מה לעשות — אני מציע להפסיק. פשוט סימת את הזמן שעמד לרשותך.

עקיבא נוף (הליכוד):

זהו תוצאה של טפטוף מתמיד, לא מאז מלחמת "שלום הגליל" ולא מאז המהפך — אלא מעשרים ושלשים השנים שבהן הוצג חלק גדול מהעם הזה כמוקיונים, כאלמים וכבעלי תח-תרבות. בהתנשאותכם, כאילו התרבות הטובה יותר היא התרבות שלכם, טבעתם את המושג שתי תרבויות. ההתנשאות הזאת, מטבעות הלשון האלה, העמודים השלמים של ההלגה והאלימות המילולית הם בהחלט שיצרו את האווירה שבה. אווירה זו נוצרה גם לגבי כלל מדינת ישראל. באמצעות כתבי החוץ היושבים כאן ובאמצעות המבקרים הבאים הנה. הם נפגשים עם מה שקריו התרבות שלכם, ניוונים ממנה ומעבירים אותה הלאה, והתוצאה היא, שכלל מדינת ישראל ניווקה.

מישהו אמר כאן שכולנו בסירה אחת. אני חושש שכולנו על אותו עמוד חלילה. אסור לנו שמישהו מאתנו, ולדאבוני זה המצב, יעזור למשון את החבל.

היו"ר מ' שחל:

אנקוב בשמותיהם של חברי הכנסת הנוכחים — חבר הכנסת עקיבא נוף, חבר הכנסת שלמה הלל, חבר הכנסת דניאל רחוליו, חבר הכנסת רענן נעים, חברת הכנסת עדנה סולודר, חבר הכנסת אמנון לין, חבר הכנסת מרדכי גור, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, חבר הכנסת מאיר שטרית וחבר הכנסת מאיר כהן-אבידב, ירייה, ביום הראשון לפתיחת המושב, ביום מדיני בשעה לא מאוחרת במיוחד, נעדרים חברי כנסת רבים. אין שום נציג של הממשלה ליד שולחן הממשלה, על ספסלי שתי הסיעות הגדולות ובעיקר על ספסלי הקואליציה כמעט שלא היה איש במשך רוב הזמן. אפילו שטעמי נימוס היו צריכים להיות כמה חברי הכנסת שלפחות ישמעו את דברי חבריהם לסיעה. במחאה על כך אני נועל את הישיבה הזאת. ישיבת הכנסת חתקיים מחזר בשעה ארבע אחריצההרים. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:42.

אליבא דכל הכית הזה — או, על כל פנים, הרוב המכריע שלו — עשינו מעל ומעבר כדי להוכיח שאנתנו המותקפים באמת היינו מופתעים. אז לא היתה כל יוזמה מצדנו. גם אז גינו אותנו. נאמר שהיום אנו מבדרים יותר מאי-פעם. עובדה יסודית היא, שכאשר נשלחת אלינו ב' 1973 רכבת האוויר מארצות-הברית — לא היתה מדינה אחת, מארצות-הברית ועד ישראל, ובכלל זה מדינות השוק האירופי, שהיתה מוכנה לאפשר את תדלוק המטוסים האמריקנים בדרך לכאן. עד כדי כך ראו בנו מצורעים, שאין לקיים אתם קשר כלשהו.

נשאלת השאלה, מה כאן הסיבה ומה המסוכב? האם העובדה שבכיול עכשיו אנתנו יוזמו את המהלכים, גרמה לכך שהיום מצבנו בכיול מבודד יותר? אני כופר בכך. משום שמצבנו היה מבודד אז, והוא מבודד היום. יש לנו בעיה אמיתית. אבל היא אינה נובעת מכך שבמלחמת "שלום הגליל" היינו אנתנו כעלי יוזמה רבה יותר.

בניגוד לאחרים, ואפילו בניגוד לכמה מחברי, אני בהחלט שותף לחששות מפני מיעוט לא-יהודי גדול ומשמעותי בגבולות מדינת ישראל. אני רואה הברל בין 20% לבין 35%, וגם נתתי לכך ביטוי בנאומו מעל דוכן הכנסת. אני חושש בהחלט, שאוטונומיה עלולה להיות פרוודור למדינה פלשתינית.

אבל השאלה שאני שואל את עצמי — ואולי מבחינה זו הלכתי בדרך ההפוכה מחברי, חבר הכנסת אמנון לין — היא מה היא האלטרנטיבה והאם יש פרטנו לכל ההצעות המועלות כאן? בתשובה על קריאת ביניים אמר חבר הכנסת גרנות. שכאילו קרה אסון — הלוואי שהיה קורה אסון, הלוואי שחסיין היה מסכים להידבר. אינני אומר שהיינו צריכים ללכת בכיוון הנוסח שמציע חבר הכנסת הכנסת גרנות, אם כי גם הנוסח הזה קיים. אך על כך נאמר: totally unacceptable.

השאלה היא, האם באיזה מקום שהוא איננו מנהלים את הוויכוח הזה שבתוכנו ברמייה עצמית? מהי האלטרנטיבה? אולי באמת נגזר עלינו ואין לנו ברירה, ולכן בסדר העדיפויות אנתנו צריכים לשים את הדגש בעלייה, בשינוי הדמוגרפי ובתחלופיות, כדי שביחודה, בשומרון ובארץ-ישראל כולה יהיה שינוי דמוגרפי גדול לטובת הצד היהודי? השינוי הדמוגרפי הזה איננו דבר ששמים, הוא איננו בלתי אפשרי, זה דבר שעמים אחרים עשוהו, וגם אנתנו יכולים לעשותו.

שמענו כאן את דברי חבר הכנסת פרס. אני מוכרח לומר, שלאחר שראיתי את המאמץ שלו לשכנע חברי ליכוד מה הוא איננו, וניסיונו לעשות איזו אבחנה בין מה שמצטייר בציבור לגבי עמדת המערך לבין מה שלדעתו העמדה האמיתית של המערך — נזכח הסכנות האמיתיות שכולנו נמצאים בהן — אני שואל את עצמי ושואל אותו: עובדה היא שהיום אין לו אפשרות להוריד את הליכוד, אפילו הוא מאוד רוצה בכך. השנתיים הבאות יהיו מאוד מכריעות, והמצע שלו הוא כפי שהוא הציג אותו. אבל מה הסכנות, למה הוא לא עושה כל מאמץ כדי באמת להביא לממשלת אחדות לאומית, שבה הוא יוכל להשפיע על עצם הדברים, ולא לעמוד מנגד או להיות רק כבחינת נותן עצות? חמור מכל הוא — ואני יודע שגם ראש הממשלה הותקף על כך, אבל מה לעשות, זהו הרושם שמצטייר — שמצטיירת תמונה שבה חלק מהמצב שבו אנתנו עומדים היום ברעת הקהה העולמית הוא תוצאה של עבודה מבית.

מרדכי גור (המערך):

כולה תוצאה של עבודה מבית של הממשלה.

עקיבא נוף (הליכוד):

לא, חבר הכנסת גור, אני כופר בכך כפירה מוחלטת. היום